

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om yrkeshögskolestudier och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det skall stiftas en lag om yrkeshögskolestudier. Med yrkeshögskolestudier avses yrkesinriktade högskolestudier som leder till yrkeshögskoleexamen samt yrkesinriktade specialiseringsstudier i form av vuxenutbildning och annan vuxenutbildning.

Yrkeshögskoleexamina skall enligt propositionen vara yrkesinriktade högskoleexamina som har sin utgångspunkt i arbetslivets krav och behovet att utveckla arbetslivet och som skall leda till olika slag av expertuppgifter inom arbetslivet.

Yrkeshögskolestudier skall ordnas vid yrkeshögskolor som är underställda undervisningsministeriet. Yrkeshögskolorna skall jämsides med universiteten och andra vetenskaps- och konsthögskolor i högskolesystemet utgöra en högskolesektor som inte är en universitetssektor. Utöver sin utbildningsuppgift skall yrkeshögskolorna kunna bedriva forsknings- och utvecklingsarbete som stöder yrkeshögskolestudierna och gynnar arbetslivet. Tillstånd för yrkeshögskola till en kommunal eller privat sökande skall beviljas av statsrådet förutsatt att yrkeshögskolan behövs på grund av ett utbildningsbehov och uppfyller de kvalitetskrav och andra krav som ställs på ordnande av högskoleundervisning. I tillståndet definieras yrkeshögskolans utbildningsuppgift och eventuella utvecklingsåligganden. På motsvarande grunder beslutar statsrådet omgrundandet av en statlig yrkeshögskola, vilket skulle vara möjligt av orsaker förknippade med ett särskilt riksomfattande utbildningsbehov. Annan styrning och reglering av yrkeshögskolor än sådan som grundar sig på tillståndet skall huvudsakligen ordnas på samma sätt som styrningen och regleringen av vetenskaps- och konsthögskolor. Utöver styrningen som grundar sig på den plan för utveckling av utbildningen och forskningen

som statsrådet har godkänt och den styrning som baserar sig på undervisningsministeriets och yrkeshögskolornas resultat- och måldiskussioner skall undervisningsministeriet vid behov kunna besluta om dimensioneringen av yrkeshögskolestudierna. För att trygga yrkeshögskolestudiernas kvalitet och nivå skall ett kvalitetsbedömningssystem upprättas.

Grunderna för yrkeshögskolornas förvaltning fastställs genom lag. I övrigt skall yrkeshögskolans förvaltning i regel avgöras av huvudmannen. Om en statlig yrkeshögskolas förvaltning stadgas närmare genom förordning.

Om grunderna för yrkeshögskoleexamina stadgas närmare genom förordning. Utbildningsprogrammen som leder till examina skall utarbetas så att de omfattar minst tre år och i regel högst fyra år av heltidsstudier. Undervisningsministeriet fastställer utbildningsprogrammen och yrkeshögskolan godkänner undervisningsplanerna.

Behörig som studerande vid en yrkeshögskola anses enligt propositionen en person som har avlagt studentexamen, yrkesexamen eller som i övrigt har erhållit motsvarande utbildning på ungdomsstadiet i Finland eller i utlandet. Yrkeshögskolan fastställer grunderna för valet av studerande. Den studiesociala ställningen för studerande vid yrkeshögskolor skall huvudsakligen ordnas på samma sätt som i vetenskaps- och konsthögskolor. Undervisningen vid en yrkeshögskola skall enligt propositionen vara avgiftsfri.

Som lärare vid yrkeshögskolan verkar överlärare och lektorer samt eventuella andra lärare om vilka stadgas genom förordning.

Den grundläggande finansieringen av yrkeshögskolor skall enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet ordnas genom statsandel och den studerandes hemkommuns betalningsandel på samma sätt som

finansieringen av yrkesläroanstalter ordnas i dag. Dessutom skall yrkeshögskolor kunna finansieras genom extra statsfinansiering och extern finansiering.

Verkställandet av yrkeshögskolereformen utgående från antingen temporära yrkeshögskolor eller andra yrkesläroanstalter skall påbörjas från början av det läsår som inleds den 1 augusti 1996. Propositionen innehåller ett särskilt förslag till lag om vissa arrangemang som krävs för verkställandet av lagen om yrkeshög-

skolestudier och som hänför sig till detta verkställighetsskede.

I propositionen ingår dessutom förslag till lag om ändring av 3 § lagen om studiestöd, lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt lag om ändring av lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart de antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	1.1. Lag om yrkeshögskolestudier	28
ALLMÄN MOTIVERING	4	1 kap. Allmänna stadganden	28
1. Inledning	4	2 kap. Grunderna för verksamheten	29
2. Nuläge	5	3 kap. Förvaltning	30
2.1. Allmänt	5	4 kap. Undervisning och examina	31
2.2. Grunddragen i yrkesutbildningssystemet och univer sitetsväsendet	5	5 kap. Studerande	31
Utbildnings- och examensstruktur samt läroanstaltssystem	5	6 kap. Lärare och övrig personal	33
Antal studerande och nybörjarplatser ...	6	7 kap. Finansiering	33
2.3. Lagstiftning och grunder för verksamheten Yrkesläroanstalter	7	8 kap. Särskilda stadganden	34
Högskolor	8	1.2. Lag om studiestöd	35
Temporära yrkeshögskolor	9	1.3. Lag om finansiering av undervisnings- och kultur verksamhet	36
2.4. Den internationella utvecklingen och lag- stiftningen i utlandet	11	1.4. Lag om vissa arrangemang som krävs för verkställan det av lagen om yrkeshögsko- lestudier	37
2.5. Bedömning av nuläget	15	1.5. Lag om försök med utbildning på ung- domsstadiet och med yrkeshögskolor	38
Yrkesutbildning	15	2. Närmare stadganden och bestämmelser	39
Högskoleundervisning	16	3. Ikraftträdande	39
Hela utbildningssystemet	17	LAGFÖRSLAG	40
Erfarenheterna av försök med yrkeshög- skolor	18	1. Lag om yrkeshögskolestudier	40
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	20	2. Lag om ändring av 3 § lagen om studiestöd ...	45
3.1. Mål och medel	20	3. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervis nings- och kulturverksamhet	45
Allmänt	20	4. Lag om vissa arrangemang som krävs för verk- ställandet av lagen om yrkeshögskolestudier ...	48
Mål	20	5. Lag om ändring av 28 § lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshög- skolor	50
Medel	21	BILAGOR	51
3.2. De viktigaste förslagen	22	Parallelltexter	51
4. Propositionens verkningar	24	2. Lag om ändring av 3 § lagen om studiestöd ..	51
4.1. Ekonomiska verkningar	24	3. Lag om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet	52
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	27	5. Lag om ändring av 28 § lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkes- högskolor	56
5. Beredningen av propositionen	27		
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial .	27		
5.2. Remissutlåtanden	28		
DETALJMOTIVERING	28		
1. Motivering till lagförslaget	28		

ALLMÅN MOTIVERING

1. Inledning

Vårt utbildningssystem som erbjuder utbildning som leder till ett yrke och till arbetslivet indelas traditionellt i två klart separata delar, i ett yrkesutbildningssystem som består av yrkesläroanstalter och i ett högskoleväsende som består av universiteten och av andra vetenskaps- och konsthögskolor.

Också den högsta yrkesutbildningen dvs. vår utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå som i flera andra länder erbjuds inom ramen för högskolesystemet erbjuds hos oss inom yrkesutbildningssystemet, medan våra högskolor ansvarar enbart för den högsta vetenskapliga eller konstnärliga undervisningen. I vårt högskolesystem finns således inte, såsom fallet är i flera andra länder, en icke-universitetssektor som ansvarar för yrkesutbildning på högre nivå, utan vårt högskolesystem består enbart av universitetssektorn.

Som ett förenande mål för denna proposition är en strukturell reform av yrkesutbildningssystemet. Ställningen för utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå i vårt utbildningssystem höjs genom utvecklingsåtgärder som genomförs gradvis från mellanstadiet tydligt till högre nivå genom att denna utbildning ordnas som yrkeshögskoleutbildning vid yrkeshögskolor som fungerar parallellt med universiteten och andra vetenskaps- och konsthögskolor. Den viktigaste avsikten med denna reform är att anpassa den högsta yrkesundervisningen till en europeisk och en mer omfattande internationell miljö så att ungdomar som bedriver dessa studier, och också lärarkåren som ger denna undervisning får möjlighet att delta helhjärtat i det internationella utbildningssamarbetet och så att de som utexaminerats också får samma möjligheter att träda ut på de europeiska arbetsmarknaderna som öppnar sig.

Propositionen har samtidigt flera andra mål. Genom att oberoende av gränserna för de gamla läroanstaltsformerna i första hand bilda yrkeshögskoleenheter inom flera områden öppnas nya möjligheter att svara på samhällets och arbetslivets ändrade behov av kunskaper och färdigheter genom att utveckla helt nya studielheter och examina.

Genom att utgående från undervisningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre

nivå utveckla praktiskt inriktade yrkeshögskoleexamina med fast förankring i arbetslivets behov samt reformera undervisningen och studierna är det möjligt att förbättra utbildningens kvalitet så att den till alla delar motsvarar europeisk högre utbildning, höja hela befolkningens genomsnittliga utbildningsnivå samt förbättra den utbildade arbetskraftens och hela nationens internationella konkurrenskraft.

Genom yrkeshögskolelösningen eftersträvas också en förbättring av den högsta yrkesundervisningens dragningskraft så att ungdomar som skaffat sig allmänbildande och yrkesinriktad utbildning efter grundskolan parallellt med vetenskaps- och konsthögskolestudierna erbjuds ett annat konkurrenskraftigt högskolealternativ som leder till expertuppgifter inom arbetslivet.

Genom att grunda yrkeshögskoleenheter skulle det splittrade läroanstaltsnätet samtidigt rationaliseras och det brokiga huvudmannasystemet förenhetligas. Genom att bilda enheter som är större än de nuvarande och i fråga om såväl andliga som materiella resurser är starkare skulle det bli möjligt att skapa förutsättningar för att öka deras befogenheter och decentralisera deras central- och distriktsförvaltning. Med beaktande av de nivåkrav som ställts på utbildningen försöker man genom reformen förbättra utbildningstjänsterna särskilt i sådana landskap som inte har någon vetenskapshögskola.

Genom yrkeshögskolereformen eftersträvas utgående från såväl yrkeshögskolornas utbildningsuppgift som det forsknings- och utvecklingsarbete som de bedriver till förmån för arbetslivet också gynnande av den regionala utvecklingen och särskilt en förbättring av utvecklingsmöjligheterna för små och medelstora företag.

Propositionen har också som mål att rationalisera hela utbildningssystemets verksamhet genom att göra utbildnings- och examensstrukturerna samt utbildningsvägarna enklare och smidigare så att utbildningssystemets effektivitet, ekonomi och resultat förbättras.

I högskolesystemet skulle yrkeshögskolornas och universitetsväsendets uppgifter och arbetsfördelning utformas så att yrkeshögskolorna i första hand svarar för den yrkesinriktade högskoleutbildningen och universitetsväsendets högskolor för den högsta utbildningen inom

sitt område och, såsom hittills, för den vetenskapliga forskningen.

2. Nuläget

2.1. Allmänt

Yrkeshögskolestudier som avses i denna proposition utvecklas utgående från utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå. På motsvarande sätt skapas yrkeshögskolorna utgående från de yrkesläroanstalter som erbjuder denna undervisning och blir yrkeshögskolor som verkar inom högskolesystemet och ger yrkeshögskoleutbildning.

Grundandet av yrkeshögskolor ändrar således strukturen på såväl yrkesutbildningssystemet som hela högskolesystemet. Vid bedömningen av utgångspunkterna för och verkningarna av yrkeshögskolereformen är det därför nödvändigt att granska såväl den utbildning som erbjuds i yrkesläroanstalter som i högskolor. Därtill utgör försök med yrkeshögskolor som inleddes 1991 en särskilt betydelsefull utgångspunkt för propositionen.

2.2. Grunddragen i yrkesutbildningssystemet och universitetsväsendet

Utbildnings- och examensstruktur samt läroanstaltssystem

Grundläggande yrkesutbildning. Grundläggande yrkesutbildning ges inom alla utbildningsområden både som grundskolebaserad och som studentbaserad utbildning. Grundskolebaserad yrkesutbildning har ordnats utbildningsområdesvis i form av 26 vittomfattande grundlinjer inom vilka utbildningen efter en gemensam allmän period förgrenar sig i ca 200 specialiseringslinjer. Studentbaserad yrkesutbildning erbjuds vid studentbaserade studielinjer som motsvarar specialiseringslinjerna. Specialiseringslinjerna och studielinjerna fördelar sig på tre utbildningsnivåer, skolnivå, institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå.

Utbildningstiderna för yrkesutbildning varierar enligt grundutbildning och utbildningsnivå. Utbildningstiderna för grundskolebaserad yrkesutbildning är på skolnivå 2—3 år, på institutnivå 3—4 1/2 år och för yrkesutbildning på högre nivå 5 år. Utbildningstiderna för studentbaserad yrkesutbildning är på skolnivå

1—2 år, på institutnivå 2—3 1/2 år och för yrkesutbildning på högre nivå 3—3 1/2 år.

Beslut har fattats om en reform av yrkesutbildningens struktur. I den grundskolebaserade utbildningen sker en övergång till en struktur med på varandra följande utbildning, vilket innebär att man övergår till utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå efter slutförd utbildning på skolnivå. Samtidigt överges strukturen med grundlinjer, specialiseringslinjer och studielinjer genom att man i stället utvecklar mera omfattande grundläggande yrkesexamina, examina på institutnivå och yrkesexamina på högre nivå. Övergången till den nya utbildningsstrukturen sker 1995.

Antalet yrkesläroanstalter som erbjuder grundläggande yrkesutbildning var i början av augusti 1994 sammanlagt 410. Av dessa drivs 243 av kommuner eller samkommuner, 122 av staten och 45 av privata. Antalet studeranden vid yrkesläroanstalter i den s.k. grundläggande yrkesutbildningen för ungdom var 1993 ca 169 000 vilket innebär i medeltal 410 studeranden per läroanstalt.

Yrkesläroanstalterna indelas i 12 separata läroanstaltsformer enligt följande:

Tabell 1. Yrkesläroanstalternas läroanstaltsformer

<i>Läroanstaltsform</i>	<i>Läroanstalter</i>
yrkesundervisningsanstalter	103
läroanstalter i hotell- och restaurangbranschen	14
handelsläroanstalter	64
läroanstalter för huslig ekonomi	30
läroanstalter för hemslöjd och konstindustri	37
läroanstalter inom lantbruksbranschen	38
sjöfartsläroanstalter	2
läroanstalter för skogsbruk och trähushållning	16
läroanstalter för det sociala området	23
läroanstalter för konst- och mediekultur	8
tekniska läroanstalter	31
hälsovårdsläroanstalter	44

Under de senaste åren har läroanstalterna sammanslagits till läroanstaltsenheter inom flera områden. I tabell 1 har sådana kombinerade läroanstalter placerats enligt läroanstaltsform enligt den administrativa läroanstaltsformen.

Yrkesutbildning på institutnivå eller både på institutnivå och på högre nivå erbjuds i alla läroanstaltsformer. Yrkesutbildning på skolnivå erbjuds i alla andra läroanstaltsformer förutom tekniska läroanstalter. Utbildning på institutnivå eller yrkesutbildning på högre nivå erbjuds i totalt ca 280 läroanstalter.

Grundläggande yrkesutbildning ordnas också i vissa andra läroanstalter än yrkesläroanstalter. Grundläggande yrkesutbildning erbjuds vid 8 olika studielinjer i 19 folkhögskolor, vid 10 studielinjer i 11 musikläroanstalter och vid två olika studielinjer i 10 idrottsutbildningscentrer. Yrkesutbildningen som erbjuds inom fem barnträdgårdsläroinstitut skall fr.o.m. 1 augusti 1995 överföras till högskolorna.

Högskoleundervisning. Högskolornas grundexamina är lägre och högre högskoleexamina. Påbyggnadsexamina är licentiat- och doktors-examina samt specialiseringsexamina. Lägre högskoleexamina har efter examensreformen på 70-talet funnits endast inom några få områden. De högre högskoleexamina har varit s.k. grundexamina. Antalet benämningar på lägre högskoleexamina är 14 och på högre högskoleexamina 25. Antalet utbildningsprogram som leder till högskoleexamina är, med undantag av utbildningsprogram som skiljer sig från varandra enbart genom benämningen, ca 100. De lägre högskoleexamina omfattar 120 studieveckor och examen kan avläggas på ca tre år. De högre högskoleexamina omfattar 160—180 studieveckor. Examen kan avläggas på 5—5 1/2 år men i praktiken är studietiden i medeltal längre inom flera områden.

Högskolornas examenssystem revideras som bäst. Avsikten är att grundutbildningens struktur i regel skall indelas i två nivåer så att den inom så gott som alla områden består av en lägre högskoleexamen (Bachelor-nivå) och en högre högskoleexamen (Master-nivå). Samtidigt eftersträvas mera omfattande examina.

Det finns 21 högskolor. Av dessa är tio universitet som verkar i flera branscher, sju är specialhögskolor som i allmänhet verkar i en bransch och fyra är konsthögskolor. Antalet studerande vid högskolorna varierar beroende på högskola från ca 130 studerande till ca 29 000 studerande. Staten är huvudman för alla högskolor. Alla högskolors uppgift är förutom att ge undervisning också att bedriva forskning. De representerar således alla den s.k. universitetssektorn inom högskoleundervisningen.

Försök med yrkeshögskolor. Det som centralt

eftersträvas med försöket med yrkeshögskolor, som inleddes 1991 och avslutas 1999, är att utveckla utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå genom att höja utbildningens yrkesinriktade och teoretiska nivå till en yrkeshögskole-examen som är en högskoleexamen. Avsikten är att parallellt med examina från universitet och andra vetenskaps- och konsthögskolor som grundar sig på vetenskaplig forskning eller utgör en grund för forskarutbildning utveckla yrkeshögskoleexamina som grundar sig på arbetslivet och utgångspunkterna för dess utveckling.

Yrkeshögskoleexamina omfattar 120—160 studieveckor och det skall vara möjligt att avlägga studierna inom en tid som motsvarar deras omfattning dvs. 3—4 år. I försöket med yrkeshögskolor är det möjligt att avlägga yrkeshögskoleexamina inom 11 separata områden. Då vissa områden i samband med examina använder också tidigare examensbenämningar från institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå blir det totala antalet benämningar på yrkeshögskoleexamina 14. Antalet utbildningsprogram som leder till yrkeshögskoleexamina var 48 läsåret 1993—94.

Försök med yrkeshögskolor ordnas i 22 försöksenheter som kallas temporära yrkeshögskolor och som bildas av totalt 85 yrkesläroanstalter som ordnar utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå. Till försöksenheter har valts temporära yrkeshögskolor som bildats av yrkesläroanstalter på flera olika sätt. Av dessa är 16 grupperingar av flera läroanstalter av vilka huvudparten verkar inom flera områden. Det finns sammanlagt sex temporära yrkeshögskolor som bildats av en enda yrkesläroanstalt. Till yrkeshögskolegrupperingarna hör i många fall läroanstalter med flera separata huvudmän. Avsikten är att av de temporära yrkeshögskolorna, som parallellt med undervisningen kan bedriva forsknings- och utvecklingsarbete som stöder arbetslivet, vid sidan av universitetssektorn, som utgörs av vetenskaps- och konsthögskolor, utveckla en yrkeshögskolesektor som är en icke-universitetssektor.

Antal studerande och nybörjarplatser

Antalet studerande vid yrkesläroanstalter och övriga läroanstalter som erbjuder grundläggande yrkesutbildning inom grundutbildningen för ungdom var 1993 ca 172 000 stude-

rande. Antalet studerande vid högskolor är ca 126 000. Antalet studerande vid nuvarande temporära yrkeshögskolor, vilka ingår i det ovan nämnda antalet studerande vid yrkesläroanstalter, stiger när försöket framskrider till ca 25 000 studerande. Antalet studerande vid utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå inom grundutbildningen för ungdom, inklusive temporära yrkeshögskolor, är ca 85 000.

Antalet årliga nybörjarplatser vid yrkesläroanstalter och ovan nämnda andra läroanstalter är ca 70 000, av vilka ungefär 7 000 är i temporära yrkeshögskolor och över 17 000 är nybörjarplatser vid högskolor. Det totala antalet nybörjarplatser är ca 30 % större än den genomsnittliga årliga storleken på ungdomsårsklassen.

Av yrkesläroanstalternas nybörjarplatser är ca 26 000 nybörjarplatser vid utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå eller vid temporära yrkeshögskolor. Det finns således sammanlagt ca 43 000 nybörjarplatser i denna utbildning och i högskolorna. Detta innebär kalkylmässigt att ca 62 % av den unga åldersklassen erbjuds fortsatta studier på en högre nivå än yrkesutbildning på skolenivå. I praktiken förbrukas en del av dessa nybörjarplatser genom en flerdubbel utbildning.

2.3. Lagstiftning och grunder för verksamheten

Yrkesläroanstalter

Stadganden om förvaltning och verksamhet som gäller yrkesläroanstalter ingår i lagen om yrkesläroanstalter (487/87), nedan läroanstaltslagen, och i 12 läroanstaltsförordningar (491—501/87 och 147/89) som utfärdats läroanstaltsvis. Stadganden om finansieringen av yrkesläroanstalter ingår huvudsakligen i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/92), nedan finansieringslagen. Om studerandenas studiesociala förmåner stadgas i lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever (498/83). Studerandena får dessutom studiestöd enligt lagen om studiestöd (65/94).

I läroanstaltslagen finns bl.a. stadganden om yrkesläroanstalternas uppgifter, grundande och reglering, förvaltning, grunderna för ordnande av undervisning, studerande samt befattningar, tjänster och personal.

Enligt läroanstaltslagen är yrkesläroanstal-

terna läroanstalter som är underställda utbildningsstyrelsen och vilkas uppgift är att ordna grundläggande yrkesutbildning och tillägsutbildning samt service- och forskningsverksamhet.

En kommun eller samkommun, eller en registrerad finländsk sammanslutning eller en stiftelse som av statsrådet beviljats huvudmannatillstånd kan fungera som huvudman för en yrkesläroanstalt. Statsrådet beslutar på motsvarande sätt om grundande av en statlig läroanstalt. Huvudmannatillståndet kan under vissa förutsättningar återkallas.

I tillståndet att fungera som huvudman fastställs utbildningsuppgiften för läroanstalten. För väsentliga ändringar av utbildningsuppgiften krävs undervisningsministeriets tillstånd. För en mindre ändring av verksamheten krävs från fall till fall utbildningsstyrelsens eller länsstyrelsens tillstånd, om inte ändringen till sin natur och sin verkan är sådan att tillstånd inte behövs.

Om antalet nybörjarstudieplatser stadgas i läroanstaltslagen samt enligt förordningen om en plan för utveckling av utbildningen inom undervisningsministeriets förvaltningsområde och av forskningen vid högskolorna (165/91) på basis av en utvecklingsplan som godkänts av statsrådet genom undervisningsministeriets och länsstyrelsens beslut.

Yrkesläroanstalternas förvaltning sköts av direktionen, delegationerna, lärarkåren, rektor, biträdande rektor, prorektor, elevkåren och läroanstaltskommissionen. På en kommunal läroanstalts förvaltning tillämpas läroanstaltslagen och stadgandena i förordningar som utfärdats med stöd av den, kommunallagen (953/76) och lagen om kommunernas undervisningsförvaltning (706/92).

I läroanstaltslagens stadganden som gäller grunderna för ordnandet av undervisning regleras det bl.a. om skolunderbyggnad för yrkesutbildningen, utbildningens struktur, utbildningens längd och undervisningsplaner. Utbildningens struktur och utbildningens längd bestäms genom statsrådets och undervisningsministeriets beslut. De riksomfattande grunderna för läroplanerna utarbetas och godkänns av utbildningsstyrelsen. De läroanstaltsvisa läroplanerna fastställs enligt läroanstaltsförordningen på läroanstalts- eller huvudmannanivå.

Om grunderna för antagning av studerande till yrkesläroanstalter stadgas med stöd av läroanstaltslagen genom förordning och be-

stäms genom undervisningsministeriets beslut. Stadganden som gäller studerandens rättigheter och skyldigheter ingår huvudsakligen i läroanstaltsförordningarna.

Om yrkesläroanstalternas tjänster och befattningar, behörighetsvillkoren för dem samt tjänsteinnehavarnas och befattningshavarnas uppgifter stadgas genom förordning med stöd av läroanstaltslagen. På kommunala läroanstalters befattningar tillämpas kommunallagen, om inte något annat stadgas i läroanstaltslagen eller med stöd av den. I fråga om personalens ställning i en privat läroanstalt gäller till vissa delar vad som stadgas om tjänstemän.

I läroanstaltslagen ingår vissa grundstadganden i anslutning till finansieringen av yrkesutbildning och finansieringslagen. Finansieringen av driftskostnaderna för de kommunala och privata yrkesläroanstalternas grundläggande yrkesutbildning grundar sig på statsandelen och den studerandes hemkommuns betalningsandel. Också hemkommunerna för studerande vid statliga yrkesläroanstalter betalar en motsvarande betalningsandel till staten. Statsandelen och den studerandes hemkommuns betalningsandelar fastställs på kalkylmässiga grunder utgående från enhetspriser som fastställs enligt läroanstaltsform. Medeltalet av statsandelen som varierar enligt bärkraftsklassificeringen är 57 % av driftskostnaderna.

Enligt lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever får studerandena i den grundläggande yrkesutbildning som sådana förmåner avgiftsfri undervisning, avgiftsfri skolmåltid och gratis inkvartering i läroanstaltens elevhem. Stadganden om studerandenas förmåner vid skolresor har upphävts i lagen men om läroanstaltens huvudman beslutar att bevilja förmånen, erhåller han statsandel för de kostnader som förorsakas av detta. Studerande vid en yrkesläroanstalt beviljas studiestöd i form av studiepenning eller vuxenstudiepenning, bostadstillägg och statsborgen för studielån enligt lagen om studiestöd. Studiepenningen för studerande vid yrkesläroanstalter är mindre än studiepenningen för högskolestuderande.

På grundläggande yrkesutbildning som ordnas av andra läroanstalter än yrkesläroanstalter tillämpas dels läroanstaltslagen och stadganden och bestämmelser med stöd av den och dels stadganden som gäller läroanstaltsformer. Sådana är lagen (1218/93) och förordningen (1219/93) om folkhögskolor med statsandel,

lagen (402/87) och förordningen (692/87) om musikläroanstalter samt lagen (801/92) och förordningen (1019/92) om idrottsutbildningscenter med statsandel.

Enligt lagen om yrkespedagogiska lärarutbildningsinstitutioner (557/90) består de yrkespedagogiska lärarutbildningsinstitutionerna av yrkespedagogiska yrkeshögskolor, av vilka det finns två, och lärarutbildningsavdelningarna vid yrkesläroanstalter, av vilka det finns 17. Ansvarig lärarutbildningsanstalt för den svenskspråkiga lärarutbildningen i yrkesläroanstalter är pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi. Eftersom en omorganisering av den yrkespedagogiska lärarutbildningen, i samband med vilken man bl.a. löser frågan om hur den yrkespedagogiska lärarutbildningen skall anslutas till den övriga lärarutbildningen vid universiteten, är under arbete, tas i denna proposition inte ställning till yrkeshögskolornas eventuella ställning som yrkespedagogiska lärarutbildningsinstitutioner.

Högskolor

Stadganden som gäller högskolornas förvaltning och verksamhet ingår huvudsakligen i lagarna och förordningarna om högskolor, nedan högskolelagen och förvaltningsförordningen. Vissa sådana stadganden har under de senaste åren samlats i en gemensam lag eller förordning som gäller alla eller flera högskolor. Sådana är bl.a. lagen (856/91) och förordningen (1581/91) om tillsättning av tjänster som professor och biträdande professor vid högskolor, förordningen om behörighetsvillkoren och uppgifterna för högskolornas personal (309/93) och förordningen om undervisningen och studerandena vid vissa högskolor (1292/91), som gäller nio högskolor.

Stadganden om högskoleexamina ingår för det första i förordningen om högskolornas examenssystem (203/94) och för det andra i 20 examensförordningar som utfärdats utbildningsområdesvis.

Stadganden som gäller utveckling av högskolor ingår i lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/86). Stadganden som gäller svenskspråkig högskoleundervisning ingår i lagen (1354/90) och förordningen (1287/91) om samordning av den svenskspråkiga högskoleutbildningen.

Högskolestuderandenas studiestöd dvs. stu-

diepenning eller vuxenstudiepenning, bostadstillägg och statsborgen för studielån fastställs på grundval av lagen om studiestöd. Om högskolornas studentkårer har utfärdats förordningar högskolevis.

Om lärarutbildningen i högskolorna har utfärdats en egen lag om lärarutbildning (844/71) och en förordning (486/86). Också om övningskolor som verkar i samband med högskolor har utfärdats en separat övningskolelag (143/85) och en övningskoleförordning (336/85).

Högskolelagarna innehåller vanligen stadganden om högskolans uppgift, hemort, självstyrelse, fakulteterna vid universitet som verkar inom flera områden, vissa andra inrättningar, högskolans medlemmar och ämbets- och undervisningsspråk samt särskilda befogenheter att utfärda förordningar gällande bl.a. högskolans förvaltning och intagning av studerande.

Högskolornas uppgift har i högskolelagarna vanligen angetts vara att främja fri forskning och vetenskaplig bildning samt på grundval av detta erbjuda högsta undervisning inom de områden som är representerade i högskolan. I sin verksamhet skall högskolan arbeta för att göra studerandena skickade att tjäna fosterlandet och mänskligheten.

I förvaltningsförordningarna finns stadganden om förvaltningsorgan, såsom styrelsen, rektor och förvaltningsämbetet, fakultets- eller avdelningsråden och institutionsråden, deras uppgifter, sammansättning och val av medlemmar och behandlingen av ärenden samt utnämning av tjänstemän och anställning av övrig personal. Förvaltningsförordningarna innehåller också stadganden som gäller läsåret, undervisningen, examina, lärdomsgrader, studierätt och studerande samt studerandenas rättsskydd och disciplin om de inte överförts till den separata förordningen om undervisningen och studerandena vid vissa högskolor.

Högskolornas interna förvaltning och organisation varierar högskolevis till en viss grad beroende på deras uppgiftsområde men också av andra orsaker. Förvaltningsorgan inom högskolans allmänna förvaltning är i vissa högskolor kansler, konsistoriet och fullmäktige. Också förvaltningsorganens sammansättning och representanterna för högskolans medlemmar dvs. lärarna, den övriga personalen och studerandena har delvis organiserats på olika sätt i olika högskolor. Till högskolans styrelse hör vanligen rektor, prorektorerna, fakulteter-

nas dekaner eller avdelningsföreståndare samt representanter för andra lärare än professorer och biträdande professorer, representanter för den övriga personalen och studerandena. Stadgandena som gäller undervisning och studerande är tämligen enhetliga.

I examensförordningarna ingår stadganden om högskoleexamina i branschen ifråga, examensmålen, strukturen och omfattningen på undervisningsprogrammen som leder till examina, målen för allmänna studier, ämnesstudier, fördjupade studier, språkstudier, och undervisningsplanen för utbildningsprogrammet. I förordningarna stadgas också om i vilken högskola examina kan avläggas. Om vilka utbildningsprogram som finns inom respektive examen stadgas antingen genom examensförordningar eller genom separata förordningar. Inom vissa områden har ärendet fastställts i högskolans examensstadga som till denna del fastställs av undervisningsministeriet. Undervisningsplanerna godkänns av högskolan.

Styrningen och regleringen av högskolornas verksamhet grundar sig förutom det ovan sagda bl.a. på en utvecklingsplan för utbildning och forskning som godkänns av statsrådet och om vilken för högskolornas vidkommande stadgas i lagen om utveckling av högskoleväsendet, på mål som ställts i statsbudgeten samt på undervisningsministeriets och högskolornas årliga resultatdiskussioner och -avtal. Under senare år har en del av högskolornas budgeterade medel delats ut på grundval av resultatet enligt resultatavtalen. Vid utvecklandet av högskolorna har man under de senaste åren i allt större omfattning tagit i bruk också utvärdering av verksamheten baserad på såväl intern utvärdering som utvärdering av utomstående expertgrupper.

Temporära yrkeshögskolor

På temporära yrkeshögskolor som bedriver försök med yrkeshögskolor tillämpas å ena sidan lag om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91), nedan försökslagen, och förordningen (392/91), nedan försöksförordningen, och å andra sidan, om inte något följer av försökslagen och försöksförordningen, andra författningar som gäller yrkesläroanstalter, framför allt läroanstaltslagar och -förordningar samt finansieringslagen. Förutom dessa ingår stadganden som

gäller yrkeshögskoleexamina i förordningen om högskolornas examenssystem.

I försökslagen ingår bl.a. stadganden om målen för och syftena med försöket med yrkeshögskolor, förfarandet vid försökstillstånd, förvaltningen för en temporär yrkeshögskola, grunderna för ordnandet av undervisningen samt resurser och finansiering.

Syftet med försöken med yrkeshögskolor är enligt försökslagen att reda ut hur man kan finna medel för att höja utbildningsnivån, tillgodose samhällets och arbetslivets föränderliga behov av kunskaper och färdigheter, utforma nya studiehelheter samt förbättra utbildningssystemets funktionsduglighet och utveckla dess förvaltning i synnerhet genom samarbete mellan läroanstalterna.

I försöken med yrkeshögskolor bildar flera läroanstalter som huvudsakligen hör till en eller flera läroanstaltsformer och erbjuder utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå med statsrådets tillstånd en försöksenhet som benämns temporär yrkeshögskola för att ordna och utveckla utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen. En temporär yrkeshögskola kan enligt lagen också bildas av en enda läroanstalt.

En temporär yrkeshögskolas förvaltningsorgan utgörs av ledningsgruppen, ledande rektor, lärarkåren, elevkåren och delegationerna. Till den ledningsgrupp som bildats av huvudmännen för läroanstalterna hör förutom representanter för huvudmännen ledande rektor, rektorerna för läroanstalterna samt en representant för lärarna, en representant för den övriga personalen och två representanter för eleverna. Omfattningen av ledningsgruppens befogenheter fastställs till sina centrala delar enligt vad huvudmännen avtalar om.

Studierna för yrkeshögskoleexamen grundar sig enligt försökslagen på yrkesexamen, gymnasiets lärokurs och studentexamen samt på fullgjorda kombinationsstudier på grundval av samma lag om försök med utbildning på ungdomsstadiet. De utbildningsprogram som leder till yrkeshögskoleexamen fastställs av undervisningsministeriet och deras läroplaner godkänns av ledningsgruppen för den temporära yrkeshögskolan. Enligt försökslagen skall utbildningsprogrammen och deras läroplaner dimensioneras så att de omfattar minst tre och högst fyra års heltidsstudier.

Den temporära yrkeshögskolan är enligt försökslagen till sin natur en förvaltnings- och

beslutsorganisation för försöksläroanstalterna. Studerande intas inte till en temporär yrkeshögskola utan till en av dess läroanstalter som kallas primär läroanstalt. Studerandens ställning, rättigheter och skyldigheter fastställs enligt detta. Lärarna står på motsvarande sätt i anställningsförhållande till dessa läroanstalter och inte till de temporära yrkeshögskolorna. På motsvarande sätt fastställs finansieringen av yrkeshögskoleundervisningen enligt denna primära läroanstalt och den temporära yrkeshögskolan kan inte anses som en egentlig ekonomienhet vilket de läroanstalterna i fråga är. En temporär yrkeshögskola kan dock enligt stadgandena i försökslagen och försöksförordningen utnyttja fulla befogenheter vid användningen och fördelningen av resurser mellan läroanstalterna om detta bestäms i instruktionen som fastställs av huvudmännen.

Försöksförordningen innehåller förutom stadganden som gäller förvaltning och vissa andra ärenden närmast stadganden som gäller yrkeshögskolestudier som, visserligen tämligen snävt, motsvarar stadgandena i högskolornas examensförordningar. Sådana är stadganden som gäller intagning av studerande, studietid, utbildningsprogram, studiernas mål, språkstudier, studieperioder och läroplaner, bedömning och betyg samt examina och benämning av examina. Noggrannare föreskrifter och anvisningar om dessa ges i examensförordningen som godkänns av ledningsgruppen för yrkeshögskolan.

Enligt försöksförordningen är ett utbildningsprogram som leder till yrkeshögskoleexamen en studieheltet som riktar sig till ett uppgiftsområde inom arbetslivet som kräver yrkeskunskap och utvecklingen av detta uppgiftsområde. Utbildningsprogrammen omfattar 120—160 studieveckor. Utbildningsprogrammet består av grundläggande studier, yrkesstudier, praktik och slutarbete.

Vid annan styrning, reglering och utveckling av temporära yrkeshögskolor har uppföljningen och utvärderingen av försöken med yrkeshögskolor en central ställning. Förutom den uppföljning och utvärdering som görs av undervisningsministeriet har de temporära yrkeshögskolorna påbörjat en intern utvärdering och utöver det har två omfattande utvärderingar av utomstående utländska sakkunniggrupper utförts. Undervisningsministeriet och de temporära yrkeshögskolorna har dessutom för 1994 fört de första mål- och resultatdiskussionerna

på basis av en utvecklingsplan för utbildning och forskning som godkänts av bl.a. statsrådet och med stöd av vilka målplaner yrkeshögskolevis har uppgjorts. Verksamheten har dessutom styrts genom den tilläggsfinansieringen som beviljats av undervisningsministeriet. Avsikten är att dela ut en del av tilläggsfinansieringen 1994 enligt resultaten. Den antalsmässiga regleringen av yrkeshögskolor har genomförts i samband med regleringen av den övriga yrkesutbildningen.

Försökslagen är i kraft till utgången av 1999.

2.4. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Yrkeshögskolereformen i Finland är fast kopplad till den internationella utbildningspolitiken. I flera länder, framför allt i de länder som hör till Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), har utbildning på högre nivå konsekvent utvidgats till att gälla en allt större del av den unga åldersklassen. Den högskolepolitiska diskussionen har berikats med begreppet massutbildning på högre nivå som beskriver detta fenomen.

Ett centralt medel när det gäller att öka utbildningen på högre nivå och att tillfredsställa ungdomens efterfrågan på utbildning har i de flesta länder varit att skapa en utbildningssektor på s.k. icke-universitetsnivå antingen av tidigare yrkesläroanstalter eller genom att grunda nya institutioner och genom att uttryckligen utvidga denna sektor i förhållande till universitetssektorn.

I *Holland* upphöjdes genom lagstiftningsreformen 1986 de högsta yrkesläroanstalterna till yrkeshögskolor som fungerar inom högskoleväsendet s.k. HBO-institut. Högskolesystemet i *Holland* består således av två sektorer dvs. en icke-universitetssektor och en universitetssektor. Båda sektorerna har samma ställning inom utbildningssystemet men båda har också en stark egen identitet vid produktionen av utbildning och forskning. Yrkeshögskolornas uppgifter är undervisning, tillämpande forskning, utveckling av yrken och utbildning för påbyggnadsexamina.

Yrkeshögskolereformen i *Holland* genomfördes genom att ca 300 yrkesläroanstalter sammanslogs till ca 50 yrkeshögskolor som verkar inom flera områden. Dessutom fick 35 läroanstalter inom ett enda område, nästan enbart

lärarutbildning, status som yrkeshögskola. Yrkeshögskolornas utbildningsområden är teknik, administration och företagsekonomi, hälsovård, konst, lantbruk, socialvård och lärarutbildning. Yrkeshögskolorna varierar i storlek. Antalet studerande är i medeltal 3 900. Antalet studerande inom yrkeshögskolesektorn utgör redan 59 % av alla högskolestuderande.

Till skillnad från universiteten är HBO-instituten i regel privata anstalter. Villkoret för att få statsbidrag är att verksamheten följer riksomfattande anvisningar samt planerings- och finansieringsarrangemang. Statsfinansieringens andel är ca 90 %. Finansieringens storlek är kraftigare bunden till antalet avlagda examina än till antalet studerande som inleder sina studier.

Förutom yrkeshögskolor finns det i *Holland* också några andra läroanstalter som genom undervisningsministeriets beslut har erhållit rätt att erbjuda motsvarande yrkeshögskoleexamina. Finansieringen av dessa anstalter har ordnats på olika sätt. På dessa examina ställs samma krav på nivå och kvalitet som på yrkeshögskoleexamina.

Vid finansieringen av forskning är universitet och yrkeshögskolor i olika ställning, ty endast forskning inom universitetssektorn finansieras med offentliga medel. Den forskning som bedrivs av yrkeshögskolor och som gäller undervisningen finansieras med medel som anvisats undervisningen eller genom extern finansiering.

Den nya högskolelagstiftningen som trädde i kraft i *Holland* 1993 stärker ytterligare tudelningen av högskoleväsendet. I lagen har samlats stadganden om universitet, yrkeshögskolor, öppen högskoleundervisning, undervisnings sjukhus och akademisk forskning. Styrningen genom stadganden har förenklats och man har övergått till korrigerings- och kontrollåtgärder som grundar sig på uppföljning och utvärdering och som kopplats till finansieringsarrangemangen.

I *Storbritannien* inleddes yrkeshögskolereformen i slutet av 1960-talet genom att små och medelstora läroanstalter (college) inom olika områden sammanslogs till större läroanstaltsenheter som senare blev yrkeshögskolor (polytechnic). Yrkeshögskolorna som fungerade parallellt med universiteten gavs en möjlighet att utbilda studerande för nästan likadana examina som universiteten. I yrkeshögskolorna lades dock huvudvikten vid undervisningen och

inte vid vetenskaplig forskning samt vid beaktandet av studerandenas och arbetslivets behov och skapandet av lokala och regionala kontakter mellan yrkeshögskolan och arbetslivet.

Polytechnic-sektorns betydelse ökade betydligt efter medlet av 1970-talet ända fram till 1990-talet. Antalet yrkeshögskolor steg till 32 anstalter. Antalet studerande ökade klart snabbare än inom universitetssektorn på grund av att resurser med avsikt styrdes till yrkeshögskoleundervisningen med fastare förankring i näringslivets och det övriga arbetslivets behov. Yrkeshögskolorna är statliga och får sin finansiering huvudsakligen av statens medel. Av högskolestuderandena, vilkas andel av åldersklassen är endast ca 18 %, studerar hälften inom polytechnic-sektorn.

Under de senaste åren har flera betydande ändringar skett inom utvecklingen av högskolesystemet i Storbritannien. Den offentliga kontrollen och styrningen har ökat. Studieprogram har ändrats för att bli mera marknadsinriktade. Barriären mellan icke-universitetssektorn och universitetssektorn har sänkts. Kvalitetskraven för båda sektorerna och därigenom sektorernas ställning har blivit likartad. Trots att det ursprungliga målet var att upprätthålla två separata sektorer så har sektorerna i praktiken närmast sig varandra. En likadan intern förvaltning i anstalterna inom de båda sektorerna, ökning av forskningsarbetet i yrkeshögskolorna, fördunklingen av undervisningsidentiteten mellan anstalterna och det faktum att yrkeshögskolorna har fjärrmat sig från näringslivet och arbetslivet gjorde yrkeshögskolorna till anstalter som allt mera liknar universiteten. År 1992 ändrades slutligen förvaltningssystem för högskoleväsendet så att yrkeshögskolorna fick rätt att använda namnet universitet. Samtidigt övergick man till ett nytt finansieringssystem i vilket alla högskoleenheter, såväl gamla som nya universitet, erhåller sina medel via samma finansieringsråd för universiteten.

Utbildningen på högre nivå i Norge fördelar sig i två sektorer. Universitetssektorn består av fyra universitet och åtta specialhögskolor och icke-universitetssektorn av regionala högskolor och läroanstalter på högre nivå inom olika specialområden främst hälsovården, socialvården, lärarutbildningen och teknik. Studierna inom universitetssektorn omfattar 4—7 år och inom icke-universitetssektorn 2—3 år.

Yrkeshögskolesektorn som består av regionala högskolor och andra läroanstalter har

under de senaste åren vuxit snabbare än universitetssektorn. Detta beror delvis på att de bättre än universiteten kan svara på arbetslivets behov av arbetskraft och delvis på deras stora regionala betydelse. Trots att yrkeshögskolorna är yrkesinriktade går universitetsstudierna och yrkeshögskolestudierna delvis på varandra och därför godkänns yrkeshögskolestudierna i vissa fall som en del av universitetsexamen. Drygt 10 % av dem som avlagt sin examen inom icke-universitetssektorn fortsätter sina studier vid universitetet. Också överflyttning från universitetsstudier till yrkeshögskolor går smidigt beroende på att utbildningsprogrammen är likartade.

Antalet regionala högskolor som drivs av staten är 14. Till yrkeshögskolesektorn hör dessutom närmare 200 andra läroanstalter. Av dessa är ca 70 privata. Till sin storlek är de regionala högskolorna tämligen små vanligen anstalter med mindre än 1 000 studerande. Det sammanlagda antalet studerande inom yrkeshögskolesektorn uppgår till närmare 60% av alla högskolestuderande.

Från förvaltningssynpunkt lyder de regionala högskolorna, som utbildningen på högre nivå i övrigt, under landskapsråden som tillsatts av landskapsstyrelserna. Inom vissa områden, som lärarutbildningen och tekniken, finns det riksomfattande råd som ansvarar för att undervisningen skall vara tillräckligt enhetlig. Undervisningen finansieras huvudsakligen av statens medel. Anstalterna får tilläggsfinansiering närmast för forskningsverksamhet av kommunerna och det lokala näringslivet. Kostnaderna för de privata läroanstalterna täcks huvudsakligen med terminsavgifter.

Yrkeshögskolornas autonomi är snävare än universitetens autonomi. Styrningen och regleringen av högskolorna är också i flera avseenden tämligen centraliserad. Undervisningsministeriet beslutar om antalet studerande vid högskolorna, fastighetsekonomi och årliga budgeter. För utnämning av högskolornas ledning ansvarar landskapsråden. Styrelsen som ansvarar för yrkeshögskolans interna förvaltning representeras av huvudmännen, lärarkåren, eleverna och den övriga personalen.

Den nya universitetslagen från 1989 gäller inte yrkeshögskolesektorn. Yrkeshögskolorna konkurrerar emellertid med universiteten om samma resurser för undervisning och forskning. Särskilt har den tillämpande forskningen och serviceforskningen ökat inom yrkeshögsko-

lesektorns anstalter. Enligt nya förslag och beslut skall beslutanderätten mera än vad nu är fallet decentraliseras till regional och lokal nivå. Syftet med detta är att sammanslå flera mindre läroanstalter till ett högskolenät inom icke-universitetssektorn till en betydligt större och starkare enhet. Med denna avsikt har Norges regering i maj 1993 beslutat att på regionala grunder sammanslå över 100 läroanstalter till 26 nya högskolor räknat från den 1 augusti 1994.

I Sverige utfärdades 1977 en högskolelag genom vilken ett enhetligt högskolesystemet genomfördes. Alla läroanstalter på högre nivå hör numera till ett och samma system. Utbildningen på högre nivå har decentraliserats genom att de regionala högskolorna har grundats och kontakterna till arbetslivet har ökat. Grundexamina är ofta tämligen yrkesinriktade. I praktiken är alla utbildningsprogram uppdelade så att de leder till någon form av utbildning på nästa nivå. I samband med reformen blev det också enklare att nå högskolebehörighet. Alla som studerar i gymnasieskolan kan vid behov erhålla en allmän behörighet för högskolestudier genom att komplettera studierna i mellanämnen. Också en person som inte har studerat i gymnasieskolan uppnår behörighet för högskolestudier efter att ha deltagit i arbetslivet minst fyra år. Förutom allmän behörighet förutsätter studierätten att de ämnesrelaterade specialkraven är uppfyllda.

I samband med högskolereformen 1977 grundades 14 regionala högskolor i vilka det 1988 fanns sammanlagt 28 500 studerande. Tre tidigare grundade universitetsfilialer erhöll samtidigt status som regionala högskolor. Senare på 1980-talet grundades dessutom två regionala högskolor. De regionala högskolornas huvuduppgift är att erbjuda kortvariga yrkesbetonade kurser inriktade på den lokala industrin eller tjänster som utbildning, hälsovård, förvaltning och socialarbete.

Parallellt med högskolorna som drivs av staten finns det också kommunala högskolor i Sverige. För deras verksamhet ansvarar antingen landskapet eller en enskild kommun. Denna utbildning lyder under landskapens och kommunernas skolnämnder. Stadgandena och bestämmelserna om statliga högskolor gäller i tillämpliga delar också kommunala högskolor. Största delen av den kommunala högskoleundervisningen är 2 — 4-årig och ordnas inom social- och hälsovården.

Staten ansvarar också för finansieringen av utbildning på högre nivå som motsvarar yrkeshögskolestudier. I finansieringen av landskaps- högskolor och kommunala högskolor är studerandenas hemkommuner emellertid också skyldiga att delta. Av högskolestuderandena får drygt hälften utbildning som motsvarar utbildning vid yrkeshögskolor.

Trots att Sverige har övergått till ett enhetligt högskolesystem är universiteten och de övriga högskolorna i praktiken olika i flera avseenden. Studierna indelas i längre examensutbildning vid universiteten och i kortare kurser vid annan utbildning på högre nivå. Universitetens personalstruktur avviker från andra högskolors så att över hälften av universitetens undervisningstjänster kräver doktors-examen medan motsvarande andel i andra läroanstalter är ca en tredjedel. De regionala högskolorna beviljas inte fasta forskningsanslag såsom universiteten utan finansieringen beviljas enligt forskningsprojekt.

Sverige håller som bäst på med att reformera högskolelagstiftningen så att de kvalitetskrav som ställs på högskoleundervisning betonas. Det föreslås att sambandet mellan undervisning och forskning förbättras. Examensinnehåll med smal bas skall göras mera omfattande och tekniska förutsättningar för att självständigt förvärva information och studera skall förbättras. Högskolepolitikens tyngdpunkt skall överföras från utvidgning av utbildningen, utbildningens förvaltning och organisation samt högskolesystemets sociala uppgifter till tryggnad av nivån för undervisning och examina, utvärdering av kvalitet och säkerställande av internationell jämförbarhet.

Yrkeshögskolorna i Tyskland (Fachhochschule) jämställs med vetenskapshögskolorna. Förutom dem hör högskolorna för konst, musik, lärarutbildning, hälsovård och idrott till högskolesystemet.

Merparten av Tysklands yrkeshögskolor har grundats redan i början av 1970-talet genom sammanslagning av dåtida ingenjörsskolor, handelsläroverk, ingenjör- och handelsakademier, konstskolor och sjöfartsskolor. Yrkeshögskolorna erbjuder numera högskoleutbildning med tyngdpunkten på praktiskt kunnande inom områdena för teknik, handel, lantbruk, design och socialvård.

Till Tysklands yrkeshögskolesystem hör totalt 122 yrkeshögskolor. Av dem är merparten yrkeshögskolor som upprätthålls av en delstat

och som handhar den offentliga utbildningssuppgiften. Antalet privata yrkeshögskolor som drivs av kyrkliga samfund och som närmast erbjuder utbildning inom det sociala området är 16. Antalet yrkeshögskolor som specialiserat sig på utbildning av personal inom den offentliga förvaltningen och som drivs av förbundsstaten eller delstaterna är 27. Yrkeshögskolornas storlek varierar från ca 1 500 studerande till ca 15 000 studerande. Ca en tredjedel av alla högskolestuderande studerar vid yrkeshögskolor. Målet är att höja andelen till 40 % inom de närmaste åren. Yrkeshögskolestudiernas popularitet har hela tiden ökat. Den grundar sig bl.a. på kortare studietider än universitetsstudier, studiernas klara yrkesinriktning samt på tämligen goda arbetsmöjligheter efter studierna.

Om yrkeshögskolor har stadgats en ramlag från 1976 som gäller alla högskolor och i delstatsvisa yrkeshögskolelagar. I ramlagen har det tämligen detaljerat stadgats om bl.a. högskolornas uppgifter, utvecklingen av högskolor, inträdeskrav, studiernas allmänna struktur, högskolornas förvaltningsorgan, deras uppgifter och sammansättning samt personal och behörighetskrav.

Yrkeshögskolornas uppgift är enligt lagstiftningen att erbjuda undervisning på högskolenivå som grundar sig på vetenskap eller konst och är mera praktisk än utbildning vid universitet. Yrkeshögskolestudierna är vanligen planerade att omfatta tre och ett halvt eller fyra år och de avläggs på en tid som i medeltal är ett år längre än detta. I studierna ingår ett halvt år eller ett år av arbetspraktik. Som inträdeskrav gäller en Reifeprüfung-examen som motsvarar studentexamen i Finland eller minst tre års yrkesstudier. I yrkeshögskolorna bedrivs också i viss mån praktiskt inriktad forskning som under de senaste åren också fått särskild finansiering.

De tyska yrkeshögskolorna har ett tämligen omfattande självstyrelse i interna frågor såsom utbildning, forskning och ärenden som gäller utnämning av lärare. Yrkeshögskolornas interna förvaltning har ordnats enligt den traditionella modellen för högskolor. I förvaltningsorgan med flera medlemmar har professorerna kvalificerad majoritet.

Delstaterna har ansvaret för finansieringen av yrkeshögskolornas driftskostnader. Vid finansiering av nya grundläggningsprojekt ansvarar ofta förbundsstaten för hälften och

delstaten för hälften. Delstatens ministerium beslutar i samarbete med yrkeshögskolorna om nya utbildningsprogram. Inrättandet av ett helt nytt utbildningsområde kräver beslut på såväl delstatsnivå som i förbundsstatens koordinerande organ.

Relationerna mellan universiteten och yrkeshögskolorna i Tyskland grundar sig fortsättningsvis på stora olikheter mellan systemen. Samarbetet mellan systemen är anspråkslöst. Studierna har inte kunnat sammankopplas så att tidigare studier vid överflyttning från ett system till ett annat skulle kunna räknas ens delvis till godo.

Centrala insatsområden vid utvecklingen av Tysklands yrkeshögskolor är inrättande av nya utbildningsområden, införande av flera utbildningsområden i yrkeshögskolorna, utvecklande av tvärvetenskapliga utbildningsprogram, förstärkande av den regionala rollen samt förstärkande av forsknings- och utvecklingsarbetet.

Europeiska gemenskapens utbildningspolitiska verksamhet grundar sig på Romfördraget enligt vilket rådet beslutar om de allmänna principerna för verksamhetspolitiken för den gemensamma yrkesutbildningen. Gemenskapen har inte övernationell befogenhet i den allmänna utbildningspolitiken utan den ledande principen är att stöda medlemsstaternas samarbete. Denna befogenhet har medlemsstaterna.

Fördraget om Europeiska unionen (Maastrichtfördraget) utvidgar gemenskapens befogenheter från verksamhetspolitik för yrkesutbildning till att gälla all utbildning. Befogenheterna inom utbildningspolitiken hör enligt fördraget i första hand till medlemsstaterna som ansvarar för utbildningens innehåll och organiseringen av sitt utbildningssystem. Europeiska unionens (EU) åtgärder stöder och kompletterar medlemsstaternas verksamhet. Unionen har inte rätt att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning.

Finländarnas möjligheter att delta i det europeiska utbildningssamarbetet ökar betydligt då avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) som trädde i kraft 1 januari 1994 stegvis öppnar tillträde för Finland till alla utbildningsprogram i Europeiska gemenskapen. Hittills har finländarna kunnat delta i Comett och Erasmus-programmen vilka 1995 ersätts med det mera omfattande samarbetsprogrammet Socrates för högskoleutbildning och skolundervisning och programmet för yrkesutbildning, Leonardo. Den egentliga

förändringen kan väntas 1995 när resten av gemenskapens utbildningsprogram öppnas för Finland. Detta kommer på ett betydelsefullt sätt att öka antalet samarbetsformer.

Med tanke på utvecklandet av yrkeshögskoleundervisningen är det viktigt att EES-avtalet innehåller en nationell tillämpningslagstiftning i respektive EES-stat om ikraftträdelse av direktivens bestämmelser som gäller erkännandet av examina. Enligt bestämmelserna som trädde i kraft den 1 januari 1994 har en medborgare i en EES-stat rätt att få sin utbildning och den behörighet den ger erkänd i ett annat avtalsland. Yrkeshögskoleutbildning som ges vid temporära yrkeshögskolor hör enligt bestämmelserna i lagen till tillämpningsområdet för rådets direktiv (89/48/EEG) om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier, nedan direktivet om högre utbildning. Till samma kategori räknas i Finland all sådan yrkesutbildning på studentbasis som är minst treårig. Utbildning av sjuksköterskor, barnmorskor och byggnadsarkitekter som hör till yrkeshögskoleutbildningen har redan anpassats till kraven i de särskilda EG-direktiven.

Europeiska gemenskapens råd godkände 1992 direktivet (92/51/EEG) om den andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG. Direktivet kompletterar direktivet om erkännande av högskoleexamina som godkändes 1991 och det utvidgar erkännandet av utbildning och rättighet att bedriva yrke till att gälla i princip alla yrkesexamina. Direktivet trädde i kraft den 1 januari 1994.

I Finland har det allmänna systemet som avser erkännandet av examina införts genom lagen om erkännande av examensbevis som tilldelats medborgare i stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (1597/92).

2.5. Bedömning av nuläget

Yrkesutbildning

Yrkesutbildningens struktur reformerades och gjordes mera omfattande i samband med mellanstadierformen på 1980-talet genom att de tidigare närmare 70 studielinjerna sammanslogs till 26 grundlinjer inom vilka det

fanns ca 200 specialiseringslinjer. Yrkesutbildningens struktur måste dock fortsättningsvis anses vara för differentierad och styv för att svara mot förändringarna i samhället och arbetslivet. Därför har en reform av yrkesutbildningens struktur inletts.

En av huvudorsakerna till yrkesutbildningens strukturella osmidighet är läroanstaltssystemet som grundar sig på en läroanstaltsindelning vars rötter finns i den tidigare administrativa fördelningen av yrkesutbildning på flera förvaltningsområden. Senare har egna läroanstaltsformer grundats för nya utbildningsområden.

Ett läroanstaltssystem som indelats i olika läroanstaltsformer har begränsat utvecklandet av yrkesutbildningens struktur och innehåll. Indelningen av yrkesutbildningen i olika områden har alltid bundits av gränserna för läroanstaltsformerna. Gränserna för läroanstalter som hör till olika läroanstaltsformer har varit skarpa och samarbetet obefintligt och i en sådan läroanstaltsstruktur har det inte varit möjligt att utveckla utbildningskombinationer som avviker från traditionella utbildningsmönster eller att ge svar på samhällets och arbetslivets nya krav. Samarbetshindren håller på att rivas och målet är att bryta indelningen i läroanstaltsformer.

Indelningen i läroanstaltsformer är en betydande orsak till splittringen i yrkesläroanstaltsnätet. Antalet läroanstalter är mycket stort i relation till befolkningen och läroanstalternas medelstorlek tämligen liten. Detta har för sin del medfört tämligen stora kostnader och dessutom också begränsat läroanstalternas utvecklingsmöjligheter.

Utvecklingen av yrkesutbildningen och läroanstaltsnätet störs också av yrkesläroanstalternas splittrade huvudmannasystem. Ca 400 yrkesläroanstalter drivs av ca 220 olika huvudmän, ca 100 primärkommuner, ca 70 samkommuner, ca 50 privata sammanslutningar och staten. Utvecklingen av huvudmannasystemet har åtgärdats bl.a. genom att statliga läroanstalter kommunaliserats.

Ur internationell och särskilt ur europeisk synvinkel finns det flera problem som hänger ihop med yrkesutbildningssystemets ställning och struktur. Det mest centrala problemet gäller yrkesutbildningen på högsta nivå dvs. vilken ställning utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå skall ha inom hela utbildningssystemets struktur.

Utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå erbjuds på såväl grundskole- som gymnasiebasis. När yrkesutbildningen reviderades i samband med mellanstadieformen ansågs det särskilt viktigt att också den grundskolebaserade utbildningen öppnar möjligheter till yrkesutbildning på högsta nivå, högskolestudier inberäknade. Bl.a. därför gjordes strukturen inom den grundskolebaserade utbildningen på skolnivå samt utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå parallella så att också utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå skulle vara ett alternativ för dem som övergick direkt från grundskolan till fortsatta yrkesstudier.

Trots att yrkesutbildningen på högsta nivå huvudsakligen överensstämmer med motsvarande utbildningsnivå i andra länder placerar sig denna utbildning enligt ovan till skillnad från internationell praxis i yrkesutbildningssystemet på mellanstadiet (secondary education) eller någonstans mellan mellanstadiet och högre nivå (higher education). På motsvarande sätt räknas läroanstalter som erbjuder denna utbildning av vilka merparten också erbjuder utbildning på skolnivå till yrkesläroanstalter på mellanstadiet och inte till utbildning på högre nivå.

Detta är jämsides med andra drag som hör till systemet huvudorsaken till att det ur internationell synvinkel och för de internationella samarbetsparterna är svårt att förstå yrkesutbildningssystemet i Finland och framför allt utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå och till att den internationella jämförbarheten är svag.

Yrkesutbildningen på institutnivå fyller inte till alla delar de europeiska kriterierna för yrkesutbildning på högre nivå. Framför allt uppfyller inte utbildningen på institutnivå inom handel och förvaltning, som har ett stort antal studerande, och teknikerutbildningen inom det tekniska utbildningsområdet vilka är studentbaserade, minimilängden på tre år som avses i Europeiska gemenskapens råds direktiv om högre utbildning.

Dessa faktorer försvårar möjligheterna till internationellt samarbete mellan läroanstalterna, försämrar studerandenas möjligheter att studera utomlands, begränsar möjligheterna att delta i omfattande student- och lärarutbytesprogram inom den högre utbildningen och ställer slutligen också dem som avlagt examen

inom denna utbildning i en sämre ställning än medborgarna från andra länder när de internationella arbetsmarknaderna öppnar sig.

En svag internationell jämförbarhet skall anses som det största missförhållandet i yrkesutbildningssystemet.

Högskoleundervisning

I examensreformen på 1970-talet var ett centralt strävande att reformera högskoleexaminans mål, struktur och innehåll genom att rikta utbildningen som ledde till examina till något omfattande yrkesuppgiftsområde i samhället och utveckling av det genom att samtidigt betona utbildningens vetenskapliga inriktning. Det beslöts att grundexamina inom olika områden skulle utvecklas på samma nivå och så att examen normalt skall kunna avläggas på fyra år. Det beslöts att mellanexamen skulle slopas. Ett viktigt mål för examensreformen var att förkorta studietiderna och minska andelen avbrutna studier.

Alla mål för examensreformen uppnåddes inte. Det stora antalet utbildningsprogram har i vissa fall lett till att utbildningen blivit för snäv. Studietiderna för avläggande av grundexamina har inte förkortats enligt målen. Undervisningsplanerna överbelastades. Tillräcklig uppmärksamhet fästes inte vid undervisningens kvalitet och utvecklingen av pedagogiken. Dessa omständigheter och det faktum att mellanexamen slopades ledde bl.a. till att studietiderna förlängdes. Situationen har dock under de senaste åren utvecklats i en positivare riktning. Det ökade internationella samarbetet och elevutbytet har ställt nya krav på en utveckling av examensstrukturen. Det faktum att en Bachelor-nivå har sänkts har försämrat högskoleexaminans internationella jämförbarhet i relation med många andra länder.

Av ovan nämnda orsaker har reformen av examensstrukturen inletts med avsikt att utveckla ett system för grundexamina inom de flesta områdena som motsvarar det internationella examenssystemet med två steg på Master-nivå och Bachelor-nivå. Det nya examenssystemet tas i bruk fr.o.m. den 1 augusti 1994 inom de humanistiska, naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga, konstindustriella och farmaceutiska utbildningsområdena samt inom området för fysisk fostran.

Samtidigt har också en strukturell utveckling

av högskoleväsendet inlett genom att man slopar överlappningarna mellan högskolorna och gallrar bort allt för små enheter, reviderar högskolornas arbetsfördelning, ökar samarbetet mellan högskolorna, understryker varje högskolas profil och styrkeområden samt genom att man effektiviserar högskolornas verksamhet i allmänhet och förbättrar undervisningens och forskningens kvalitet.

Hela utbildningssystemet

I utbildning som erbjuds av yrkesläroanstalter och högskolor samt vid anpassningen av dessa utbildningsformer till varandra förekommer förutom de ovan nämnda missförhållandena också störningsfaktorer som gäller hela systemet och som försvårar ungdomens inträde i utbildningen, leder till överlappningar i fråga om utbildningen, ökar den flerdubbla utbildning samt binder samtidigt ekonomiska och intellektuella resurser och försvagar utbildningssystemets effektivitet och resultat.

Utbildningssystemets indelning i skolnivå, institutnivå, och yrkesutbildning på högre nivå samt högskolenivå kombinerad med mycket höga målsättningar för och önskemål om fortsatta studier bland den väl utbildade ungdomen, och särskilt bland dem som gått gymnasiet och avlagt studentexamen utgör huvudsaken till de problem som nämnts ovan.

Det grundskolebaserade yrkesutbildningssystemet erbjuder inte tillräckligt konkurrenskraftiga och attraktiva möjligheter till fortsatta studier för dem som går vidare från grundskolan. Av denna orsak har antalet elever som söker sig till gymnasiet hela tiden ökat så att den andel som på hösten 1993 sökte sig till gymnasiet redan motsvarade 56 % av 16-åringarnas åldersklass. Slopan det av regleringen av antalet studerande i gymnasiet höjer antagligen andelen som studerar vid gymnasiet till 60 % av åldersklassen under läsåret 1994—1995.

Inte heller för studenter som utexaminerats från gymnasiet finns tillräckligt tillfredsställande möjligheter till fortsatta studier trots att särskilt utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå i allt högre grad har blivit studentbaserade, vilket ytterligare har försämrat den grundskolebaserade yrkesutbildnings dragningskraft. I detta avseende utgör den studentbaserade yrkesutbildningen på skol-

nivå, som allra minst motsvarar studenternas höga förväntningar, ett särskilt problem.

Den flerdubbla utbildningen för studenterna är på speciellt hög nivå. Av de nya studerandena som är studenter hade 1993 ca 20 % vid yrkesläroanstalterna och ca 22 % vid högskolorna tidigare avlagt yrkesexamen.

Den flerdubbla utbildningen binder nybörjarplatser och som en följd av detta blir särskilt de som utexaminerats från gymnasiet tvungna att köa för intagning till fortsatta studier. Detta avspeglas av att studenterna till sitt förfogande i yrkesläroanstalter och högskolor har ca en och en halv gång så många nybörjarplatser som antalet årligen utexaminerade nya studenter och trots detta får endast en dryg tredjedel av de nya studenterna fortsätta sina studier under det år de avlagt studentexamen. Av de studenter som ansökt om inträde till yrkesläroanstalter under höstterminen 1993 kunde 62 % inte inleda sin utbildning enligt sitt förstahandsönskemål och av dem som ansökt om inträde till högskolor och deltagit i inträdesförhören blev 63 % utan studieplats för fortsatta studier.

Beroende på de nämnda funktionella störningarna i utbildningssystemet har ett s.k. studentanhopningsfenomen uppstått. Trots att nästan alla studenter till slut kan inleda fortsatta studier blir väntetiden i medeltal två år och för en fjärdedel över tre år och i sin helhet är studentåldersklassen placerad först 4—5 år efter avlagd examen. Årligen ansöker studerande från fem studentåldersklasser således om studieplats för fortsatta studier.

Den flerdubbla utbildningen kombinerad med att möjligheterna att räkna tidigare studier till godo och att vuxenutbildningstillämpningarna är outvecklade och bristfälliga binder studieplatserna vid yrkesläroanstalter och högskolor nästan totalt. Utbildningssystemets resurser går åt till utbildning som inte utnyttjas och inte utnyttjas vid inträdet i arbetslivet. De individuella studietiderna förlängs, åldern vid inträdet i arbetslivet höjs och deltagandet i arbetslivet blir tidsmässigt kortare.

I harmoniseringen av den utbildning som erbjuds i yrkesläroanstalter, särskilt utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå, med den utbildning som erbjuds i högskolor förekommer också andra missförhållanden. Helt separata system för urval av studerande leder t.ex. årligen till flerdubbla intagningar, annulleringar och intagning till

nybörjarplatser i efterhand samt i värsta fall till att nybörjarplatserna inte utnyttjas. De olika förvaltnings-, styrnings- och regleringssystemen för yrkesläroanstalter och högskolor försvårar i och för sig den kvantitativa och kvalitativa anpassningen mellan utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå samt högskoleutbildning samt utvecklingen av samarbetet och arbetsfördelningen i dessa anstalter.

Samarbetet mellan yrkesläroanstalter och högskolor har under de senaste åren ökat bl.a. inom ramen för förordning om försök med samarbete mellan yrkesläroanstalter och högskolor (948/89).

Erfarenheterna av försök med yrkeshögskolor

Av försöken med yrkeshögskolor finns för två temporära yrkeshögskolors del tre läsårs och för de övriga 20 två läsårs erfarenheter att tillgå. De första som avlagt yrkeshögskoleexamen utexaminerades våren 1994 från Haaga-instituutti, temporär yrkeshögskola för hotell-, restaurang- och turismmanagement. Studerande som avlagt examen kommer i större utsträckning att utexamineras fr.o.m. våren 1995.

Försöken med yrkeshögskolor är regionalt och områdesvis tämligen heltäckande. Försöksutbildningen täcker ca 84 % av utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå med undantag av teknikerutbildning från specialiseringslinjerna. Av utbildningsområdena för yrkesutbildning är det endast fysisk fostran, musik, fritid och kommunikation som inte är representerade i försöket.

Nybörjarplatsstrukturen inom de temporära yrkeshögskolorna avviker däremot från motsvarande utbildning i yrkesläroanstalterna. De mest omfattande utbildningssektorerna i fråga om antalet nybörjarplatser är handel och administration som har ca 40 % av nybörjarplatserna, teknik och trafik med en andel på ca 32 % och social- och hälsovård med en andel på ca 14 %.

Grundutbildningen för nya studerande avviker i viss mån från utbildningsstrukturen för studerande i motsvarande yrkesläroanstalter. Studenternas andel av de nya studerandena är ca 70 %, andelen av dem som avlagt yrkesexamen på skolnivå ca 20 % och andelen studerande som avlagt institutexamen eller yrkesexamen på högre nivå ca 10 %. Av de nya studerandena är ca 50 % kvinnor. Problemet

vid elevintagningen är fortfarande att intagningen sker vid olika tidpunkter för temporära yrkeshögskolor och vetenskaps- och konsthögskolor vilket reflekteras på de temporära yrkeshögskolorna som annulleringar och intagning i efterhand. Huvudorsaken till att studerande vid de temporära yrkeshögskolorna avbryter sina studier är överflyttningen till vetenskaps- och konsthögskolor.

De temporära yrkeshögskolornas storlek varierar betydligt. Antalet nybörjarplatser är som minst 50 och som högst 760. När försöket framskrider till full omfattning i fråga om antalet studeranden varierar antalet studerande enligt yrkeshögskola mellan 200 och 3 000 studerande. Medelstorleken för temporära yrkeshögskolor är då ca 1 300 studerande vilket är mer än trefaldigt jämfört med medelstorleken hos yrkesläroanstalter. En minimistorlek på ca 1 000 studerande per yrkeshögskoleenhet kan i regel anses vara ändamålsenlig när det gäller tryggheten av mångsidiga val, en kompetent lärarkår samt en innovations- och utvecklingsverksamhet av hög kvalitet som förutsätts i målen för yrkeshögskolestudier. Viktigare än storleken är dock enligt försöksresultaten och internationella erfarenheter kvaliteten på den utbildning enheten ordnar och samarbetsnätens ändamålsenlighet.

Effektiviteten hos de temporära yrkeshögskolornas utbildningsprogram kan bedömas först efter att man fått erfarenheter av utbildningen från alla årskurser. En relativt god mätare av utbildningens effekt kan anses vara hur snabbt studerandena kommer in i arbetslivet efter slutförda yrkeshögskolestudier. I de temporära yrkeshögskolorna har studieinnehållet i utbildningsprogrammen reformerats så att kravnivån har höjts och djupet i studierna ökat. Undervisningen har gjorts mera omfattande medan det praktiska samtidigt framhävt. Genom att öka valfriheten har personliga studieprogram, projektstudier, användningen av datateknik i studierna samt undervisning på främmande språk och användningen av litteratur på främmande språk blivit vanligare. Ett allvarligt hinder för frivilliga studier har varit att biblioteks- och informationstjänsterna är utvecklade och resurserna knappa.

Antalet utbildningsprogram och kvalitetsnivån är ännu instabila. Utvecklingen av nya program med yrkesmässigt hög kvalitet och individualitet är ännu i begynnelsestadiet. Flera utbildningsprogram står antingen nära studier-

na på institutnivå och yrkesstudierna på högre nivå eller i vissa fall nära utbildningen vid vetenskaps- och konsthögskolestudier. Endast några få nya studieprogram som omfattar flera områden har utvecklats. Sådana är till exempel utbildningsprogrammen för produktionsekonomi, ekonomisk teknik och social- och hälsovård.

Möjligheten för alla läroanstalter inom försöksenheten att med gemensamma krafter genomföra undervisningen har ansetts vara en styrka i yrkeshögskolor som omfattar flera områden. Under läsåret 1992—93 valde dock endast 8 — 10 % av studerandena studier i andra läroanstalter än läroanstalten som valts i första hand. Som problem betraktades differenser i läroanstalternas attityder, administration och kultur, lösa sammanslutningar mellan läroanstalterna, brister i informationen om utbudet av kurser, skillnaden i läroanstalternas studieperioder, studiehandledningens ineffektivitet samt delvis också osmidigheten i villkoren för lärarnas anställningsförhållande. Under läsåret 1993—94 har redan bättre resultat uppnåtts.

Man har särskilt bemödat sig om att höja nivån på utbildningen och yrkesskickligheten hos lärarna vid de temporära yrkeshögskolorna. Inom flera områden är utgångsläget tämligen gott. Av lärarna inom området för teknik har 86 %, av lärarna inom det sociala området 80 % och av lärarna inom handel och administration 79 % grundutbildning som grundar sig på minst högre högskoleexamen medan medeltalet för lärarna vid de temporära yrkeshögskolorna 1993 var 63 %. Ca 8 % av lärarna hade avlagt licentiat- eller doktorsexamen.

Särskilt inom områden där andelen lärare som avlagt högskoleexamen är mindre än i genomsnitt har man startat fortbildningsprogram för lärare med högskoleexamen som mål som ett samarbete mellan temporära yrkeshögskolor och universitet. Lärarnas deltagande i fortsatt vetenskaplig utbildning har också ökat. Tilläggsresurser har anvisats för ordnande av fortsatt utbildning. De flesta temporära yrkeshögskolorna har också utarbetat personalutvecklingsprogram som förutom kompletterande pedagogisk och yrkesinriktad fortbildning för lärarna också har som mål att utveckla hela arbetsgemenskapen.

För att göra utbildningsarrangemangen smidigare inleddes 1993 i den temporära yrkeshögskolan i Tavastland ett försök med lönesystem

för lärare. I detta försök finns det möjligheter att ordna den utbildning och även andra uppgifter som handhas av lärarna genom löne- och arbetstidsarrangemang som avviker från de normala villkoren för arbetsförhållandet.

Internationaliseringen av de temporära yrkeshögskolorna har varit en av tyngdpunkterna i försöket och till detta har också anvisats tilläggsresurser. Resultaten har varit mycket positiva. Enligt en utredning som gjordes 1993 har utbyte av studerande och lärare eller andra samarbetsprojekt i de temporära yrkeshögskolorna inletts med läroanstalter från sammanlagt 34 olika länder. De populäraste mälländerna har varit Tyskland, Storbritannien, Sverige, Holland, Danmark och Förenta staterna. Försöksläroanstalterna deltar aktivt i EU:s program Comett II och Erasmus. Sammanlagt 20 försöksläroanstalter deltar i 41 ICP-projekt inom Erasmus-programmet. Sammanlagt 15 temporära yrkeshögskolor deltar i samarbetsprojekt som hör till Comett-programmen.

Utbudet av utbildning på främmande språk har kraftigt ökat. Tre temporära yrkeshögskolor hade under läsåret 1993—94 ett helt engelskt utbildningsprogram. I de flesta temporära yrkeshögskolorna ingår det i studierna kortare undervisningsperioder på främmande språk. Också praktikperioder utomlands har ordnats för studerandena.

Kontakterna mellan de temporära högskolorna och arbetslivet har ordnats på olika sätt. En delegation fungerar som kontaktorganisation i de flesta enheterna. I vissa temporära yrkeshögskolor deltar representanter för arbetslivet i utarbetandet av undervisningsprogram. Som grund för utvecklandet av studierna har i vissa enheter gjorts kundkarteringsanalyser. De direkta kontakterna till arbetslivet är dock otillräckliga.

Den interna utvärderingen av verksamheten i de temporära yrkeshögskolorna inleddes inom några försöksenheter genast efter att försöket inletts. Internationella expertgrupper gjorde på hösten 1993 en utomstående utvärdering av utvecklingsprocessens nivå inom de fyra försöksenheter. Enligt utvärderingsgruppens åsikt har försöket väckt ett stort intresse och engagemang hos de olika parterna. Framsteg har gjorts vid utvecklingen av studieinnehållet och undervisningsplanerna. Närstudietimmarna har minskats och ersatts med projekt- och grupparbete. Smidigheten och valfriheten samt arbetspraktiken och slutarbetet ger studerand-

ena större ansvar för sina studier. Flera fungerande kontakter än tidigare har skapats till arbetslivet. Internationella samarbetskanaler har snabbt och på bred front öppnats inom alla försöksenheter. Också ömsesidiga utbildningsprogram på främmande språk har tagits i bruk. Läroanstalternas faciliteter och i stort sett också deras utrustning är med undantag av biblioteken vanligen i ypperligt skick. Fortsatt och kompletterande utbildning av personalen har inletts även om systematiska utvecklingsprogram för personalen fortfarande saknas.

Enligt utvärderingsgrupperna behöver försöket för att utvecklas vidare en ökad strategisk planering på såväl riksnivå som försöksenhetsnivå. Den lösa förvaltningsmodellen som används är inte ändamålsenlig med tanke på yrkeshögskoleverksamhetens styrning och effektiva ledning. Läroanstalternas färdigheter att fungera som en enhetlig yrkeshögskola skall främjas på alla sätt så att valfriheten i studierna kan genomföras så väl som möjligt också i praktiken. Arbetslivets representanters vetskap om försöket uppfattades som bristfällig. Att försöken är temporära konstaterades medföra osäkerhet i försöksenheter.

I OECD:s utvärderingsgrupps rapport om den finländska högskolepolitiken anses försöket med yrkeshögskolor och den planerade modellen för yrkeshögskolor vara användbara. Bedömare anser att det är ändamålsenligt att i Finland huvudsakligen skapa ett yrkeshögskolenät som verkar inom flera områden och de påskyndar liksom i de övriga ovan nämnda utvärderingarna en permanent lagstiftning. En permanent stabil omfattning skall enligt bedömare uppnås stegvis som en femårig utvecklingsprocess som samtidigt får undervisningsmyndigheternas speciella stödåtgärder enligt vad kvalitetskriterierna förutsätter. Det egentliga landsvisa utvärderingsmötet ordnades av OECD:s kommitté för undervisningsverksamhet i november 1994.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Allmänt

I syfte att slopa de strukturella missförhållandena och funktionella störningsmomenten

inom hela utbildningssystemet samt att svara på ändringarna i den nya verksamhetsmiljön krävs en omorganisation av yrkesutbildningssystemet så att det förmår erbjuda allt mera högklassiga och attraktiva samt internationellt jämförbara utbildningstjänster enligt såväl individens som samhällets och arbetslivets krav. I denna avsikt höjs den ställning utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå har gradvis inom utbildningssystemet från utbildning på mellanstadiet till utbildningen på högre nivå och från yrkesläroanstalter till yrkeshögskolor som verkar inom högskolesystemet.

Mål

Höjning av utbildningsnivån. Avsikten är att genom propositionen höja nivån på utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå genom att utgående från denna utbildning utveckla yrkeshögskoleexamina som till sin nivå och kvalitet motsvarar samhällets och arbetslivets krav samt de krav som utvecklingen av dem ställer bättre än hittills. Jämfört med vetenskaps- och konsthögskolornas examina skulle de yrkeshögskoleexamina som avses i denna proposition vara mera yrkesinriktade och praktiskt inriktade och deras utgångspunkt skall klarare bygga på det behov av kunskaper och färdigheter som krävs för expertuppgifter inom arbetslivet.

Bemötande av nya krav på yrkesskicklighet. Avsikten med propositionen är att svara på och förbereda medborgarna för de nya krav på yrkesskicklighet som utvecklingen av arbetslivet ställer. Internationaliseringen, den ekonomiska integrationen, den teknologiska utvecklingen och den ändrade närings- och yrkesstrukturen samt den kraftiga ökningen av andelen kunskapskrävande arbete höjer allmänt kraven på yrkesskicklighet. Mängden krävande expertuppgifter som förutsätter högklassig utbildning ökar. I de nya kraven på yrkesskicklighet förenas ofta de färdigheter som för närvarande ges genom utbildning som ordnas på olika områden samt i olika läroanstalter och läroanstaltsformer. Internationaliseringen och den ekonomiska integrationen kräver av expertarbetskraften inom alla områden språkkunskaper och övriga kunskaper och färdigheter att arbeta helhjärtat på de europeiska och ännu mera omfattande arbetsmarknaderna

som öppnas. På motsvarande sätt internationaliseras hemma-marknaden och ställer samtidigt nya krav på arbetskraften. En mångsidig yrkesskicklighet får ännu större betydelse.

Att öka yrkesutbildningens dragningskraft. Propositionens syfte är att genom propositionen öka yrkesutbildningens dragningskraft så att den motsvarar förväntningarna hos ungdom som har en god grundutbildning genom att jämsides med universiteten och andra vetenskaps- och konsthögskolor erbjuda ett annat konkurrenskraftigt högskolealternativ för arbetslivets krävande expertuppgifter. Individuella valmöjligheter ges mera utrymme. Genom att dragningskraften hos yrkesutbildningen förbättras enligt förslaget påverkas också utbildningssystemets verksamhet så att de unga efter utbildningen i gymnasiet och yrkesutbildningen på ungdomsstadiet snabbare än vad nu är fallet kan inleda sådana fortsatta studier som motsvarar deras önskemål och också tillfredsställer dem med tanke på arbets- och livskarriären. Avsikten är inte att utveckla yrkeshögskolorna och yrkeshögskolestudierna så att de blir en kanal till vetenskaps- och konsthögskolorna.

Förbättring av yrkesutbildningens internationella jämförbarhet. Avsikten med propositionen är att förbättra den internationella jämförbarheten hos utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå genom att höja denna utbildningsnivå från mellanstadiet eller från området mellan mellanstadiet och högre nivå klart till utbildning på högre nivå efter mellanstadiet och genom att som huvudlinje, jämsides med universitetssektorn, som består av universitet samt andra vetenskaps- och konsthögskolor för erbjudande av denna yrkeshögskoleutbildning forma en icke-universitetssektor som består av yrkeshögskolor. Vid sidan av denna reform av högskoleundervisning, som genomförts i flera andra länder, är avsikten att vid utvecklandet av yrkeshögskolestudierna beakta bl.a. verksamhetslinjerna för den högre undervisningen som fastställts av Europeiska gemenskapen så att de möjligheter som erbjuds inom gemenskapens internationella utbildningsprogram för högre undervisning i sin helhet öppnas för unga som studerar i denna utbildning.

Förbättrande av yrkesutbildningssystemets funktionsduglighet. Avsikten är också att genom förslaget förbättra yrkesutbildningssystemets funktionsduglighet genom att forma större och effektivare samt till sina intellektuella

och materiella resurser starkare funktionsenheter. Med en samtidig rationalisering av läroanstaltsnätet och huvudmannasystemet eftersträvas en förbättring av utbildningens ekonomi och en minskning av kostnaderna som förorsakas av reformerna.

Decentralisering av yrkesutbildningsförvaltningen. Propositionens syfte är att lätta på centralförvaltningsmyndigheternas styrning och reglering genom att överföra beslutanderätten, på samma sätt som inom vetenskaps- och konsthögskolorna, till lokal nivå eller till funktionsenheterna i större utsträckning än hittills.

Förbättrande av yrkesutbildningens regionala inflytande. Avsikten med propositionen är också att stärka yrkesutbildningens regionala roll så att yrkeshögskolorna — såsom fallet är i flera andra länder — har en klar regional uppgift vid utvecklandet av en infrastruktur som är central för arbetslivet och levnadsförhållandena förutom genom utbildning också genom forsknings- och utvecklingsarbete som främjar näringslivet och det övriga arbetslivet.

Medel

Sammanslagning av läroanstalterna till yrkeshögskoleblock. Det primära medlet att förverkliga målen enligt förslaget är att grunda yrkeshögskolor huvudsakligen utgående från flera yrkesläroanstalter till ett block som verkar inom flera områden. I en yrkeshögskola som bildas av läroanstalter som hör till flera olika läroanstaltsformer är det möjligt att utveckla nya utbildningsmöjligheter som överskrider gränserna för utbildningsområden och läroanstaltsformer. Genom att utnyttja olika enheters särskilda specialkunskande och övriga samarbetsfördelar är det möjligt att nå ekonomiska och effektiva undervisnings- och studiearrangemang.

Reform av examenssystemet. Syftet med propositionen är också att revidera studiestrukturen och examenssystemet så att det underlättar en lösgöring från yrkesutbildningens gamla linjestruktur och vetenskaps- och konsthögskolornas utbildningsstruktur och skapar förutsättningar för bildandet av nya studieenheter.

Höjning av undervisningsnivån. Avsikten är att höja lärarnas utbildningsnivå genom att utveckla lärarnas tjänstestruktur, höja kompe-

tenskraven och inleda fortbildningsprogram för lärare. Antalet lärare som förvärvat vetenskaplig fortbildning utökas dock med utgångspunkten att huvuduppgiften för yrkeshögskoleläraren är undervisning. Andelen gästexpertföreläsare i undervisningen ökas.

Utvecklandet av studiemetoder. I yrkeshögskolestudierna skall tyngdpunkten flyttas från klassundervisningsbaserade studier till självständiga studie- och arbetsmetoder samt seminarie- och projektarbete.

Förbättrande av växelverkan mellan utbildningen och arbetslivet. Yrkeshögskolestudiernas inriktning på det praktiska arbetslivet framhävs genom obligatoriska arbetsplatspraktikperioder för alla studier, till arbetslivet fast knutna slutarbeten, forsknings- och utvecklingsarbete som anknyter till studieutvecklingen och som stöder näringslivet och det övriga arbetslivet samt genom att utveckla nya kontakt- och samarbetsformer med yrkeshögskolan samt med näringslivet- och det övriga arbetslivet.

Internationaliseringen av utbildningen. Vid internationaliseringen av yrkeshögskolestudierna ställs som mål att erbjuda majoriteten av studerandena möjlighet att studera vid utländska läroanstalter eller att delta i yrkeshögskolans egen undervisning på främmande språk. Internationella utbytesprogram utnyttjas fullödigt. Särskild vikt läggs vid språkstudier.

Utvecklandet av biblioteks- och informationstjänster. De nya studie- och undervisningsmetoderna förutsätter en betydande förbättring av biblioteks- och informationstjänsterna varvid en utgångspunkt är bildandet av samarbetsnät med andra producenter av dessa tjänster.

3.2. De viktigaste förslagen

Enligt propositionen skall yrkesutbildningssystemet i Finland utvecklas enligt internationell praxis så att parallellt med universiteten samt övriga vetenskaps- och konsthögskolor grundas en icke-universitetssektor på högskolenivå som består av yrkeshögskolorna och som erbjuder yrkeshögskoleundervisning. I yrkeshögskolesektorns uppgifter skall särskilt framhävas en regional utbildningsuppgift och uppgiften att ge stöd för och utveckla näringslivsstrukturen samt göra den mångsidigare.

Utgångspunkterna för yrkeshögskolestudier utgörs på samma sätt som den nuvarande utbildningen på institutnivå och yrkesutbild-

ningen på högre nivå av arbetslivets krav på kunskaper och färdigheter samt behovet av att kunna utveckla dem och inte som inom universitetssektorn av den vetenskapliga forskningen. Yrkeshögskoleexamen, som enligt propositionen skall vara högskoleexamen, avviker således i fråga om sin betoning och profil från vetenskaps- och konsthögskolornas examina, inklusive de nya lägre högskoleexamen vilka också skall kopplas till vetenskapliga utgångspunkter och grunder.

Yrkeshögskolorna skall förutom utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen också ordna vuxenutbildning. Utöver utbildningsuppgiften kan yrkeshögskolorna bedriva forsknings- och utvecklingsarbete, som dock enligt internationell praxis skall begränsas till sådant forsknings- och utvecklingsarbete som stöder yrkeshögskolestudierna och med vilket yrkeshögskolan skulle erbjuda tjänster till näringslivet och det övriga arbetslivet och till vilket studerandenas slutarbete i många fall kunde kopplas. Yrkeshögskolorna skall dock inte bedriva egentlig vetenskaplig forskning, utan denna skall enligt nuvarande praxis skötas endast av universitetsväsendet.

För att bli huvudman för kommunala och privata yrkeshögskolor behövs ett tillstånd som beviljas av statsrådet. Tillståndet skall kunna beviljas sökande som uppfyller förutsättningarna för grundandet av en yrkeshögskola samt kvalitetskraven och övriga krav. I tillståndet bestäms yrkeshögskolans utbildningsuppgift och i den kan också fastställas utvecklingskyldigheter och andra skyldigheter. Om grundandet av en statlig yrkeshögskola beslutar statsrådet under motsvarande förutsättningar.

Strävan är att i första hand inrätta kommunala eller privata yrkeshögskolor. Genom att bilda kommunala och privata yrkeshögskolor kan utvecklandet av det aktuella läroanstaltsnätet och förenhetligandet av huvudmannasystemet bäst främjas. För övrigt lämpar sig dessa och framför allt landskapssammanslutningarna väl för yrkeshögskolornas regionala utbildnings- och utvecklingsuppgift. Grundandet av en statlig yrkeshögskola skall komma i fråga endast av särskilda skäl.

Annan riksomfattande styrning och reglering av yrkeshögskolor än den som grundar sig på tillståndet skall huvudsakligen ordnas på samma sätt som inom universitetssektorn. Verksamhetens centrala riksomfattande riktlinjer skall fastställas i utvecklingsplanen för utbild-

ning och forskning som godkänns av statsrådet. Mera kortsiktiga åtgärder skall fastställas i mål- och resultatdiskussionerna mellan undervisningsministeriet och yrkeshögskolorna. För att trygga yrkeshögskolornas kvalitetsnivå skall ett kvalitetsbedömningssystem utvecklas. Yrkeshögskolorna skall vara högskolor som är direkt underställda undervisningsministeriet.

Om grunderna för yrkeshögskolornas förvaltning stadgas endast allmänt i lag. De kommunala och privata yrkeshögskolornas förvaltning skall huvudsakligen fastställas av huvudmannen. Om grunderna för de statliga yrkeshögskolornas förvaltning stadgas närmare genom förordning.

Om yrkeshögskoleexamina och yrkeshögskolestudier stadgas närmare genom förordning samt med stöd av den till en viss del genom undervisningsministeriets och huvudsakligen genom yrkeshögskolans beslut. Minimestudietiden av en yrkeshögskoleexamen skall fastställas i lag enligt internationell praxis till tre år och maximistudietiden i regel till fyra år.

De centrala kriterierna vid val av yrkeshögskolestuderande skall fastställas i lag. Enligt propositionen skall det gå att inleda yrkeshögskolestudier vid såväl gymnasie- som yrkesutbildning. Yrkeshögskolestuderandenas ställning skall ordnas på motsvarande sätt som i andra högskolor. Studiestödet för yrkeshögskolestuderande föreslås bl.a. bli det samma som studiestödet för studerande vid universiteten samt andra vetenskaps- och konsthögskolor. Undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen är avgiftsfri för studerandena.

Enligt propositionen är yrkeshögskolans huvudlärare överlärarna och lektorerna. Behörighetskraven för dem fastställs genom förordning. Yrkeshögskolorna kunde också ha timplärare och föreläsare som verkar som expertlärare.

Grundfinansieringen av yrkeshögskolestudierna ordnas genom statsandel och studerandenas hemkommuners betalningsandel, dvs. på samma sätt som finansieringen av grundutbildningen i yrkesläroanstalter. Hemkommunerna deltar också i finansieringen av statliga yrkeshögskolor på samma sätt som de deltar i finansieringen av statliga yrkesläroanstalter. Förutom denna grundläggande finansiering kan undervisningsministeriet bevilja yrkeshögskolorna statlig tilläggsfinansiering som ett extra statsunderstöd. Yrkeshögskolorna kan också ta emot extern finansiering.

Yrkeshögskolereformen skall genomföras fr.o.m. den 1 augusti 1996. Yrkeshögskolorna skall huvudsakligen bildas utgående från nuvarande temporära yrkeshögskolor eller andra yrkesläroanstalter genom utveckling och ändring av utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå till yrkeshögskoleundervisning och genom överföring av utbildningen från yrkesläroanstalter till yrkeshögskolorna.

Yrkeshögskolereformen skall genomföras gradvis under en flerårig övergångsperiod utan att det görs avkall på målen när det gäller att utveckla utbildningens nivå och kvalitet. De tillstånd som förutsätts för att grunda en yrkeshögskola beviljas endast de sökande som kan visa att utbildningens nivå motsvarar de kvalitetskrav och andra krav som uppställts för högskolestudierna. Yrkeshögskoleväsendets slutliga omfattning kan inte och behöver inte avgöras i detta skede. Reformens utvecklingsprocess och de resultat som uppnås inverkar också i detta fall på slutresultatet.

I den plan för utveckling av utbildningen och forskningen vid högskolorna för åren 1991 — 1996 och som statsrådet godkände den 18 juni 1993 gjordes en målinriktad bedömning av dimensioneringen av skolsystemets olika delar på lång sikt. I denna granskning uppskattades vetenskaps- och konsthögskolorna samt yrkeshögskolorna på 2000-talet erbjuda ca 60 — 65 % av ungdomsåldersklassen en nybörjarplats. Denna uppskattning grundar sig på två utgångspunkter. Å ena sidan förutsätter den finländska nationella utvecklingsstrategin att landet utvecklas som ett intensivt informations-samhälle i vilket en befolkning med hög utbildningsnivå och kraftiga satsningar på forskningsverksamhet skapar förutsättningar för produktion som grundar sig på kunskap och kunnande. I ett land som Finland går det inte att reagera på en ökad arbetslöshet och ändringar i arbetslivet genom att minska på utbildningen och sänka utbildningsnivån utan tvärtom genom att höja utbildningsnivån samt genom att kontinuerligt utveckla hela utbildningsstrukturen, dimensioneringen av utbildningen samt innehållet i och utbudet på utbildning.

Utgångspunkten för detta långsiktiga dimensioneringsmål är det gällande skolsystemet i Finland som erbjuder en god grund för att höja den andel av åldersklassen som får utbildning inom högskolesystemet. Deltagandet i utbild-

ning på ungdomsstadiet befinner sig internationellt sett på en hög nivå och särskilt andelen studerande som erhållit gymnasieutbildning är stor. En utvecklad och omfattande högre yrkesutbildning ger en god grund att höja också denna andel av yrkesutbildningen till högskolenivå. Till antalet har det sammanlagda antalet nybörjarplatser inom vetenskaps- och konsthögskolorna samt inom yrkesutbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå under flera år kalkylmässigt motsvarat över 60 % av ungdomsåldersklassen.

Förslaget är i harmoni med den linje som fastställts i den ovan nämnda utvecklingsplanen som godkänts av statsrådet. Förslaget har uppgjorts så att yrkeshögskolereformen vid behov kan utsträckas till att omfatta alla utbildningsområden. Förslaget har också utformats så att den tidigare strukturen för yrkesutbildning med examina på skolnivå, institutnivå samt yrkesexamina på högre nivå enligt målsättningen för den långsiktiga utvecklingsplanen ersätts med en examensstruktur som består av grundläggande yrkesexamina på ungdomsstadiet och yrkeshögskoleexamina på högre nivå.

Under yrkeshögskolereformens verkställningsskede är avsikten i varje händelse att gradvis utveckla den nuvarande yrkesutbildningen på högre nivå inom skogsbruk, sjöfart och teknik över lag till yrkeshögskoleexamina. Också inom andra områden skall utvecklingen av utbildning på institutnivå huvudsakligen till yrkeshögskoleexamina ses som nyttig och ändamålsenlig. Den volymmässiga indelningen av yrkeshögskolestudierna inom olika områden kan däremot avvika från den nuvarande indelningen inom motsvarande utbildning på institutnivå. Åtminstone under övergångsskedet kommer man i rätt stor utsträckning att också ordna utbildning på institutnivå inom motsvarande branscher. Också det yrkeshögskolenät som utformas genom yrkeshögskolereformen kan avvika från det läroanstaltsnät som nu ordnar yrkesutbildning på högre nivå och utbildning på institutnivå. Bl.a. beroende på förberedelserna i anslutning till detta, parallellt med yrkeshögskolereformens processegenskap är det ändamålsenligt att skrida till verket begränsat och försiktigt när reformen verkställs.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Yrkeshögskolereformen genomförs utgående från den utbildning som ordnas i yrkesläroanstalterna. Av detta följer för det första att yrkeshögskolereformen genomförs i stort sett med de resurser som står till yrkesläroanstalternas förfogande och för det andra att tilläggs-kostnadernas verkningar är förhållandevis små.

Yrkeshögskolereformens kostnadsinverkan kan inte bedömas detaljerat i detta skede eftersom de centrala kostnadsfaktorerna klarläggs i detalj först vid grundandet av yrkeshögskolor på basis av deras utbildningsuppgifter och utbildningsprogram samt yrkeshögskolornas enhetspris. Det slutliga antalet studerande vid yrkeshögskolorna kan inte heller bedömas i detta skede enbart utifrån ett enda alternativ i fråga om antalet studerande. Därför görs uppskattningar som gäller de ekonomiska inverkningarna på basis av tre alternativ för antalet studerande — 25 000, 50 000 och 75 000 elever. Det lägsta alternativet motsvarar den slutliga omfattningen av det nuvarande försöket med yrkeshögskolor. Det högsta alternativet skulle innebära att ca två tredjedelar av den nuvarande yrkesutbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå skulle utvecklas till yrkeshögskoleexamina.

Yrkeshögskolereformen innehåller dock flera ändringsfaktorer som påverkar kostnads- och finansieringsstrukturen och vilkas inverkan i grova drag kan bedömas.

Yrkeshögskolestudiernas utbildningsmetoder reformeras i riktning mot högskolestudier. Klassundervisningen minskar. Å ena sidan växer behovet av studiehandledning. Lärarstrukturen förändras så att överläroinstitutionen utvidgas till alla områden. Andelen av självständiga studie- och arbetsmetoder ökar. Å andra sidan växer behovet av biblioteks- och informationstjänster radikalt och det internationella samarbetet ökar kraftigt.

På grund av nämnda orsaker minskar behovet av resurser på ett håll och ökar på ett annat håll. Detta behov av tilläggsresurser skall till fullo täckas genom att man allokera resurserna på nytt och genom kostnadsinbesparingar som uppnås genom rationalisering av verksamheten. I större läroanstaltsenheter med flera

områden som grundats på basis av flera läroanstalter finns det bättre förutsättningar för detta.

Yrkeshögskoleexaminans omfattning motsvarar i regel tidsmässigt utbildningen på institutnivå och yrkesutbildningen på högre nivå. Inom vissa områden skall examinas omfattning emellertid utsträckas till att motsvara internationell praxis, vilket redan gjorts i samband med försöken med yrkeshögskolor och vilket bör göras inom de närmaste åren oberoende av om yrkeshögskolereformen genomförs. Inom nästan alla områden är behovet av vidare utbildning av lärarkåren betydande. Dessa faktorer förorsakar ett merkostnadstryck.

Ändringen av yrkeshögskolestuderandenas studiesociala ställning påverkar kostnads- och finansieringsgrunderna. Sloandet av yrkesläroanstalternas rese-, inkvarterings- och kostförmåner som beaktats i statsandelarna och kommunernas betalningsandelar och övergången till högskolestuderandenas system med studiestöd och måltidsstöd ökar i och för sig statens kostnadsandel och påverkar således kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. En motsvarande inverkan har yrkeshögskolornas extra statsunderstöd och de statliga yrkeshögskolornas tilläggsfinansiering.

Tilläggskostnaderna för yrkeshögskolereformen och ändringarna i kostnads- och finansieringsstrukturen har en långsiktig verkan eftersom grundandet av yrkeshögskolor genomförs gradvis under flera år. Kostnadsverkningarna är mindre om yrkeshögskolan har grundats utgående från en temporär yrkeshögskola än om den grundats från en annan yrkesläroanstalt. Detta beror på att omfattningen av

examina i försöket med yrkeshögskolor motsvarar omfattningen av examina enligt denna proposition. Dessutom har temporära yrkeshögskolor erhållit en tilläggsfinansiering i form av extra statsunderstöd enligt 17 § 1 mom. i försökslagen och 38 § 1 mom. i finansieringslagen och genom motsvarande finansiering av statliga läroanstalter samt genom vissa andra anslag i statsbudgeten på ca 50 miljoner mark på årsnivå.

De årliga driftkostnaderna för utbildning i yrkesläroanstalter på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå kan i medeltal beräknas till ca 30 200 mark per studerande när motsvarande driftkostnader i yrkesläroanstalter med undantag av specialyrkesläroanstalter är 34 700 mark. Uppskattningen baserar sig på statsandelsgrunderna för 1994 samt på en expertutvärdering enligt utbildningsområde av skillnaderna i kostnader för utbildning på skolornivå och utbildning på institutnivå eller yrkesutbildning på högre nivå.

Av detta utgör de studiesociala förmånerna dvs. andelen rese-, inkvarterings- och måltidsutgifter ca 3 700 mark. Studiestödsutgifterna för studerande vid yrkesläroanstalter är årligen i medeltal ca 11 200 mark per studerande. På motsvarande sätt utgör studie- och måltidsstödet för högskolestuderande ca 15 300 mark. Uppskattningen baserar sig på de grunder för beviljande av studiestöd som gäller den 1 juli 1994. Övergången från de studiesociala förmånerna och studiestödet för studerande vid yrkesläroanstalter till högskolestuderandenas system för studiestöd och måltidsstöd innebär uppskattat på basis av de tre alternativen för antalet studerande följande årliga kostnader:

Tabell 2. Övergången från de studiesociala förmånerna och studiestödet för studerande vid yrkesläroanstalter till högskolestuderandenas system för studiestöd och måltidsstöd.

	Antal studerande		
	25 000	50 000	75 000
	Mmk		
Tilläggskostnader för ändring av studiestöd			
Studiepenning	71	142	213
Vuxenstudiepenning		Inget tillägg	
Måltidsstöd	22,5	45	67,5
Totalt	93,5	187	280,5
Minskning av utgifterna på grund av sloandet av de studiesociala förmånerna	92,5	185	277,5
Skillnad	1	2	3

Beräkningsgrunderna för studiestödsutgifterna som nämns i tabell 2 är följande:

- 1) studiestödet utnyttjas till 90 %,
- 2) av studerandena är 6 % yngre än 20 år och av dessa bor 20 % med sina föräldrar,
- 3) av studerandena erhåller 10 % vuxenstudiepenning; stödet för vuxenstuderande ändras inte i samband med reformen, och
- 4) stödet utnyttjas i medeltal i 10 månader istället för nuvarande 9,5 månader.

Tabell 2 visar att kostnadsökningen på grund av studiestödsutgifterna nästan kan täckas med de kostnadsinbesparingar som erhålls genom sloandet av de studiesociala förmånerna. Eftersom de studiesociala förmånerna finansieras med statsandel och kommunernas betalningsandel och studiestödsutgifterna helt med stats-

medel förorsakar reformen staten en tilläggs-kostnad som i stort sätt motsvarar kommunernas betalningsandel, dvs. enligt de olika alternativen för antalet studeranden 40, 80 eller 120 miljoner mark.

Om utöver de ovan nämnda faktorerna behovet av extra statsbidrag för yrkeshögskolor uppskattas till ca 5 % av yrkeshögskolornas driftskostnader, exklusive studie- och måltidsstödet och med beaktande av den extra statsfinansiering för temporära yrkeshögskolor som ingår kan man göra följande kalkyl om yrkeshögskolereformens årliga driftskostnader med tre separata alternativ i fråga om antalet studerande jämfört med kostnaderna för motsvarande yrkesutbildning:

Tabell 3. Yrkeshögskolereformens årliga driftskostnader jämfört med kostnaderna för motsvarande yrkesutbildning

Antal studerande	Yrkesläroanstalter		Mmk	Yrkeshögskolor	
	Driftskostnader	Utgifter för studiepenning		Driftskostnader	Utgifter för studiepenning och måltidsstöd
25 000	755	224	641	306	
50 000	1 510	448	1 338	612	
75 000	2 265	672	2 036	918	

För fördelningen av finansieringsansvaret för motsvarande kostnader mellan staten och kommunerna erhålls följande kalkyl:

Tabell 4. Fördelningen av finansieringsansvaret mellan staten och kommunerna

Antal studerande	Yrkesläroanstalter (institutsnivå och yrkesutbildning på högre nivå)		Mmk	Yrkeshögskolor	
	Stat	Kommuner		Stat	Kommuner
25 000	654	325	685	262	
50 000	1 309	649	1 403	547	
75 000	1 963	974	2 122	832	

Kostnaderna för yrkeshögskolor skulle enligt uppställningen ovan vara ungefär de samma som kostnaderna för motsvarande yrkesutbildning. De statliga kostnaderna för yrkeshögskolor är enligt de olika alternativen ca 31, 94 eller 159 miljoner mark större och de kommunala kostnaderna ca 63, 102 eller 142 miljoner mark mindre än kostnaderna för motsvarande yrkesutbildning. Statens finansieringsandel av kostnaderna skulle vara ca 72 % och kommunernas finansieringsandel ca 28 %. Jämfört med gäl-

lande finansieringsansvar för stat och kommuner stiger statsandelen enligt nuvarande studiestödsutgifter från 57 % till ca 64 % och kommunernas finansieringsandel sjunker från 43 % till ca 36 % av motsvarande driftskostnader. För att yrkeshögskolereformen skall kunna genomföras så att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna inte förändras, är avsikten att beslut om de åtgärder som en oförändrad kostnadsfördelning förutsätter skall fattas i samband med justeringen av de genom-

snittliga beloppen för enhetspriserna för 1996 och vid fastställandet av nämnda belopp för 1997. Statens extra tilläggsfinansiering på 5 % är enligt de olika alternativen för antalet studerande 32, 67 och 102 miljoner mark när det i statsbudgeten för 1994 för samma ändamål reserverats 53,5 miljoner mark för temporära yrkeshögskolor. Det extra understödet avgörs årligen i samband med statsbudgeten.

Av de ovan nämnda ekonomiska effekterna av yrkeshögskolereformen kan sammanfattningsvis konstateras följande. Yrkeshögskolereformen genomförs med samma resurser som för motsvarande nuvarande utbildning så att åtgärder som kräver tilläggskostnader i regel täcks genom omfördelning av resurserna. De strukturella förändringar som förorsakas av yrkeshögskolereformen, dvs. att yrkeshögskolorna huvudsakligen grundas inom flera områden, som betydligt större enheter än i dag med de rationaliseringsfördelar som detta medför och att utbildnings- och examensstrukturen samt utbildningskanalerna görs klarare och smidigare med den minskning resurskrävande överlappande och på varandra följande studier som detta innebär skapar på lång sikt förutsättningar för att minska de kostnader som yrkeshögskolereformen förorsakar den offentliga ekonomin.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Grundandet av yrkeshögskolor ändrar läroanstaltsystemets struktur. Yrkeshögskolorna grundas i regel genom sammanslagning av utbildningen i flera yrkesläroanstalter som i många fall hör till olika läroanstaltsformer till en yrkeshögskola med flera områden. De yrkeshögskolor som avses i propositionen är enhetliga funktionsenheter i en enda läroanstalt med en och samma huvudman och inte lösa sammanslutningar såsom i fråga om yrkeshögskolorna med flera områden i försöket med yrkeshögskolor.

Grundande av yrkeshögskolor i första hand på kommunalt eller privat initiativ förenhetligar huvudmannasystemet. Samtidigt skapar grundandet av yrkeshögskolor i flera avseenden förutsättningar att utveckla också yrkesläroanstalternas huvudmannasystem och sammanslå läroanstalter till yrkesläroanstalter med flera områden.

Yrkeshögskolornas styrnings- och reglerings-

system skall enligt propositionen vara olik yrkesläroanstalternas system vilket innebär att befogenhetsförhållandet mellan olika myndigheter och andra ansvariga ändras. Yrkeshögskolorna lyder direkt under undervisningsministeriet vilket medför att undervisningsministeriets uppgifter ökar något. För utbildningsstyrelsen och länsstyrelsen föreslås inte några uppgifter i yrkeshögskoleförvaltningen. Länsstyrelserna skall fungera som besvärinstans i vissa frågor som gäller studerandena. Yrkeshögskolorna beslutar huvudsakligen själva om de uppgifter som i yrkesutbildningens förvaltning hör till utbildningsstyrelsen och länsstyrelsen.

Grundandet av yrkeshögskolor ökar inte behovet av personal, men i yrkeshögskolornas personalstruktur sker förändringar. Undervisningsarbetet minskar men övriga uppgifter ökar. Det blir möjligt att grunda tjänster och befattningar för överlärare inom alla utbildningsområden medan det nu är möjligt endast i två läroanstaltsformer. Andelen av expertföreläsare i undervisningsarbetet ökar sannolikt.

5. Beredning av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Den preliminära beredningen av yrkeshögskolereformen igångsattes vid undervisningsministeriet 1988 som en del av utvecklandet av utbildningen efter grundskolan. Som ett resultat av denna beredning publicerade ministeriet i början av 1989 en promemoria om resultaten av denna beredning och på basis av den fördes en omfattande diskussion och beredningen fortsattes. På grundval av denna promemoria gav statsrådet våren 1990 riksdagen en utbildningspolitisk utredning i vilken de allmänna riktlinjerna för utbildningspolitiken utformades och ett försök föreslogs. I sitt svar ansåg riksdagen att regeringens allmänna linje var riktig och värd att understöda. För yrkeshögskolornas del förutsatte riksdagen att regeringen skulle avlåta en proposition till riksdagen med förslag om en försöks- och utvecklingslag som gäller yrkeshögskolor så att försöket skulle kunna inledas snarast möjligt.

Ett försök med utbildning på ungdomsstatiet och med yrkeshögskolor inleddes enligt en lag av den 1 januari 1991 huvudsakligen under höstterminen 1992. Propositionens centrala bakgrund är å ena sidan de erfarenheter som

erhållits av försöken med yrkeshögskolor och de såväl inhemska som utländska utvärderingarna av försöket och å andra sidan av den allmänna internationella utbildningspolitiska utvecklingen. En utgångspunkt för propositionen är dessutom de av statsrådet den 18 juli 1993 för åren 1991—96 godkända ställningstagandena för revideringen av planen för utveckling av utbildningen och av forskningen för planeringsperioden och på längre sikt.

Den förberedande beredningen av denna proposition har utförts av en tjänstemannarbetsgrupp som tillsatts av undervisningsministeriet. Arbetsgruppens utkast till regeringens proposition blev färdigt i juni 1994. Efter att utlåtandena erhållits har lagförslaget beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet. Om utkastet har underhandlingar förts med Finlands Kommunförbund enligt avtalet om underhandlingsförfarandet i fråga om kommunernas ekonomi och förvaltning. Finlands Kommunförbund meddelade att resultatförhandlingar inte kan föras mellan undervisningsministeriet och kommunala yrkeshögskolor på samma sätt som mellan ministeriet och vetenskaps- och konsthögskolorna. Dessutom ansåg Kommunförbundet att ett allmänt be-

myndigande att utfärda förordning inte bör tas in i den föreslagna lagen om yrkeshögskolestudier. Behöriga förhandlingar har även förts med personalorganisationerna.

5.2. Remissutlåtanden

Utlåtanden om utkastet begärdes av delegationen för utbildningsplanering, gruppen för uppföljning av utbildningsförsök, utbildningsstyrelsen, handels- och industriministeriet, trafikministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbetsministeriet, finansministeriet, temporära yrkeshögskolor, universitet och andra högskolor, rådet för de temporära högskolornas rektorer, rådet för Finlands högskolors rektorer, Finlands Kommunförbund, Undervisningssektorns Fackorganisation, studentorganisationerna och arbetsmarknadens centralorganisationer. Största delen av dem som gav utlåtanden ansåg att det var nödvändigt att göra yrkeshögskoleformen permanent. Avvikande åsikter har i mån av möjlighet beaktats vid beredningen av propositionen.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om yrkeshögskolestudier

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. *Yrkeshögskolestudier*. I 1 § definieras yrkeshögskolestudier. Sådana är för det första studier som leder till yrkeshögskoleexamen, dvs. yrkesinriktade yrkeshögskolestudier. Yrkeshögskolestudierna skiljer sig uttryckligen på grund av sin yrkeskaraktär från universitetens och högskolornas vetenskapliga högskolestudier. Till yrkeshögskolestudierna skall för det andra räknas yrkesinriktade specialiseringsstudier som erbjuds som vuxenutbildning och övrig vuxenutbildning såsom fortbildning. Med yrkesinriktade specialiseringsstudier avses sådana omfattande fortbildningsprogram som avses i 10 § förordningen om högskolornas

examenssystem. De motsvaras närmast av de nuvarande påbyggnadslinjerna vid yrkesläroanstalterna.

2 §. *Yrkeshögskoleexamen*. I paragrafen definieras yrkeshögskolestudiernas ställning och syfte noggrannare än i den allmänna definitionen i 1 §. Enligt 1 mom. är yrkeshögskoleexamen en högskoleexamen. Yrkeshögskoleexamen och deras ställning regleras noggrannare i förordningen om högskolornas examenssystem som redan i sin nuvarande form, förutom vetenskaps- och konsthögskolornas examina, gäller yrkeshögskoleexamen som avläggs i temporära yrkeshögskolor.

I 2 mom. föreslås syftet med yrkeshögskoleexamen definieras så att de studier som leder till den grundar sig på arbetslivets krav och krav på utveckling av arbetslivet. På dessa grunder leder studierna till olika yrkesinriktade expertuppgifter inom arbetslivet. Om grunder-

na för yrkeshögskolestudier stadgas enligt 11 § närmare genom förordning. Avsikten är att yrkeshögskolestudierna skall utgöras av grundläggande studier, yrkesstudier, språk- och kommunikationsstudier, praktik som främjar yrkeskunnigheten samt diplomarbete.

I 3 mom. föreslås att benämningen yrkeshögskoleexamen skyddas så att den får användas endast om sådana yrkeshögskoleexamina som avses i den föreslagna lagen. Detta är viktigt med tanke på den ställning de som ansöker om att bli studerande, de studerande och också de som avlagt examen kommer att få.

3 §. *Ordnanande av yrkeshögskolestudier.* Enligt 1 mom. kan yrkeshögskolestudier ordnas i yrkeshögskolor som enligt förslaget är högskolor som lyder under undervisningsministeriet på samma sätt som vetenskaps- och konsthögskolorna. Yrkeshögskolornas ställning inom utbildningssystemet föreslås definieras som en del av högskolesystemet. De bildar parallellt med universitetssektorn, som utgörs av universiteten samt andra vetenskaps- och konsthögskolor en högskolesektor som inte är universitet. Definitionen är viktig bl.a. för den internationella jämförbarheten. För närvarande utgör motsvarande utbildning på institutnivå samt yrkesutbildning på högre nivå en del av yrkesutbildningssystemet.

I 2 mom. föreslås namnet yrkeshögskola skyddas så att det får gälla endast om yrkeshögskolor som avses i lagen av samma orsaker som examensbenämningen föreslås skyddas i 2 § 3 mom.

2 kap. Grunderna för verksamheten

4—6 §§. *Huvudman för en yrkeshögskola, bedömningen av yrkeshögskoleprojekt och utbildningsuppgift.* Enligt lagförslaget är yrkeshögskolorna antingen kommunala, privata eller drivs av staten. Utvecklandet av å ena sidan huvudmannasystemet för yrkeshögskolor och yrkesläroanstalter och å andra sidan strävan att åstadkomma ett nät av yrkeshögskolor som är ändamålsenligt både i fråga om sammansättningen och antalet yrkeshögskoleenheter talar för att yrkeshögskolorna i första hand skall drivas på kommunal och privat basis. Huvudmannasystemet för yrkesläroanstalter har redan under flera års tid utvecklats och förenhetligats bl.a. genom kommunalisering av statliga läroanstalter. Genom att den utbild-

ning som erbjuds av statliga läroanstalter på motsvarande sätt överförs till kommunala eller privata huvudmannasammanslutningar kan yrkeshögskolorna grundas som tillräckligt stora högskoleenheter huvudsakligen med flera studieinriktningar och yrkeshögskolornas storlek och antal kan hållas på en internationellt trovärdig nivå. Också yrkeshögskolans regionala utbildnings- och tjänsteuppgift motiverar särskilt ett kommunalt och alldeles speciellt ett landskapsomfattande huvudmannasystem. Möjligheten att grunda en yrkeshögskola som drivs av staten måste emellertid bibehållas för den händelse att riksomfattande utbildningsbehov inte kan tillfredsställas på annat sätt.

I 4 § 1 mom. stadgas att tillstånd att grunda en yrkeshögskola ges av statsrådet till en kommun, en samkommun, en registrerad finländsk sammanslutning eller stiftelse. Tillstånd lämpar sig bättre än det huvudmannatillstånd som använts i samband med grundandet av yrkesläroanstalter för grundande av yrkeshögskolor som är föremål för kontinuerlig kvalitetskontroll.

Förutsättningen för att bevilja tillstånd är enligt 4 § 1 mom. för det första att yrkeshögskolan är betingad av ett utbildningsbehov. Dessutom skall yrkeshögskolan uppfylla de kvalitativa och andra krav som förutsätts för att grunda en yrkeshögskola och ge yrkeshögskoleundervisning. Vid bedömningen av dessa krav skall utöver stadgandena i detta lagförslag och i den förordning som utfärdas med stöd av den, enligt 5 § särskilt beaktas yrkeshögskolans verksamhetsidé, kombinationen av utbildningsområden, planerade lösningar för utbildningsprogram, verksamhetens styrkeområde, storleken i relation till utbildningsuppgiften, lärarkårens utbildningsnivå, kontakterna till arbetslivet, samarbetet med universitet och högskolor samt andra läroanstalter, internationellt samarbete, biblioteks- och informationstjänsternas kvalitet och det regionala inflytandet samt bedömning av verksamheten. Avsikten är att undervisningsministeriet vid bedömningen av ansökningarna skall anlita nödvändig experthjälp t.ex. i form av en bedömningsarbetsgrupp.

Enligt det föreslagna 4 § 2 mom. skall den som beviljas tillstånd ha rätt till yrkeshögskoleverksamhet i enlighet med den utbildningsuppgift som fastställts för den i tillståndet. Enligt 6 § 1 mom. fastställs yrkeshögskolans verksamhetsområde dvs. de utbildningsområ-

den som finns representerade i yrkeshögskolan i utbildningsuppgiften på samma sätt som fakulteterna vid universiteten med flera utbildningsinriktningar regleras genom lag. I tillståndet fastställs också yrkeshögskolans storlek i form av antalet studieplatser. I tillståndet fastställs också yrkeshögskolans undervisningsspråk och verksamhetsorter.

Yrkeshögskolans utbildningsuppgift skall fastställas tillräckligt smidigt och tänjbart. Genom förordning stadgas bl.a. om den utbildningsområdesindelning som skall användas vid definitionen av utbildningsuppgiften. Ändring av utbildningsuppgiften i fråga om yrkeshögskolans områden eller undervisningsspråket skall enligt propositionen alltid ske med ett statsrådsbeslut om ändring av tillståndet. Förändringar i fråga om antalet studerande och verksamhetsorter skulle det däremot, för att förenkla ändringsprocessen, i enlighet med 6 § 2 mom. räcka med undervisningsministeriets tillstånd.

Enligt 4 § 2 mom. kan statsrådet i tillståndet ställa utvecklingskrav och andra förpliktelser på yrkeshögskolan. Detta kan vara nödvändigt i många sådana fall när yrkeshögskolan inte genast när verksamheten inleds har fått sin slutliga utformning enligt målsättningen. I allmänhet skall yrkeshögskolans utformning ses som en långsiktig utvecklingsprocess som grundar sig på en kontinuerlig kvalitetsbedömning och på de utvecklingsåtgärder som vidtas på grundval av dessa bedömningar. Om detta stadgas särskilt i 8 §.

Enligt 4 § 3 mom. skall statsrådet få möjlighet att återta tillståndet antingen helt eller delvis. Detta kan komma i fråga närmast vid väsentliga ändringar i utbildningsbehovet eller när yrkeshögskolans verksamhet inte uppfyller de krav och skyldigheter som avses i 1 och 2 mom.

I 4 § 4 mom. föreslås stadgas att en statlig yrkeshögskola kan grundas av särskilda riksomfattande skäl. Statsrådet skall i tillämpliga delar besluta om grundande och upplösning av en yrkeshögskola enligt samma förutsättningar och motiveringar som stadgandena om en kommunal och privat yrkeshögskolas tillstånd i 1 — 3 mom.

7 §. *Övrig styrning.* Annan styrning och reglering av yrkeshögskolorna än den som sker genom tillstånd som beviljats av statsrådet skall huvudsakligen ordnas på samma sätt som i vetenskaps- och konsthögskolorna. Detta är

nödvändigt för att trygga en tillräcklig anpassning av verksamheten i högskolesystemets båda sektorer. I praktiken betyder detta för det första att statsrådet beslutar om den allmänna utvecklingen av yrkeshögskolorna på medellång sikt i de utvecklingsplaner för utbildning och forskning som statsrådet godkänt. För det andra är avsikten att undervisningsministeriet och yrkeshögskolorna årligen för mål- och resultatsdiskussioner på samma sätt som undervisningsministeriet gör med vetenskaps- och konsthögskolorna samt kommer överens om en gemensam målplan för följande år. Denna styrning och reglering behöver inte nödvändigtvis stadgas i lag. Däremot föreslås i paragrafen för tryggheten av yrkeshögskolestudiernas volymmässiga mål på riksnivå och regional nivå att undervisningsministeriet om det inte är möjligt att anpassa de volymmässiga målen till varandra vid behov kan stadga om antalet studerande som inleder studier vid yrkeshögskolorna. Beslutet kan enligt förslaget fattas antingen som det totala antalet nybörjarplatser eller vid behov specificerade examensvis.

8 §. *Utvecklingsansvar.* I paragrafens 1 mom. stadgas om yrkeshögskolans skyldighet att svara för kvalitetsnivån på utbildning och övrig verksamhet som den ordnar samt om skyldighet att medverka i kvalitetsbedömning. I paragrafens 2 mom. föreslås att det vid undervisningsministeriet skall finnas ett oavhängigt organ för kvalitetsbedömningen av yrkeshögskolorna som skall svara för utvecklingen, koordineringen och organiserandet av bedömnings- och kvalitetsverksamheten vid yrkeshögskolorna. Bedömningsorganet skall bistå undervisningsministeriet också vid bedömningen av tillstånden för yrkeshögskolorna. Avsikten är att sakkunskap i fråga om yrkeshögskoleundervisningen, universitetsväsendet samt näringslivet och arbetslivet skall vara företrädd i bedömningsorganet.

3 kap. Förvaltning

9 §. *Grunderna för en yrkeshögskolas förvaltning.* Enligt förslaget skall yrkeshögskolans förvaltning huvudsakligen avgöras av huvudmannen. För att yrkeshögskolornas förvaltning skall ha vissa gemensamma utgångspunkter, föreslås i 1 mom. stadgas att yrkeshögskolorna alltid skall ha en styrelse och en rektor. Yrkeshögskolans allmänna förvaltning skall

kunna skötas också av en delegation som antingen representerar huvudmannaförvaltningen eller mera omfattande yrkeshögskolans verksamhetsmiljö såsom närings- och arbetslivet. De kommunala och privata yrkeshögskolornas förvaltning regleras enligt den föreslagna lagen inte genom förordning. Däremot är det nödvändigt att närmare stadga om de statliga yrkeshögskolorna genom förordning.

I 2 mom. fastställs enligt förslaget grunderna för de tvåspråkiga yrkeshögskolornas förvaltning så att förvaltningen indelas enligt språkgrupp. Motsvarande praxis tillämpas vid förvaltningen av de tvåspråkiga temporära yrkeshögskolorna och de tvåspråkiga kommunernas undervisningsväsende.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla ett befogenhetsstadgande enligt vilket behörighetsvillkoren för yrkeshögskolans rektor kan stadgas genom förordning.

4 kap. Undervisning och examina

10 §. *Undervisningsspråk.* Enligt 1 mom. är undervisningsspråket finska eller svenska och i tvåspråkiga yrkeshögskolor finska och svenska. Vid undervisning, förhör och prov får vid behov också andra språk än undervisningsspråket användas. Detta är nödvändigt för internationaliseringen av yrkeshögskolans verksamhet.

11 §. *Grunderna för examina.* Enligt 1 mom. skall de centrala grunderna för yrkeshögskoleexamina stadgas närmare genom förordning på samma sätt som egna examensförordningar har utfärdats för vetenskaps- och konsthögskolornas examina. Noggrannare bestämmelser ges i yrkeshögskolans examensstadga. I 2 mom. stadgas att yrkeshögskolans examensbenämningar stadgas genom förordning och fastställs med stöd av den genom undervisningsministeriets beslut. Undervisningsministeriets beslutsnivå behövs framförallt vid övergångsskedet. Efter att reformen stabiliserats är det ändamålsenligt att stadga om examensbenämningarna genom förordning på samma sätt som i samband med benämningarna på yrkesexamina vid vetenskaps- och konsthögskolorna.

12 §. *Utbildningsprogram och undervisningsplaner.* Enligt 1 mom. ordnas studierna som leder till yrkeshögskoleexamen i form av utbildningsprogram på motsvarande sätt som i regel i högskolorna och i de temporära yrkes-

högskolorna. Utbildningsprogrammet är en studiehelhet som tar sikte på ett uppgiftsområde inom arbetslivet som förutsätter yrkesskicklighet samt på dess utveckling. Avsikten är att genom förordning bl.a. stadga om utbildningsprogrammets allmänna mål i fråga om grundläggande studier, yrkesstudier, praktik och diplomarbeten. I yrkeshögskolans examensstadga kan ges närmare föreskrifter om utbildningsprogrammen.

I 2 mom. stadgas att minimitiden är tre år och maximitiden fyra år av heltidsstudier för undervisningsplanen för ett utbildningsprogram som leder till yrkeshögskoleexamen. Detta motsvarar praxis för temporära yrkeshögskolor. Den föreslagna minimitiden motsvarar också minimitiden för utbildning på högre nivå efter grundskolan och ungdomsstadiet som förutsätts av direktivet om högre utbildning. Eftersom bl.a. det internationella samarbetet mellan finländska och utländska yrkeshögskolor i vissa fall på grund av praxis och lagstiftning i samarbetslandet kan förutsätta längre studier än fyra år föreslås i stadgandet att detta skall vara möjligt av särskilda skäl. Om en studerandes individuella maximala studietid föreslås stadgas genom förordning. För de temporära högskolornas del har genom förordning stadgats att studierna skall slutföras på en tid som är högst ett år längre än deras omfattning. För rektorn har stadgats om möjlighet att av särskilda skäl bevilja dispens från detta.

Enligt 3 mom. skall undervisningsministeriet fastställa utbildningsprogrammen på framställning av yrkeshögskolan i den omfattning som stadgas genom förordning. Detta motsvarar gällande praxis i de temporära yrkeshögskolorna. Enligt stadgandet beslutar yrkeshögskolan självständigt om undervisningsplanen för utbildningsprogrammet såsom i högskolor i allmänhet.

5 kap. Studerande

13 §. *Behörighet för yrkeshögskolestudier.* I paragrafen stadgas nästan uttömmande om behörighet för yrkeshögskolestudier dvs. förutsättningarna att få inleda studierna vid yrkeshögskola. En grundförutsättning är att det skall vara möjligt att avancera till en yrkeshögskola såväl gymnasievägen som yrkesutbildningsvägen. Detta motsvarar såväl internatio-

nell praxis som praxis vid de temporära yrkeshögskolorna. På motsvarande sätt skall yrkeshögskolebehörighet, liksom i försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor, erhållas genom s.k. kombinationsstudier som består av såväl yrkesstudier som gymnasiestudier.

Sådana internationella examina som avläggs också i Finland och som motsvarar gymnasiestudier och studentexamen samt examen på institutnivå och yrkesexamen på högre nivå skall ge behörighet för yrkeshögskolestudier.

Studier som avläggs utomlands och som motsvarar finländska examina ger också yrkeshögskolebehörighet.

Enligt 2 mom. kan yrkeshögskolan som studerande anta också personer som annars anses ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för yrkeshögskolestudier. Detta motsvarar förfarandet i vetenskaps- och konsthögskolor.

Enligt 1 mom. 3, 5 och 6 punkten definieras behörigheten till yrkeshögskolestudier för dem som avlagt yrkesexamen i sådana examina som avses i lagstiftningen om yrkesexamina och kombinationsstudier emellertid närmare genom undervisningsministeriets beslut. Grundskolebaserade yrkesexamina är till sin omfattning 2—3-åriga och kombinationsstudierna 2—4-åriga. Ur internationell jämförbarhetssynvinkel är det önskvärt att utgångsnivån för högskolestudier också i Finland, yrkeshögskolestudier inbegripna, skall baseras på minst 12-årig utbildning före högskolestudierna dvs. 9-årig grundskola i Finland och minst treårig utbildning på ungdomsstadiet. Detta skulle gynnsamt påverka de finländska yrkeshögskolornas ställning och uppskattning utomlands. En övergång till ett sådant beslut skulle dock innebära att för en betydande del av dem som avlagt yrkesexamen skulle examen som sådan inte ge möjligheter till fortsatta studier på högre nivå utan leda till en återvändsgränd i fråga om utbildningen.

Av ovan nämnda orsaker är avsikten att genom undervisningsministeriets beslut bestämma att en yrkesexamen och kombinationsstudieexamen som omfattar mindre än tre år endast ger en s.k. begränsad yrkeshögskolebehörighet dvs. behörighet till yrkeshögskolestudier inom samma område. En minst treårig examen ger en allmän yrkeshögskolebehörighet dvs. behörighet till alla yrkeshögskolestudier. Samma lösning tillämpas också vid försök med yrkeshögskolor. På motsvarande sätt skall av-

läggandet av sådana examina som avses i lagstiftningen om yrkesexamina, beroende på innehållet i examen medföra olika slag av fortbildningsbehörighet.

14 §. *Antal studerande.* Enligt förslaget till stadgande beslutar yrkeshögskolan inom ramen för sin utbildningsuppgift om antalet nya studerande som årligen inleder sina studier om inte undervisningsministeriet utnyttjar sina befogenheter enligt 7 §. Stadgandet är principiellt viktigt eftersom det innebär att det s.k. numerus clausus-systemet används, dvs. begränsning av studierätten som ett alternativ till att, som fallet är i vissa länder, tillåta alla som uppfyller behörighetskraven att inleda yrkeshögskolestudier. Stadgandet motsvarar finländsk praxis i yrkesläroanstalter, temporära yrkeshögskolor samt vetenskaps- och konsthögskolor.

15 §. *Intagning av studerande.* I 1 mom. föreslås stadgas att yrkeshögskolan, på samma sätt som vetenskaps- och konsthögskolorna, själva skall få bestämma urvalskriterierna och användningen av urvalsprov. Enligt propositionen måste emellertid likvärdiga urvalskriterier tillämpas för alla sökande.

Enligt 2 mom. stadgas om yrkeshögskolornas gemensamma system för intagning av studerande genom förordning. Till detta intagningssystem kan det vara nödvändigt att foga också intagningen till den utbildning som ges i yrkeshögskolor som motsvarar utbildning på institutnivå och yrkesutbildning på högre nivå. Undervisningsministeriet kan utfärda närmare föreskrifter om systemet.

I 3 mom. stadgas om förvaltningen vid intagningen av studerande så att de tas in av yrkeshögskolan. Det kan bli nödvändigt att genom förordning stadga närmare bland annat till vilken enhet studerandena intas. Den som ansöker om att bli intagen som studerande skall ha rätt att söka rättelse i intagningsbeslutet hos yrkeshögskolan. Om detta stadgas genom förordning.

16 §. *Om undervisningens avgiftsfrihet.* Enligt paragrafens 1 mom. skall undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen vara avgiftsfri, vilket innebär att terminsavgifter inte kan uppbäras. Detta motsvarar nuvarande praxis vid vetenskaps- och konsthögskolorna. Vid yrkesläroanstalterna har det av särskilda skäl varit möjligt att förutom i vuxenutbildningen med undervisningsministeriets tillstånd uppbära terminsavgifter också i yrkesutbildningen på ungdomsstadiet. Tillstånd för mindre termins-

avgifter har beviljats några privata yrkesläroanstalter. Avgiftsfri undervisning enligt förslaget till stadgande omfattar inte, liksom inte heller i yrkesläroanstalterna, avgiftsfria läroböcker eller andra motsvarande läromedel. Avgiftsfri undervisning omfattar endast undervisning och funktioner i nära anslutning till den, såsom handledning samt prov och förhör.

Enligt paragrafens 2 mom. är det möjligt att i yrkeshögskolans vuxenutbildning uppbära avgifter på samma sätt som i yrkesläroanstalterna. Om grunderna för de avgifter som uppbärs i statliga yrkeshögskolor bestäms med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92) i undervisningsministeriets beslut. Dessa grunder skall i tillämpliga delar iaktas även i kommunala och privata yrkeshögskolor, som dock själva beslutar om dessa avgifter.

17 §. *Studerandenas rättsskydd och disciplin.* Enligt 1 mom. har en studerande rätt att söka ändring i bedömningen av en studieprestation hos yrkeshögskolan. Om bl.a. rättelseförfarandet stadgas genom förordning. Förslaget till stadgande motsvarar den praxis som följs vid såväl yrkesläroanstalter som vetenskaps- och konsthögskolor. Enligt 2 mom. kan en studerande vid en yrkeshögskola som gjort sig skyldig till en förseelse straffas med en varning eller med upphävning av studierätten för högst ett år. Med en sådan förseelse avses till exempel störande av ordningen, fusk i studierna eller annars osakligt uppförande. Avsikten är att stadga om bl.a. strafförfarandet genom förordning. Det föreslagna förfarandet för att upprätthålla ordningen motsvarar i huvuddrag vedertagen praxis vid yrkesläroanstalter och högskolor.

6 kap. Lärare och övrig personal

18 §. *Lärarna.* Enligt 1 mom. utgörs huvud delen av lärarkåren av överlärare och lektorer. Överlärarna ansvarar för den mest krävande undervisningen. Enligt stadgandena om yrkesläroanstalter har överlärare funnits endast vid sjöfartsläroanstalter och tekniska läroanstalter. Avsikten är att vid yrkeshögskolor utsträcka överlärarinstitutionen till alla utbildningsområden. Enligt förslaget stadgas om yrkeshögskolans andra lärartjänster och lärarbefattningar än överlärare och lektorer vid behov genom förordning. I lagförslaget gäller begreppet tjänst kommunala och statliga yrkeshög-

skolelärare och annan personal medan begreppet befattning enligt vedertagen praxis avser ansvariga lärare och övrig personal vid en privat yrkeshögskola.

Enligt 2 mom. kan det vid yrkeshögskolor, på samma sätt som vid yrkesläroanstalter också finnas timplärare och föreläsare. Införandet av ett sådant med docenturinstitutionen vid vetenskaps- och konsthögskolor jämförbart expertlärarsystem som bisyssla i yrkeshögskolan är viktigt för att yrkeshögskolan i tillräcklig utsträckning kan rekrytera utomstående gästföreläsare på hög nivå till lärarkåren framför allt bland experter inom näringslivet och arbetslivet men också från till exempel vetenskaps- och konsthögskolor. Yrkeshögskolans lärarstruktur borde också utvecklas i den riktningen att den relativa andelen utomstående experter i lärarkåren är klart större än vid yrkesläroanstalter.

19 §. *Lärarnas behörighetsvillkor och uppgifter.* Paragrafen innehåller befogenhet att stadga om lärarnas behörighetsvillkor och uppgifter genom förordning. Avsikten är att av en överlärare i regel krävs minst licentiatexamen och av en lektor i regel minst en högre högskoleexamen. Detta innebär inom flera områden en höjning av den utbildningsnivå som krävs av lärarna. Av såväl överlärare som lektorer krävs dessutom tillräcklig arbets erfarenhet enligt de krav som ställs på grund av yrkeshögskolestudiernas natur. Dessutom krävs som en skyldighet som i sista hand hör till lärarnas uppgifter att de avlägger lärarutbildning, i motsats till vetenskaps- och konsthögskolorna. Avsikten är att genom förordning löst stadga om lärarnas uppgifter.

20 §. *Personalens ställning i kommunala och privata yrkeshögskolor.* Enligt paragrafen skall kommunallagen tillämpas på kommunal yrkeshögskolepersonal och lagen om arbetsavtal (320/70) på privat yrkeshögskolepersonal om inte annat stadgas i denna lag eller i en förordning som utfärdats med stöd av den. De kommunala yrkeshögskolornas timplärare jämställs, på samma sätt som i läroanstaltslagstiftningen, med kommunens temporära tjänsteinnehavare.

7 kap. Finansiering

21 §. *Statsandel för anläggningsprojekt.* Enligt 1 mom. beviljas huvudmannen för en yrkes-

högskola statsandel för anläggningsprojekt för en yrkeshögskola enligt vad som stadgas i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Statsandel för anläggningsprojekt för en yrkeshögskola skall fastställas på motsvarande sätt som för en yrkesläroanstalt. Enligt 2 mom. betraktas som anläggningsprojekt också på samma sätt som för yrkesläroanstalter ett separat projekt som till sin kostnadsinverkan överstiger ett visst markbelopp och inte är förknippat med byggande, anskaffning, ombyggnad eller motsvarande projekthet. På motsvarande sätt betraktas som anläggningsprojekt under ovan nämnda förutsättningar också yrkeshögskolans anskaffning av en skollägenhet eller observationsskog.

22 §. *Statsandel för driftskostnader och kommunens betalningsandel.* Finansieringen av yrkeshögskolornas driftskostnader föreslås stadgas på motsvarande sätt som för yrkesläroanstalter. I 1 mom. stadgas att en yrkeshögskola beviljas statsandel enligt vad som stadgas i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Propositionen innehåller förslag till behövliga ändringar av finansieringslagen som förutsätts av yrkeshögskolornas finansieringssystem.

I 2 mom. stadgas om en studerandes hemkommuns skyldighet att delta i finansieringen av yrkeshögskolornas driftskostnader på motsvarande sätt som för yrkesläroanstalter. Stadgandet gäller kommunala, privata och statliga yrkeshögskolor. Det föreslås att de ändringar som ärendet kräver skall göras i finansieringslagen. För sådana studerande som inte har någon hemkommun i Finland eller vars hemkommun finns på Åland betalas statsandelen och en finansiering som motsvarar hemkommunens betalningsandel i sin helhet av statens medel. I fråga om dem som saknar hemkommun i Finland motsvarar detta gällande praxis för yrkesläroanstalter. Ett förslag om tillämpning av samma förfarande också bland annat på sådana studerande vid yrkesläroanstalter som har sin hemkommun på Åland ingår i regeringens proposition till riksdagen i anslutning till budgetpropositionen för 1995 med förslag till ändring av vissa lagar om undervisningsväsendet (RP 186/1994 rd).

23 §. *Extra statsunderstöd.* Enligt propositionen skall yrkeshögskolans verksamhet förutom genom statsandelen och hemkommunens betalningsandel finansieras genom extra statsunderstöd. Det viktigaste ändamålet med det extra

statsunderstödet är förutom att ge tilläggsfinansiering också att stödja yrkeshögskolans utveckling och resultat. Det extra statsunderstödet hålls enligt lagförslaget åtskilt från systemet med statsandel och hemkommunens betalningsandel för betalning av yrkeshögskolornas driftskostnader. Avsikten är att i statsbudgeten reservera motsvarande tilläggsanslag för statliga yrkeshögskolor.

24 §. *Extern finansiering.* Enligt paragrafen kan en yrkeshögskola ta emot också extern finansiering som understöd och donationer. Också en sådan finansiering hålls separat från statsandelsfinansieringen och finansieringen av den kommunala betalningsandelen så att de inte beaktas som avdrag när statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms. Om mottagande, förvaltning och användning av understöd och donationer stadgas för statliga yrkeshögskolor genom förordning.

8 kap. Särskilda stadganden

25 §. *Forsknings- och utvecklingsarbete.* Till yrkeshögskolans verksamhet hör på ett naturligt sätt sådant forsknings- och utvecklingsarbete som hör till utbildningsuppgiften. På grund av detta skall i paragrafen stadgas att yrkeshögskolan inom ramen för sin utbildningsuppgift kan bedriva sådant forsknings- och utvecklingsarbete som å ena sidan stöder yrkeshögskolestudierna och å andra sidan i första hand tjänar det regionala och lokala näringslivet och det övriga arbetslivet. En naturlig roll för yrkeshögskolan i denna serviceverksamhet riktas speciellt till sektorn små och medelstora företag. Avsikten är inte att genom yrkeshögskolornas forsknings- och utvecklingsarbete utvidga yrkeshögskolornas verksamhet till bedrivandet av vetenskaplig forskning, vilket är vetenskaps- och konsthögskolornas uppgift, utan att i huvuddrag bibehålla den verksamhet som i dag bedrivs av yrkesläroanstalter. Syftet är inte heller att kanalisera särskild statlig finansiering till forsknings- och utvecklingsarbete, med undantag av stödåtgärder som motsvarar stödet för inledande av utvecklingsverksamhet vid yrkesläroanstalterna.

26 §. *Utbildningsavtal.* Praktiken och arbetssundervisningen som hör till den utbildning som ordnas av yrkesläroanstalter har ordnats med stöd av utbildningsavtal mellan yrkesläroanstalten och arbetsgivaren. Eftersom prak-

tiken har en central betydelse i alla yrkeshögskoleexamina är det nödvändigt att utsträcka utbildningsavtalsförfarandet till yrkeshögskolorna. Det föreslagna stadgandet motsvarar huvudsakligen stadgandet i 32 c § i läroanstaltslagen med undantag av de specialarrangemang som gäller ungdomar som inte fyllt 18 år.

I 1 mom. fastställs utbildningsavtalet som ett skriftligt avtal mellan yrkeshögskolan och arbetsgivaren om ordnande av arbetspraktik. I 2 mom. stadgas om ärenden som skall fastställas i utbildningsavtalet. Enligt 3 mom. beslutar undervisningsministeriet om den utbildningserättning som skall betalas till arbetsgivarna.

27 §. *Tystnadsplikt och rätt att få uppgifter.* I många av de ärenden som hör till yrkeshögskolans verksamhet såsom i samband med lärarnas och studerandenas disciplin, vid behandling av ärenden som gäller intagning som studerande samt vid besättandet av tjänster eller befattningar kan de anställda vid yrkeshögskolan eller medlemmarna av yrkeshögskolans förvaltningsorgan och andra personer som deltar i dessas möten få sådan information om en privat person som till sin natur är sådan att den skall hållas hemlig. Av denna orsak föreslås stadgas i 1 mom. om ett förbud mot att för utomstående yppa vad de på grundval av sina lagstadgade uppgifter har fått veta.

Studerande vid yrkeshögskolor inom det sociala området och inom hälso- och sjukvård kommer i den praktiska undervisningen i kontakt med uppgifter som skall hållas hemliga. Om deras tystnadsplikt skall därför enligt 2 mom. stadgas särskilt genom förordning.

Skötseln av yrkeshögskolans uppgifter förutsätter i vissa fall rätt att erhålla behövliga uppgifter och utredningar i ärendet. För att säkerställa erhållandet av dessa uppgifter skall enligt 3 mom. stadgas om att yrkeshögskolans styrelse och rektor har rätt att få sådana uppgifter av de statliga och kommunala myndigheterna.

28 §. *Ändringssökande.* Enligt 1 mom. får ändring i ett beslut som fattats av ett förvaltningsorgan samt av en tjänsteinnehavare eller befattningshavare vid en statlig eller privat yrkeshögskola sökas genom förvaltningsbesvär hos länsrätten. I fråga om en kommunal yrkeshögskola används kommunalbesvär. Enligt 2 mom. och med avvikelse från 1 mom. skall ändring i ärenden som närmare stadgas genom förordning och som gäller studerandena sökas genom besvär hos länsstyrelsen. Sådana

ärenden är frågor som gäller studerandenas disciplin. Motsvarande praxis tillämpas också vid yrkesläroanstalter. I 3 mom. föreslås stadgas att ändring genom besvär inte får sökas i sådana beslut av en yrkeshögskola som gäller varning till en studerande eller vissa angelägenheter i samband med ordnandet av utbildning. Inte heller länsstyrelsens beslut enligt 2 mom. får överklagas. Om motsvarande besvärsförbud i fråga om yrkesläroanstalter och temporära yrkeshögskolor stadgas på förordningsnivå.

29 §. *Närmare stadganden.* I paragrafen ingår ett normalt bemyndigande att utfärda förordning.

1.2. Lag om studiestöd

3 §. Avsikten med propositionen är att ordna yrkeshögskolestuderandenas studiestöd på samma grunder som för studerande vid vetenskaps- och konsthögskolor. På grund av detta föreslås att definitionen av en högskola enligt 3 § 4 punkten lagen om studiestöd ändras så att med högskola i lagen om studiestöd förutom vetenskaps- och konsthögskolor avses också yrkeshögskolor.

Enligt den föreslagna ändringen skall på yrkeshögskolor och yrkeshögskolestudier tillämpas bl.a. stadgandena om högskolor och högskolestudier enligt 4 § 1 mom., 7 § 2 mom., 9 §, 11 § 1 mom., 17 §, 19 § 1 mom. och 49 § lagen om studiestöd.

Studiestöd skall kunna beviljas enligt 4 § 1 mom. för avläggande av en yrkeshögskolas separata kompletterande yrkesutbildningsprogram. Yrkeshögskolestudier skall räknas till sådana högskolestudier för vilka studiestöd enligt 7 § 2 mom. beviljas för högst 70 månader. Maximitiden för studiestöd som beviljas för avläggande av yrkeshögskolestudier skall på grund av skillnaderna i omfattningen av examina inte stadgas i lag på samma sätt som högre högskoleexamen men undervisningsministeriet kan på grundval av 7 § 2 mom. fastställa maximitiden som berättigar till studiestöd för yrkeshögskolestudier.

Vid yrkeshögskolorna skall för förvaltningen av studiestödet grundas studiestödsnämnder enligt 9 §. De kan förutom för yrkeshögskolor vara gemensamma för vetenskaps- och konsthögskolor.

Yrkeshögskolestuderandenas studiepenning fastställs enligt de grunder som stadgas i 11 § 1

mom. i fråga om högskolestuderande. Enligt detta skall studiepenningen vara större i yrkeshögskolor än i läroanstalter som hör till temporära yrkeshögskolor och i andra yrkesläroanstalter. Yrkeshögskolestuderandena skall kunna få studiestöd för sommarmånaderna på samma grunder som övriga högskolestuderande. Yrkeshögskolestuderandenas föräldrars inkomster beaktas inte enligt 19 § 1 mom. vid beviljandet av studiestöd.

Avsikten med propositionen är att utvidga stödsystemet för högskolestuderandenas måltider till att gälla också yrkeshögskolor genom att särskilt budgeterade medel i statsbudgeten kan användas för att stöda en sänkning av priset på studerandenas måltider. Enligt 49 § lagen om studiestöd sköter folkpensionsanstalten om beviljandet av detta stöd till dem som upprätthåller matserveringar för studerande.

1.3. Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

Till lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet föreslås enligt 21 och 22 §§ i lagen om yrkeshögskolestudier behövliga tillägg och ändringar för att finansieringslagen skall kunna tillämpas också vid finansiering av yrkeshögskolor. I flera paragrafer är ändringarna av teknisk natur så att till vederbörande stadganden föreslås fogas yrkeshögskoleinstitutionen.

3 §. *Lagarna om verksamhet som finansieras.* Till paragrafen föreslås att foga en ny 2 a punkt enligt vilken lagen tillämpas på statsandelar och statsunderstöd samt på hemkommunens betalningsandel om vilka stadgas i lagen om yrkeshögskolestudier.

6 §. *Allmänt stadgande.* Till det allmänna stadgandet om finansieringen av driftskostnader för undervisningsverksamhet fogas yrkeshögskoleinstitutionen. Enligt 2 mom. fastställs yrkeshögskolans statsandel och hemkommunens betalningsandel enligt kalkylerade grunder per elev på samma sätt som till exempel för yrkesläroanstalter.

7 §. *Kalkylerad statsandelsgrund.* Till paragrafen föreslås fogas ett nytt 6 mom. enligt vilket den kalkylerade grunden för statsandel för yrkeshögskolor skall vara ett enhetspris som fastställs yrkeshögskoleexamensvis per

elev och antal studerande som avlägger denna examen. Vid finansieringen av yrkesläroanstalter är den grund som motsvarar examen läroanstaltsformen. Denna kan inte användas i samband med yrkeshögskolor. Tänkbara grunder skulle vara närmast utbildningssektor, examen och utbildningsprogram. Utbildningssektor anses emellertid vara för grovt för att man skall kunna särskilja kostnadsverkningarna. Användning av utbildningsprogrammet skulle åter på grund av det stora antalet utbildningsprogram leda till ett onödigt detaljerat beräkningssystem. En yrkeshögskoleexamen, såsom en yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi eller en yrkeshögskoleexamen i teknik, ingenjör, är med hänsyn till utbildningens kostnadsstruktur och också i övrigt en ändamålsenlig utgångspunkt för en finansieringsgrund. I paragrafens 1 och 8 mom. beaktas det nya 6 mom.

8 och 9 §§. *Statsandel för undervisningsverksamhet. Hemkommunernas betalningsandelar.* Till 8 § 5 mom. som gäller fastställande av statsandel för undervisningsverksamheten och 9 § 5 mom. som avser beräkningen av hemkommunernas betalningsandel skall fogas yrkeshögskoleinstitutionen. Ändringarna innebär att också grunden för hemkommunens betalningsandel av yrkeshögskolans driftskostnad, på samma sätt som för yrkesläroanstalter, skall vara den samma oberoende av yrkeshögskola, dess huvudmannasystem och studerandens hemkommun. Endast studerandens hemkommuns bärkraftsklass skall inverka på storleken av betalningsandelen. I det föreslagna 8 § 7 mom. görs de ändringar som krävs på grund av ändringen av momentens ordningsföljd i 7 §.

14 a §. *Beräkningen av enhetspriser för yrkeshögskolor.* I den föreslagna nya paragrafen skall stadgas om beräkningen av yrkeshögskolornas enhetspris enligt samma principer som i 14 § om yrkesläroanstalter. Enligt 1 mom. skall enhetspriserna per elev beräknas vart fjärde år på basis av de totala riksomfattande totalkostnaderna för utbildning som leder till examen och det totala antalet studerande. Enhetspriserna skall kunna fördelas enligt utbildningsprogram enligt vad som stadgas genom förordning, eftersom kostnaderna för olika utbildningsprogram som leder till samma examen kan avvika från varandra. Avsikten är att enhetspriserna fastställs så att de motsvarar de verkliga riksomfattande, enligt examen beräknade totala kostnaderna. Enligt 2 mom. skall

enhetspriserna kunna höjas på basis av hyreskostnaderna, på motsvarande sätt som för yrkesläroanstalter, i fråga om yrkeshögskolor som huvudsakligen verkar i hyrda utrymmen.

Yrkeshögskolorna är nya institutioner och det är därför inte möjligt att första gången fastställa och beräkna yrkeshögskolornas enhetspriser enligt den föreslagna 14 a §. I 2 mom. ikraftträdelsestadgandena föreslås därför stadgas att när enhetspriset fastställs för första gången tillämpas som kalkyleringsgrund kostnaderna för yrkeshögskoleexamina vid temporära yrkeshögskoleexamina samt för motsvarande yrkesexamina på högre nivå. Från dem skulle avdras de kostnader som föranleds av sådana förmåner som avses i lagen om studiesociala förmåner för läroanstalternas elever eftersom denna lag inte gäller studerande vid yrkeshögskolor.

Eftersom enhetspriserna kan beräknas på ovan nämnt sätt först för år 1997, föreslås stadgas i 3 mom. ikraftträdelsestadgandet att enhetspriset för yrkeshögskolan för 1996, dvs. i praktiken för höstterminen 1996, skulle fastställas på basis av enhetspriserna i de yrkesläroanstalter som bildar grunden för yrkeshögskolan och på det motsvarande uppskattade antalet elever. Från dessa avdras de kostnader som de studiesociala kostnaderna förorsakar. År 1996 justeras yrkeshögskolornas enhetspriser utgående från de faktiska kostnaderna i yrkesläroanstalterna 1995.

En yrkeshögskola kan verka i sådana utrymmen för vilka enhetspriset för den läroanstalt som tidigare har verkat i samma utrymmen har höjts på basis av hyrorna eller kapitalersättningarna för hyresvärdena. Med 4 mom. i det föreslagna ikraftträdelsestadgandet tryggas fördelningen av höjningarna av enhetspriserna på grund av hyror och kapitalersättningar för hyresvärden mellan yrkeshögskolan och de övriga läroanstalterna som fungerar i samma utrymmen på ett ändamålsenligt sätt. Huvudmännen kan själva komma överens om hur beräkningsgrunden för den tidigare fastställda statsandelen skall fördelas mellan läroanstalterna.

19 §. *Kostnader som inte beaktas vid beräkning av enhetspriser.* Till paragrafens inledande stycke fogas yrkeshögskoleinstitutionen.

39 §. *Beviljande av statsandel.* Till 1 mom. 1 och 2 punkten i paragrafen om beviljande av statsunderstöd för driftkostnader föreslås fogas yrkeshögskoleinstitutionen.

1.4. Lag om vissa arrangemang som krävs för verkställandet av lagen om yrkeshögskolestudier

Avsikten är att yrkeshögskolor huvudsakligen skall grundas utgående från nuvarande läroanstalter som ger utbildning på institutsnivå eller på högre yrkesutbildningsnivå eller som ordnar yrkeshögskoleundervisning enligt försöket med yrkeshögskolor genom att undervisningen i dessa läroanstalter ändras till undervisning som ordnas vid yrkeshögskolor och som leder till yrkeshögskoleexamen. I detta lagförslag har samlats sådana stadganden som är viktiga med tanke på övergångsskedet i denna reform.

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Enligt förslaget skall lagen tillämpas på verkställigheten av lagen om yrkeshögskolestudier vid grundandet av yrkeshögskolor utgående från läroanstalter som är temporära yrkeshögskolor eller andra läroanstalter som ordnar undervisning på institutnivå eller högre nivå.

2 § *Bedömning av yrkeshögskoleprojekt.* I 5 § i den föreslagna lagen om yrkeshögskolestudier stadgas om vissa allmänna grunder vid beviljandet av tillstånd för yrkeshögskola och grundandet av statliga yrkeshögskolor. Enligt den föreslagna 2 § bedöms när tillstånd för yrkeshögskolor söks för sådana yrkeshögskolor som grundar sig på en yrkesläroanstalt som har fungerat som temporär yrkeshögskola också framgången i försöksverksamheten.

3 §. *Sättet att grunda en yrkeshögskola.* I paragrafen stadgas om två olika sätt att grunda en yrkeshögskola när den grundas utgående från en yrkesläroanstalt. I paragrafens 1 mom. föreslås stadgas att yrkeshögskolan från början skall bestå av flera, i många fall alla årskurser och studerandena vid den om yrkeshögskolan grundar sig på en läroanstalt som hör till en temporär yrkeshögskola. Detta är motiverat på grund av att studerandena vid en temporär yrkeshögskola får utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen. I 2 mom. stadgas att en yrkeshögskola från början av det första läsåret skall bestå endast av den första årskursen och studerandena vid den om yrkeshögskolan grundar sig på någon annan läroanstalt än en sådan som deltar i försöket med yrkeshögskolor. I detta fall skulle yrkeshögskolan växa till full omfattning stegvis dvs. med en årskurs åt gången.

4 §. *Temporär förvaltning av en statlig yrkes-*

högskola. En bestående förvaltning kan bildas först efter att yrkeshögskolan har inlett sitt första läsår och anställt sina lärare, den övriga personalen och tagit in sina studerande. Innan det första läsåret börjar blir yrkeshögskolan emellertid tvungen att fatta många beslut, bland annat vid beredningen av utbildningsprogramförslaget och undervisningsplanerna samt intagningen av personal och studerande. Om statliga yrkeshögskolors temporära förvaltning föreslås därför stadgas genom förordning.

5 §. *Studerandenas ställning.* Utbildnings- och studieprogrammen för studerande som flyttar från en läroanstalt som hör till en temporär yrkeshögskola till en yrkeshögskola har fastställts av den temporära förvaltningen. I paragrafen föreslås att dessa studeranden skall få rätt att slutföra sina studier enligt den ursprungliga planen.

6 §. *Lärarnas ställning.* Yrkeshögskolereformen genomförs huvudsakligen med hjälp av lärarkåren och även annan personal i motsvarande yrkesutbildning. Behörighetsvillkoren för yrkeshögskolans lärare fastställs emellertid enligt förslaget på en högre nivå än behörighetsvillkoren för lärare vid yrkesläroanstalter eftersom genomförandet av yrkeshögskolereformen enligt planerna förutsätter att lärarkårens utbildningsnivå höjs. För att också en sådan lärare vid en yrkesläroanstalt som yrkeshögskolan grundar sig på som är behörig för denna tjänst eller befattning men inte uppfyller behörighetsvillkoren för lärare vid yrkeshögskola skall få en möjlighet att bli lärare vid en yrkeshögskola föreslås att det stadgas i paragrafen att en sådan lärare skall kunna utnämnas till en lärartjänst eller lärarbefattning vid en yrkeshögskola för fem år utan att den ledigförklaras då tjänsten eller befattningen skall besättas första gången. Avsikten är att en sådan lärare om han så önskar under dessa fem år skall skaffa sig den behörighet som krävs för tjänsten eller befattningen vid yrkeshögskolan, dvs. i praktiken fullgöra de tilläggstudier som behörighetsvillkoren förutsätter.

7 §. *Försöksverksamhet.* Försöket med yrkeshögskola kan inte avbrytas vid tidpunkten för grundandet av yrkeshögskolan utan det skall slutföras på behörigt sätt inklusive uppföljningar, utvärderingar och rapporter. Därför föreslås stadgas att försöket slutförs vid yrkeshögskolan enligt vad som stadgas närmare i yrkeshögskolans tillstånd eller i anläggningsbeslutet.

8 §. *Tillstånd att fungera som huvudman.* När en yrkeshögskola grundas utgående från en yrkesläroanstalt innebär detta från fall till fall att yrkesläroanstalten dras in eller att dess verksamhet eller utbildningsuppgift väsentligt förändras. Därför föreslås att ett stadgande fogas till paragrafen enligt vilket till ansökan om tillstånd för yrkeshögskolan skall fogas framställningar om dessa förvaltningsåtgärder så att de i detta sammanhang kan slutföras på behörigt sätt.

9 §. *Yrkesläroanstalt.* Yrkesutbildning på institutnivå ordnas förutom vid yrkesläroanstalter också vid medborgarinstitut, idrottsutbildningscentrer och musikläroanstalter. För att dessa anstalter skall ha samma ställning som sådana yrkesläroanstalter som bildar grunden för en yrkeshögskola stadgas i paragrafen att för dem i tillämpliga delar skall gälla vad som stadgas i lagen om yrkesläroanstalter.

10 §. *Närmare stadganden och bestämmelser.* Närmare stadganden och bestämmelser om verkställigheten av den föreslagna lagen kan till och med i större omfattning bli behövliga. I paragrafen stadgas därför att närmare stadganden kan utfärdas genom förordning och vid behov genom undervisningsministeriets beslut med stöd av den.

1.5. Lag om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor

28 §. *Ikraftträdande.* Enligt 28 § lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor gäller lagen till utgången av 1999. I tillstånden till försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor ingår därför en bestämmelse enligt vilken enheterna för utbildning på ungdomsstadiet och de temporära yrkeshögskolorna sista gången får ta in studeranden år 1995. Sålunda hinner studerandena vid försöksutbildningen slutföra sina studier under lagens giltighetstid.

Enligt propositionen är syftet att börja grunda yrkeshögskolor den 1 augusti 1996. Det är sannolikt att det tillstånd för yrkeshögskola som avses i den föreslagna lagen om yrkeshögskolestudier inte beviljas eller anläggningsbeslut inte ges under första skedet åt alla temporära yrkeshögskolor. Härvid uppkommer på basis av försökslagens gällande ikraftträdelsestadgande och de av statsrådet beviljade försökstillstånden en situation där de läroanstalter

som hör till temporära yrkeshögskolor blir tvungna att avbryta intagningen av elever till utbildningsprogram som leder till yrkeshögskoleexamen och på nytt börja ordna yrkesutbildning på institutnivå och högre nivå.

En sådan situation kan inte anses vara ändamålsenlig. Av denna orsak och eftersom det inte blir möjligt att hinna dra slutsatser om utbildningen på ungdomsstadiet eller göra sådana författningsändringar som de föranleder så att de med säkerhet är i kraft vid början av 1996 föreslås ikraftträdelsestadgandet i 28 § lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor. Enligt förslaget skall försökslagen gälla till utgången av 1999. Lagen skall dock också efter nämnda datum tillämpas på sådan försöksutbildning som har inletts medan lagen var i kraft, dvs. före utgången av 1999. Enligt den föreslagna ändringen kan statsrådet ändra försökstillstånden så att nya studerande fortfarande kan tas in efter 1995.

Syftet med förslaget är att den egentliga försöksverksamheten inklusive uppföljning, utvärdering och rapportering dock skall slutföras före utgången av 1999.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Med stöd av den föreslagna lagen om yrkeshögskolestudier utfärdas en förordning om yrkeshögskolestudier. Förordningen skall innehålla kompletterande stadganden bl.a. om ansökan om tillstånd, grunder för fastställande av utbildningsuppgiften, kvalitetsbedömningssystemet, en statlig yrkeshögskolas förvaltning, examenssystemet och utbildningsprogrammen, studerandenas rättigheter och skyldigheter, lärarna och ändringssökande.

Närmare föreskrifter om behörigheten för högskolestudier och vissa allmänna urvalskriterier skall med stöd av lagen om yrkeshögskolestudier utfärdas genom undervisningsministeriets beslut.

Med stöd av den föreslagna lagen om ändring av lagen om studiestöd och lagen om ändring av lagen om finansiering av undervis-

nings- och kulturverksamhet skall de stadganden som kompletterar dessa lagar ändras i motsvarande förordningar.

Med stöd av lagen om vissa arrangemang som krävs för verkställigheten av lagen om yrkeshögskolestudier utfärdas eventuellt närmare stadganden och bestämmelser genom förordning och eventuellt också genom undervisningsministeriets beslut.

3. Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft samtidigt och så snart de har antagits och blivit stadfästa. De skall emellertid börja tillämpas delvis vid olika tidpunkter så de första yrkeshögskolorna enligt lagen om yrkeshögskolestudier skall kunna inleda sitt första läsår från och med den 1 augusti 1996. Den föreslagna lagen om ändring av lagen om studiestöd skall enligt lagens ikraftträdelsestadgande börja tillämpas från början av det första läsåret. Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet börjar dock tillämpas på finansieringen av yrkeshögskolor först räknat från den 1 januari 1997. På yrkeshögskolornas finansiering under höstterminen 1996 tillämpas stadgandena i lagen om finansiering av yrkesläroanstalter.

Även om de egentliga yrkeshögskolestuderna enligt lagen om yrkeshögskolestudier inleds först nästan ett och ett halvt år efter att lagen föreslås träda i kraft skall lagen till vissa betydande delar börja tillämpas genast efter att den har trätt i kraft. Avsikten är att statsrådet redan under våren 1995 för första gången beslutar om tillstånd för sådana yrkeshögskolor som skall kunna inleda sin verksamhet från början av läsåret 1996—97. Denna tidtabell är nödvändig för det första därför att de yrkeshögskolor som skall grundas 1996 skall kunna beaktas vid beredningen av budgetpropositionen för 1996 och för det andra därför att yrkeshögskolornas egna förberedelser samt undervisningsministeriets och yrkeshögskolornas förvaltningsåtgärder skall hinna skötas i vederbörlig ordning innan läsåret inleds.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om yrkeshögskolestudier

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Yrkeshögskolestudier

Med yrkeshögskolestudier avses i denna lag yrkesinriktade högskolestudier som leder till yrkeshögskoleexamen, yrkesinriktade specialiseringsstudier i form av vuxenutbildning och annan vuxenbildning.

2 §

Yrkeshögskoleexamen

Yrkeshögskoleexamina är högskoleexamina enligt vad som stadgas närmare genom förordning.

Syftet med studier som leder till en yrkeshögskoleexamen är att utgående från arbetslivets krav och kravet på att utveckla detta ge de kunskaper och färdigheter som behövs för att sköta yrkesinriktade expertuppgifter.

Benämningen yrkeshögskoleexamen får användas endast om en sådan yrkeshögskoleexamen som avses i denna lag.

3 §

Ordnande av yrkeshögskolestudier

Yrkeshögskolestudier ordnas vid yrkeshögskolor som är underställda undervisningsministeriet och som inom högskolesystemet bildar en icke-universitetssektor som fungerar jämsides med universitetsväsendet.

Benämningen yrkeshögskola får användas endast om yrkeshögskolor som avses i denna lag.

2 kap.

Grunderna för verksamheten

4 §

Huvudman för en yrkeshögskola

Statsrådet kan bevilja en kommun eller

samkommun eller en registrerad finsk sammanlutning eller stiftelse tillstånd för en yrkeshögskola. Ett villkor för att tillstånd skall beviljas är att yrkeshögskolan fyller ett utbildningsbehov och enligt bedömningskriterierna i 5 § fyller de kvalitativa krav och andra krav som ställs för att ordna yrkeshögskolestudier.

Den som fått tillstånd har rätt att fungera som huvudman för en yrkeshögskola och ordna yrkeshögskolestudier enligt vad som i tillståndet fastställts om yrkeshögskolans utbildningsuppgift. I tillståndet kan en yrkeshögskola också åläggas en skyldighet att utvecklas samt andra skyldigheter.

Statsrådet kan, efter att ha hört den som erhållit tillstånd, återkalla tillståndet helt eller delvis om väsentliga ändringar i utbildningsbehovet eller andra orsaker som har samband med upprätthållandet av en yrkeshögskola kräver detta eller om yrkeshögskolans verksamhet inte uppfyller kraven och skyldigheterna enligt 1 och 2 mom.

En statlig yrkeshögskola kan grundas av särskilda skäl som är anknutna till ett riksomfattande utbildningsbehov. Statsrådet beslutar om grundande och indragning av en statlig yrkeshögskola. Om förutsättningarna för grundande av, verksamhete i och indragning av en statlig yrkeshögskola gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas i 1—3 mom.

5 §

Bedömningen av yrkeshögskoleprojekt

När en yrkeshögskola skall beviljas tillstånd och en statlig yrkeshögskola skall grundas utgörs de särskilda bedömningsgrunderna av

- 1) verksamhetsidén,
- 2) hur tidsenliga och nödvändiga de planerade utbildningsprogrammen är,
- 3) funktionsdugligheten hos kombinationen av utbildningsområden,
- 4) verksamhetens styrkeområde,
- 5) tillräcklig storlek i relation till utbildningsuppgiften,
- 6) lärarkårens utbildningsnivå,
- 7) biblioteks- och informationstjänsterna,

- 8) kontakterna till arbetslivet,
- 9) samarbetet med universitet och högskolor samt andra läroanstalter,
- 10) internationellt samarbete,
- 11) regional utbildnings- och servicefunktion, samt
- 12) ordnandet av utvärdering.

6 §

Utbildningsuppgift

I en yrkeshögskolas utbildningsuppgift bestäms, enligt vad som stadgas närmare genom förordning, yrkeshögskolans verksamhetsområde, antalet studieplatser i den utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen, yrkeshögskolans undervisningsspråk och verksamhetsorter.

Tillstånd att ändra en yrkeshögskolas utbildningsuppgift i fråga om antalet studerande och verksamhetsorterna beviljas av undervisningsministeriet.

7 §

Annan styrning

Om det inte är möjligt att på annat sätt sammanjämka de enskilda yrkeshögskolornas volymmässiga mål på riksnivå eller regional nivå kan undervisningsministeriet besluta om det antal studerande som får inleda studier vid yrkeshögskolorna som det totala antalet nybörjarplatser och vid behov helt eller delvis skilt för varje examen.

8 §

Utvecklingsansvar

En yrkeshögskola har till uppgift att ansvara för kvaliteten och den fortlöpande utvecklingen av utbildning och övrig verksamhet som den ordnar och att vid regelbundet återkommande tidpunkter delta i utomstående kvalitetsbedömning.

För kvalitetsbedömningen vid yrkeshögskolorna finns i anslutning till undervisningsministeriet ett särskilt bedömningsorgan, om vilket stadgas närmare genom förordning.

3 kap.

Förvaltning

9 §

Grunderna för en yrkeshögskolas förvaltning

För en yrkeshögskolas allmänna förvaltning

ansvarar styrelsen och rektor och vid behov en delegation. Om en statlig yrkeshögskolas förvaltning stadgas närmare genom förordning.

En tvåspråkig yrkeshögskolas kollegiala förvaltningsorgan indelas i en finskspråkig och en svenskspråkig sektion. Sektionerna utövar förvaltningsorganets befogenheter inom sitt område. Sektionens medlemmar skall utnännas bland personer som hör till språkgruppen i fråga.

Om behörighetsvillkoren för yrkeshögskolans rektor stadgas genom förordning.

4 kap.

Undervisning och examina

10 §

Undervisningsspråk

Undervisningsspråket i en yrkeshögskola är finska eller svenska. Undervisningsspråken i en tvåspråkig yrkeshögskola är finska och svenska. Vid undervisning, förhör och prov får vid behov också andra språk än yrkeshögskolans undervisningsspråk användas.

11 §

Grunderna för examina

Om yrkeshögskoleexamina, examensmål och studiernas struktur samt andra grunder för studierna stadgas genom förordning och bestäms med stöd av den i yrkeshögskolans examensstadga.

Om benämningarna på yrkeshögskoleexamina stadgas genom förordning och bestäms med stöd av den genom undervisningsministeriets beslut.

12 §

Utbildningsprogram och undervisningsplaner

Studier som leder till yrkeshögskoleexamen ordnas i form av utbildningsprogram enligt vad som stadgas genom förordning och bestäms med stöd av den i examensstadgan.

Utbildningsprogrammen och utbildningsplanerna skall omfatta heltidsstudier under minst tre och högst fyra läsår. Av särskilda skäl kan en examen omfatta mer än fyra år. Om maximistudietiden stadgas genom förordning.

Undervisningsministeriet fastställer utbildningsprogrammen på framställning av yrkes-

högskolan enligt vad som närmare stadgas genom förordning. Yrkeshögskolan beslutar om utbildningsprogrammets utbildningsplaner enligt vad som fastställs i examensstadgan.

5 kap.

Studerande

13 §

Behörighet för yrkeshögskolestudier

Som studerande vid en yrkeshögskola kan antas den som har avlagt eller fullgjort

1) gymnasiets lärokurs eller studentexamen,
2) International Baccalaureate-examen eller Reifeprüfung-examen,

3) grundskolebaserad yrkesinriktad examen enligt vad som närmare bestäms i undervisningsministeriets beslut,

4) examen på institutnivå eller examen inom yrkesutbildning på högre nivå,

5) grundläggande yrkesexamen eller yrkesexamen enligt lagen om yrkesexamina (306/94) enligt vad som närmare bestäms i genom undervisningsministeriets beslut,

6) sådana kombinationsstudier som avses i 2 § 1 mom. lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91) enligt vad som närmare bestäms genom undervisningsministeriets beslut, eller

7) utomlands avlagda studer som motsvarar examina som avses ovan i punkterna 1—5.

Som studerande vid en yrkeshögskola kan antas annan än i 1 mom. avsedd person som yrkeshögskolan anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för yrkeshögskolestudier.

14 §

Antal studerande

Yrkeshögskolan bestämmer inom ramen för utbildningsuppgiften om det antal studerande som årligen antas om inte något annat följer av 7 §.

15 §

Intagning av studerande

Om grunderna för intagningen av studerande och om ordnande av urvalsprov beslutar yrkeshögskolan. På sökandena skall likvärdiga urvalsprinciper tillämpas.

Om yrkeshögskolornas gemensamma system

för intagning stadgas genom förordning och bestäms med stöd av den i undervisningsministeriets beslut.

Studerandena tas in av yrkeshögskolan enligt vad som vid behov stadgas genom förordning. Den som ansöker om att bli intagen som studerande har rätt att söka rättelse i intagningsbeslutet hos yrkeshögskolan enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

16 §

Om undervisningens avgiftsfrihet

Undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen är avgiftsfri för studerandena.

I fråga om de avgifter som skall uppbäras i yrkesinriktade specialiseringsstudier och i annan vuxenutbildning iakttas i statliga yrkeshögskolor samt i tillämpliga delar även i kommunala och privata yrkeshögskolor vad som stadgas i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92).

17 §

Studerandenas rättsskydd och disciplinärt förfarande

En studerande har rätt att söka ändring hos yrkeshögskolan i bedömningen av en studieprestation enligt vad som närmare stadgas genom förordning.

En studerande som vid en yrkeshögskola har gjort sig skyldig till en förseelse kan enligt vad som närmare stadgas genom förordning disciplinärt bestraffas med en varning eller med indragning av studierätten för en visstid högst ett år.

6 kap.

Lärare och övrig personal

18 §

Lärarna

Vid en yrkeshögskola finns tjänster och befattningar som överlärare och lektorer. Om andra lärartjänster och lärarbefattningar vid en yrkeshögskola stadgas vid behov genom förordning.

En yrkeshögskola kan ha timplärare och föreläsare.

19 §

Lärarnas behörighetsvillkor och uppgifter

Om behörighetsvillkoren och uppgifterna för lärarna vid en yrkeshögskola stadgas genom förordning. Undervisningsministeriet kan av särskilda skäl bevilja dispens i fråga om behörighetsvillkoren.

20 §

Personalens ställning i kommunala och privata yrkeshögskolor

På tjänsterna, tjänsteinnehavarna och på den som interimistiskt sköter en tjänst samt på timlärare vid en kommunal yrkeshögskola tillämpas vad som stadgas i kommunallagen (953/76) eller bestäms med stöd av den, om inte något annat stadgas i denna lag eller genom en förordning som utfärdats med stöd av den. På timlärare tillämpas de stadganden och föreskrifter som gäller kommunens tillfälliga tjänsteinnehavare.

På befattningarna, befattningshavarna och på dem som interimistiskt sköter en befattning samt på timlärare vid en yrkeshögskola tillämpas vad som stadgas i lagen om arbetsavtal (320/70) eller vad som bestäms med stöd av den, om inte något annat stadgas i denna lag eller genom en förordning som utfärdats med stöd av den.

7 kap.

Finansiering

21 §

Statsandel för anläggningsprojekt

Huvudmannen för en yrkeshögskola beviljas statsandel för anläggningsprojekt vid en yrkeshögskola enligt vad som stadgas i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/92).

Som anläggningsprojekt betraktas också apparatanskaffningar samt anskaffning av en skollägenhet eller observationsskog.

22 §

Statsandel för driftskostnader och kommunens betalningsandel

För en yrkeshögskolas driftskostnader beviljas statsandel enligt vad som stadgas i lagen om

finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

En studerandes hemkommun är skyldig att till yrkeshögskolans huvudman betala hemkommunens betalningsandel enligt vad som stadgas i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Om studeranden inte har hemkommun i Finland eller om han har sin hemkommun på Åland betalas till yrkeshögskolans huvudman av statens medel ett belopp som motsvarar statsandelen och hemkommunens betalningsandel.

23 §

Extra statsunderstöd

Undervisningsministeriet kan bevilja en yrkeshögskola extra statsunderstöd inom ramen för det anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten. Detta skall inte beaktas när yrkeshögskolornas statsandel för driftskostnader och hemkommunens betalningsandel bestäms.

24 §

Extern finansiering

En yrkeshögskola kan ta emot understöd och donationer för ordnandet av verksamheten. Om mottagande, förvaltning och användning av understöd och donationer till statliga yrkeshögskolor stadgas genom förordning. Understöd och donationer beaktas inte som avdrag när statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms.

8 kap.

Särskilda stadganden

25 §

Forsknings- och utvecklingsarbete

En yrkeshögskola kan inom ramen för sin utbildningsuppgift bedriva sådant forsknings- och utvecklingsarbete som tjänar yrkeshögskoleundervisningen och stöder arbetslivet.

26 §

Utbildningsavtal

Utbildningsavtal är ett skriftligt avtal mellan en yrkeshögskola och en arbetsgivare om ord-

nande av sådan praktik som hör till yrkeshögskoleexamen.

I utbildningsavtalet ingår en överenskommelse om praktikens mål, innehåll, längd, tidpunkt, de studerande som deltar i praktiken, parternas uppgifter samt andra viktiga omständigheter som har samband med genomförandet och ordnandet av praktiken.

Undervisningsministeriet beslutar om den utbildningsersättning som betalas till arbetsgivaren.

27 §

Tystnadsplikt och rätt att få uppgifter

De som är anställda hos yrkeshögskolans huvudman samt medlemmarna av yrkeshögskolans förvaltningsorgan och andra som deltar i organens möten får inte för utomstående yppa vad de på grundval av sina uppgifter enligt denna lag har fått veta om ett ärende som på grund av sin natur skall hållas hemligt.

Om tystnadsplikt för studerande vid yrkeshögskolor inom det sociala området och inom hälso- och sjukvård stadgas genom förordning.

Styrelsen och rektorn för en yrkeshögskola har rätt att få sådana uppgifter av statliga och kommunala myndigheter som de behöver för att sköta sina uppgifter.

28 §

Ändringssökande

Ändring i ett beslut som en yrkeshögskolas förvaltningsorgan samt tjänsteinnehavare och befattningshavare har fattat enligt denna lag eller en med stöd av den utfärdad förordning får sökas genom besvär hos länsrätten med iakttagande av vad som stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50). Ändring i ett beslut som en kommunal yrkeshögskolas förvaltningsorgan samt tjänsteinnehavare har fattat enligt denna lag

eller en med stöd av den utfärdad förordning skall sökas med iakttagande av vad som stadgas i kommunallagen.

I ärenden som stadgats genom förordning och som gäller en studerande kan besvär utan hinder av 1 mom. sökas hos länsstyrelsen inom 14 dagar efter delfäendet av beslutet med iakttagande av vad som stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden.

Ändring får inte sökas genom besvär i en yrkeshögskolas beslut som gäller utfärdande av en varning för en studerande, beslut om yrkeshögskolans examensstadga, utbildningsprogram, utbildningsplan samt annat som gäller undervisningsarrangemangen. Besvär får inte heller anföras över ett beslut av länsstyrelsen som fattats med stöd av 2 mom.

29 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

9 kap.

Ikraftträdelsestadganden

30 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1995.

Om verkställigheten av denna lag stadgas särskilt.

Det tillstånd som avses i 4 § kan beviljas och beslut om grundande av en statlig yrkeshögskola fattas med stöd av denna lag första gången den 1 augusti 1996 i fråga om yrkeshögskolor som inleder sitt första läsår.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 3 § lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 3 § 4 punkten lagen den 21 januari 1994 om studiestöd (65/94) som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

4) *högskola* de högskolor som nämns i lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/86), bildkonstakademien samt yrkeshögskolor som nämns i lagen om yrkeshögskolestudier (/), samt

Denna lag träder i kraft den 1995.

Denna lag tillämpas första gången från och med den tidpunkt när de första yrkeshögskolorna inleder sitt första läsår.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 3 augusti 1992 om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/92) 6 § 2 mom., 7 § 1 och 8 mom., 8 § 5 och 7 mom., 9 § 5 mom., i 19 § det inledande stycket och 39 § 1 mom. 1 och 2 punkten,

av dessa lagrum 6 § 2 mom., 8 § 7 mom. och 39 § 1 mom. 2 punkten sådana de lyder delvis ändrade genom lag av den 22 december 1993 (1454/93) samt 7 § 1 och 8 mom., 8 § 5 mom, 9 § 5 mom. och 19 § i det inledande stycket sådana de lyder i lag av den 26 juli 1993 (718/93), samt

fogas till 3 § en ny 2 a-punkt och till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad genom nämnda lag av den 26 juli 1993, ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6, 7 och 9 mom. samt det ändrade 8 mom. blir 7—10 mom., samt till lagen en ny 14 a §, som följer:

3 §

Lagarna om verksamhet som finansieras

Denna lag gäller sådana statsandelar och statsunderstöd samt hemkommunens betalningsandel som nämns i:

2 a) lagen om yrkeshögskolestudier (/9),

6 §

Allmänt stadgande

Statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms enligt kalkylerade grunder. Statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms per elev i grundskolor, gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter, spe-

cialyrkesläroanstalter och yrkeshögskolor. I särskilda yrkesläroanstalter bestäms statsandelen per undervisningstimme eller studievecka, i medborgarinstitut per undervisningstimme och i grundundervisning i konst per kommuninvånare. I musikinstitut bestäms statsandelen per undervisningstimme och hemkommunens betalningsandel per elev.

7 §

Kalkylerad statsandelsgrund

Statsandelsgrunden för en kommuns undervisningsverksamhet bestäms på de belopp som erhålls genom beräkning per läroanstaltsform så som avses i 2—8 och 10 mom.

Det belopp som ligger till grund för statsandelen för en yrkeshögskola räknas ut genom en sammanräkning av produkterna av det antal studerande som har sin hemkommun i en kommun som avses i 1 mom. och som avlägger en yrkeshögskoleexamen vid en yrkeshögskola i den kommun eller samkommun som är huvudman för denna och de enhetspriser som har fastställts examensvis per studerande.

Om en privat sammanslutning eller stiftelse är huvudman för en läroanstalt, bestäms huvudmannens statsandel enligt det belopp som fås när antalet elever i de läroanstalter som sammanslutningen eller stiftelsen är huvudman för multipliceras med det belopp per elev som räknats ut enligt 3, 5 och 6 mom. i tillämpliga delar eller med priset per enhet enligt 4 mom., eller när det antal undervisningstimmar som fastställts för huvudmannen som beräkningsgrund för statsandelen multipliceras med priset per enhet per undervisningstimme enligt 7 och 8 mom. Statsandelen för medborgarinstitut och musikinstitut bestäms så som stadgas i detta moment.

8 §

Statsandel för undervisningsverksamhet

Statsandelen för yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter, yrkesutbildning vid musikinstitut och statsandelen för yrkeshögskolor bestäms så att från den kalkylerade statsan-

delsgrunden dras av betalningsandelarna enligt 9 § 5 mom. för elevernas hemkommuner.

För det markbelopp som uträknats enligt 7 § 10 mom. erhåller kommunen statsandel i enlighet med sin bärkraftsklass enligt 22 § 2 mom.

9 §

Hemkommunernas betalningsandelar

I fråga om yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter och yrkesutbildning som ordnas i musikinstitut räknas hemkommunens betalningsandel så att från det med elevantalet vägda riksomfattande medeltalet för de kalkylerade statsandelsgrunderna per elev i nämnda utbildning dras av en andel som beräknas enligt skalan i 8 § 1 mom. och enligt bärkraftsklassen för elevens hemkommun. Hemkommunens betalningsandel för en yrkeshögskolestuderande beräknas på motsvarande sätt av ett med elevantalet vägt riksomfattande medeltal för de kalkylerade statsandelsgrunderna per studerande i yrkeshögskolorna. Vid beräkningen av nämnda medeltal beaktas också motsvarande markbelopp som uträknats för statliga läroanstalter.

14 a §

Beräkningen av enhetspriset för yrkeshögskolor

Enhetspriset per elev i yrkeshögskolor beräknas vart fjärde år per yrkeshögskoleexamen genom att de riksomfattande totalkostnaderna för utbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen vid kommunala, privata och statliga yrkeshögskolor divideras med det totala antalet elever som avlägger denna examen nämnda år. Enhetspriserna skall graderas enligt vad som stadgas genom förordning så att de väsentliga skillnaderna i kostnaderna för utbildningsprogrammen som leder till examina beaktas. Enhetspriserna skall bestämmas så att enhetspriserna när de multipliceras med antalet studerande tillsammans motsvarar ovannämnda totalkostnader.

Om en yrkeshögskola huvudsakligen verkar i hyrda lokaler kan enhetspriserna årligen höjas med ett markbelopp som räknas ut genom att den årshyra som undervisningsministeriet fastställt som grund för beräkningen av statsandelen divideras med antalet studerande vid yrkes-

högskolan. Sådana hyror som avses i detta moment beaktas inte vid beräkningen av de kalkylmässiga totalkostnader som avses i 1 mom.

19 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av enhetspriser

Som kostnader för grundskolor, gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter, yrkeshögskolor, musikläroanstalter och medborgarinstitut anses inte:

39 §

Beviljande av statsandel

Statsandel för driftskostnader beviljas utan ansökan

1) hemkommunerna för elever i grundskolor och skolor som ersätter grundskolan samt gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter och yrkeshögskolor som en kommun eller en samkommun är huvudman för,

2) huvudmannen för medborgarinstitut, musikläroanstalter, privata skolor som är organiserade så att de motsvarar grundskolan, specialyrkesläroanstalter och särskilda yrkesläroanstalter samt för privata gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter och yrkeshögskolor,

Denna lag träder i kraft den 1995.

Denna lag tillämpas första gången när yrkeshögskolornas enhetspriser bestäms och statsandel beviljas för 1997. När yrkeshögskolornas

enhetspriser bestäms för 1997 tillämpas utan hinder av 14 a § 1 mom. i denna lag som kalkyleringsgrund för enhetspriset de kostnader som avses i lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91) för avläggande av yrkeshögskoleexamina vid temporära yrkeshögskolor samt motsvarande kostnader för utbildning som leder till examina på institutnivå och högre nivå med avdrag för kostnaderna för sådana förmåner som avses i lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever (498/83).

I fråga om finansieringen av en yrkeshögskolas driftskostnader 1996 gäller förutom vad som stadgas i 23 och 24 §§ lagen om yrkeshögskolestudier även vad som stadgas om finansiering av yrkesläroanstalter i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. En yrkeshögskolas enhetspris för 1996 bestäms utgående från enhetspriserna i de läroanstalter som bildar grunden för yrkeshögskolan och det uppskattade antalet studerande som bedriver studier som leder till yrkeshögskoleexamen. Vid beräkning av enhetspriserna avdras kostnaderna för sådana förmåner som avses i lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever.

Om en yrkeshögskola verkar i lokaler, för vilka enhetspriset för den läroanstalt som tidigare har verkat i samma lokaler har höjts på basis av hyror eller kapitalersättningar för hyresvärdena, anvisas yrkeshögskolan vid höjning av dess enhetspriser av det marktbelopp som bildar grunden för nämnda förhöjningar den andel som yrkeshögskolan och huvudmännen för andra läroanstalter som fungerar i samma utrymme har kommit överens om.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

4.

Lag**om vissa arrangemang som krävs för verkställande av lagen om yrkeshögskolestudier**

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas när yrkeshögskolor som avses i lagen om yrkeshögskolestudier (/9) grundas på basis av läroanstalter som hör till temporära yrkeshögskolor enligt lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91) och utgående från andra läroanstalter som ger utbildning på institutsnivå och högre nivå enligt lagen om yrkesläroanstalter (487/87).

2 §

Bedömning av yrkeshögskoleprojekt

Om den planerade yrkeshögskolan baserar sig på en yrkesläroanstalt som hör till en temporär yrkeshögskola skall när tillstånd för en kommunal eller privat yrkeshögskola söks och grundande av en statlig yrkeshögskola övervägs utöver de faktorer som nämns i 5 § lagen om yrkeshögskolestudier också framgången i försöksverksamheten bedömas.

3 §

Hur en yrkeshögskola skall grundas

Om en yrkeshögskola baserar sig på en yrkesläroanstalt som hör till en temporär yrkeshögskola utgörs studerandena i yrkeshögskolan förutom av nya studerande som intagits från och med yrkeshögskolans första läsår också av de läroanstaltens studerande som får utbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen.

Om yrkeshögskolan baserar sig på någon annan yrkesläroanstalt än en sådan som nämns i 1 mom. utgörs yrkeshögskolans studerande av de nya studerande som intagits från och med yrkeshögskolans första läsår.

4 §

Interimistisk förvaltning av en statlig yrkeshögskola

Om en statlig yrkeshögskolas interimistiska

förvaltning vars uppgift är att sköta beslutsfattandet vid yrkeshögskolan innan yrkeshögskolan inleder sitt första läsår och en bestående förvaltning har utsetts stadgas genom förordning.

5 §

Studerandenas ställning

Om en yrkeshögskola baserar sig på en yrkesläroanstalt som hör till en temporär yrkeshögskola har en studerande som enligt 3 § 1 mom. övergår från en sådan yrkesläroanstalt till yrkeshögskolan som studerande rätt att slutföra yrkeshögskolestudierna enligt de beslut som fattats vid den temporära yrkeshögskolan.

6 §

Lärarnas ställning

Även en sådan innehavare av en lärartjänst eller lärarbefattning vid en yrkesläroanstalt som utgör bas för en yrkeshögskola som uppfyller behörighetsvillkoren för denna tjänst eller befattning, men som inte uppfyller behörighetsvillkoren för lärare vid en yrkeshögskola kan utnämnas till en lärartjänst eller en lärarbefattning vid en yrkeshögskola för en tid av fem år första gången tjänsten eller befattningen besätts, utan att den ledigförklaras.

7 §

Försöksverksamhet

Om en yrkeshögskola baserar sig på en yrkesläroanstalt som hör till en temporär yrkeshögskola slutförs den försöksverksamhet som avses i lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor enligt vad statsrådet med stöd av 4 § 2 mom. lagen om yrkeshögskolestudier vid behov närmare bestämmer.

8 §

Tillstånd att fungera som huvudman

Om en yrkeshögskola baserar sig på en

yrkesläroanstalt skall till ansökan om tillstånd för yrkeshögskolan, om skäl föreligger, fogas en ansökan av yrkesläroanstaltens huvudman om indragning av tillståndet att fungera som huvudman för yrkesläroanstalten antingen helt eller delvis eller en ansökan om ändring av utbildningsuppgiften enligt vad som stadgas i lagen om yrkesläroanstalter eller stadgas och bestäms med stöd av den. När en statlig yrkeshögskola grundas iakttas i tillämpliga delar samma principer.

9 §

Yrkesläroanstalt

Vad som stadgas i denna lag om yrkesläroanstalter gäller i tillämpliga delar också folkhögskolor, idrottsutbildningscentrer och

musikläroanstalter som ordnar yrkesutbildning på institutsnivå.

10 §

Närmare stadganden och bestämmelser

Närmare stadganden och bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning och vid behov med stöd av den genom undervisningsministeriets beslut.

11 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1995.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

5.

L a g

om ändring av 28 § lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 28 § 1 mom. lagen den 22 februari 1991 om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91) som följer:

28 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1991 och gäller till utgången av 1999. Lagen tillämpas dock på ordnande av sådan undervisning som har inletts under lagens giltighetstid tills utbildningen har avslutats också efter det att lagen har upphört att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1995.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 28 november 1994

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Undervisningsminister *Olli-Pekka Heinonen*

2.

Lag**om ändring av 3 § lagen om studiestöd**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 3 § 4 punkten lagen den 21 januari 1994 om studiestöd (65/94) som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

4) *högskola* de högskolor som nämns i lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/86), samt bildkonstakademin, samt

4) *högskola* de högskolor som nämns i lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/86), samt bildkonstakademin, *samt yrkeshögskolor som nämns i lagen om yrkeshögskolestudier (/9), samt*

Denna lag träder i kraft den 1995.

Denna lag tillämpas första gången från och med den tidpunkt när de första yrkeshögskolorna inleder sitt första läsår.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 3 augusti 1992 om finansiering av undervisnings och kulturverksamhet (705/92) 6 § 2 mom., 7 § 1 och 8 mom., 8 § 5 och 7 mom., 9 § 5 mom., i 19 § det inledande stycket och 39 § 1 mom. 1 och 2 punkten,

av dessa lagrum 6 § 2 mom., 8 § 7 mom. och 39 § 1 mom. 2 punkten sådana de lyder delvis ändrade genom lag av den 22 december 1993 (1454/93) samt 7 § 1 och 8 mom., 8 § 5 mom., 9 § 5 mom. och i 19 § det inledande stycket sådana de lyder i lag av den 26 juli 1993, samt

fogas till 3 § en ny 2 a-punkt och till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad genom nämnda lag av den 26 juli 1993, ett nytt 6 mom., varvid de nuvarande 6, 7 och 9 samt det ändrade 8 mom. blir 7—10 mom., samt till lagen en ny 14 a §, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Lagarna om verksamhet som finansieras

Denna lag gäller sådana statsandelar och statsunderstöd samt hemkommunens betalningsandel som nämns i:

-----
2 a) lagen om yrkeshögskolestudier (/9),
-----

6 §

Allmänt stadgande

Statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms enligt kalkylerade grunder. Statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms per elev i grundskolor, gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter och specialyrkesläroanstalter. I särskilda yrkesläroanstalter bestäms statsandelen per undervisningstimme eller studievecka, i medborgarinstitut per undervisningstimme och i grundundervisning i konst per kommuninvånare. I musikinstitut bestäms statsandelen per undervisningstimme och hemkommunens betalningsandel per elev.

Statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms enligt kalkylerade grunder. Statsandelen och hemkommunens betalningsandel bestäms per elev i grundskolor, gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter och yrkeshögskolor. I särskilda yrkesläroanstalter bestäms statsandelen per undervisningstimme eller studievecka, i medborgarinstitut per undervisningstimme och i grundundervisning i konst per kommuninvånare. I musikinstitut bestäms statsandelen per undervisningstimme och hemkommunens betalningsandel per elev.

7 §

Kalkylerad statsandelsgrund

Statsandelsgrunden för en kommuns undervisningsverksamhet bestäms på de belopp som erhålls genom beräkning per läroanstaltsform så som avses i 2—7 och 9 mom.

7 §

Kalkylerad statsandelsgrund

Statsandelsgrunden för en kommuns undervisningsverksamhet bestäms på de belopp som erhålls genom beräkning per läroanstaltsform så som avses i 2—8 och 10 mom.

Gällande lydelse

Om en privat sammanslutning eller stiftelse är huvudman för en läroanstalt, bestäms huvudmannens statsandel enligt det belopp som fås när antalet elever i de läroanstalter som sammanslutningen eller stiftelsen är huvudman för multipliceras med det belopp per elev som räknats ut enligt 3, 5 mom. i tillämpliga delar eller med priset per enhet enligt 4 mom. eller när det antal undervisningstimmar som fastställts för huvudmannen som beräkningsgrund för statsandelen multipliceras med priset per enhet per undervisningstimme enligt 6 och 7 mom. Statsandelen för medborgarinstitut och musikleäroanstalter som en samkommun är huvudman för bestäms så som stadgas i detta moment.

Föreslagen lydelse

Det belopp som ligger till grund för statsandelen för en yrkeshögskola räknas ut genom en sammanräkning av produkterna av det antal studerande som har sin hemkommun i en kommun som avses i 1 mom. och som avlägger en yrkeshögskoleexamen vid en yrkeshögskola i den kommun eller samkommun som är huvudman för denna och de enhetspriser som har fastställts examensvis per studerande.

Om en privat sammanslutning eller stiftelse är huvudman för en läroanstalt, bestäms huvudmannens statsandel enligt det belopp som fås när antalet elever i de läroanstalter som sammanslutningen eller stiftelsen är huvudman för multipliceras med det belopp per elev som räknats ut enligt 3, 5 och 6 mom. i tillämpliga delar eller med priset per enhet enligt 4 mom., eller när det antal undervisningstimmar som fastställts för huvudmannen som beräkningsgrund för statsandelen multipliceras med priset per enhet per undervisningstimme enligt 7 och 8 mom. Statsandelen för medborgarinstitut och musikleäroanstalter som en samkommun är huvudman för bestäms så som stadgas i detta moment.

8 §

Statsandel för undervisningsverksamhet

Statsandelen för yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter och för yrkesutbildning vid musikleäroanstalter bestäms så att från den kalkylerade statsandelsgrunden dras av betalningsandelarna enligt 9 § 5 mom. för elevernas hemkommuner.

För det markbelopp som uträknats enligt 7 § 9 mom. erhåller kommunen statsandel i enlighet med sin bärkraftsklass enligt 22 § 2 mom.

Statsandelen för yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter, yrkesutbildning vid musikleäroanstalter och statsandelen för yrkeshögskolor bestäms så att från den kalkylerade statsandelsgrunden dras av betalningsandelarna enligt 9 § 5 mom. för elevernas hemkommuner.

För det markbelopp som uträknats enligt 7 § 10 mom. erhåller kommunen statsandel i enlighet med sin bärkraftsklass enligt 22 § 2 mom.

9 §

Hemkommunernas betalningsandelar

I fråga om yrkesutbildning räknas hemkommunens betalningsandel så att från det med elevantalet vägda riksomfattande medeltalet för de kalkylerade statandelsgrunderna per elev i nämnda utbildning dras av en andel som

I fråga om yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter och yrkesutbildning som ordnas i musikleäroanstalter räknas hemkommunens betalningsandel så att från det med elevantalet vägda riksomfattande medeltalet för de kalky-

Gällande lydelse

beräknas enligt skalan i 8 § 1 mom. och enligt bärkraftsklassen för elevens hemkommun. Vid beräkningen av nämnda medeltal beaktas också de markbelopp som uträknats för statliga yrkesläroanstalterna och som motsvarar de kalkylerade statsandelsgrunderna per elev.

Föreslagen lydelse

lerade statsandelsgrunderna per elev i nämnda utbildning dras av en andel som beräknas enligt skalan i 8 § 1 mom. och enligt bärkraftsklassen för elevens hemkommun. Hemkommunens betalningsandel för en yrkeshögskolestuderande beräknas på motsvarande sätt av ett med elevantalet vägt riksomfattande medeltal för de kalkylerade statsandelsgrunderna per studerande i yrkeshögskolorna. Vid beräkningen av nämnda medeltal beaktas också motsvarande markbelopp som uträknats för statliga läroanstalter.

14 a §

Beräkningen av enhetspriset för yrkeshögskolor

Enhetspriset per elev i yrkeshögskolor beräknas vart fjärde år per yrkeshögskoleexamen genom att de riksomfattande totalkostnaderna för utbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen vid kommunala, privata och statliga yrkeshögskolor divideras med det totala antalet elever som avlägger denna examen nämnda år. Enhetspriserna skall graderas enligt vad som stadgas genom förordning så att de väsentliga skillnaderna i kostnaderna för utbildningsprogrammen som leder till examina beaktas. Enhetspriserna skall bestämmas så att enhetspriserna när de multipliceras med antalet studerande tillsammans motsvarar ovannämnda totalkostnader.

Om en yrkeshögskola huvudsakligen verkar i hyrda lokaler kan enhetspriserna årligen höjas med ett markbelopp som räknas ut genom att den årshyra som undervisningsministeriet fastställt som grund för beräkningen av statsandelen divideras med antalet studerande vid yrkeshögskolan. Sådana hyror som avses i detta moment beaktas inte vid beräkningen av de kalkylmässiga totalkostnader som avses i 1 mom.

19 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av enhetspriser

Som kostnader för grundskolor, gymnasier, och kvällsgymnasier samt för yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter, musikläroanstalter och medborgarinstitut anses inte:

19 §

Kostnader som inte beaktas vid beräkningen av enhetspriser

Som kostnader för grundskolor, gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter, specialyrkesläroanstalter, yrkeshögskolor, musikläroanstalter och medborgarinstitut anses inte:

Gällande lydelse

39 §

Beviljande av statsandel

Statsandel för driftskostnader beviljas utan ansökan

1) hemkommunerna för elever i grundskolor och skolor som ersätter grundskolan samt gymnasier, kvällsgymnasier och yrkesutbildningsanstalter som en kommun eller ett kommunalförbund är huvudman för,

2) huvudmannen för medborgarinstitut, musikläroanstalter, privata skolor som är organiserade så att de motsvarar grundskolan, specialyrkesläroanstalter och särskilda yrkesläroanstalter samt för privata gymnasier, kvällsgymnasier och yrkesläroanstalter,

Föreslagen lydelse

39 §

Beviljande av statsandel

Statsandel för driftskostnader beviljas utan ansökan

1) hemkommunerna för elever i grundskolor och skolor som ersätter grundskolan samt gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter och yrkeshögskolor som en kommun eller en samkommun är huvudman för,

2) huvudmannen för medborgarinstitut, musikläroanstalter, privata skolor som är organiserade så att de motsvarar grundskolan, specialyrkesläroanstalter och särskilda yrkesläroanstalter samt för privata gymnasier, kvällsgymnasier, yrkesläroanstalter och yrkeshögskolor,

Denna lag träder i kraft den 1995.

Denna lag tillämpas första gången när yrkeshögskolornas enhetspriser bestäms och statsandel beviljas för 1997. När yrkeshögskolornas enhetspriser bestäms för 1997 tillämpas utan hinder av 14 a § 1 mom. i denna lag som kalkyleringsgrund för enhetspriset de kostnader som avses i lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91) för avläggande av yrkeshögskoleexamina vid temporära yrkeshögskolor samt motsvarande kostnader för utbildning som leder till examina på institutnivå och högre nivå med avdrag för kostnaderna för sådana förmåner som avses i lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever (498/83).

I fråga om finansieringen av en yrkeshögskolas driftskostnader 1996 gäller förutom vad som stadgas i 23 och 24 §§ lagen om yrkeshögskolestudier även vad som stadgas om finansiering av yrkesläroanstalter i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. En yrkeshögskolas enhetspris för 1996 bestäms utgående från enhetspriserna i de läroanstalter som bildar grunden för yrkeshögskolan och det uppskattade antalet studerande som bedriver studier som leder till yrkeshögskoleexamen. Vid beräkning av enhetspriserna avdras kostnaderna för sådana förmåner som avses i lagen om studiesociala förmåner för yrkesläroanstalternas elever.

Om en yrkeshögskola verkar i lokaler, för vilka enhetspriset för den läroanstalt som tidi-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

gare har verkat i samma lokaler har höjts på basis av hyror eller kapitalersättningar för hyresvärdena, anvisas yrkeshögskolan vid höjning av dess enhetspriser av det markbelopp som bildar grunden för nämnda förhöjningar den andel som yrkeshögskolan och huvudmännen för andra läroanstalter som fungerar i samma utrymmen har kommit överens om.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

5.

Lag

om ändring av 28 § lagen om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 28 § 1 mom. lagen den 22 februari 1991 om försök med utbildning på ungdomsstadiet och med yrkeshögskolor (391/91) som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1991 och gäller till utgången av 1999.

28 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1991 och gäller till utgången av 1999. Lagen tillämpas dock på ordnande av sådan undervisning som har inletts under lagens giltighetstid tills utbildningen har avslutats också efter det att lagen har upphört att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1995.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.